

Golden State Realty **JASSI GILL**
Broker/Owner

Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento

Ph:510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill:510-207-9067
CA DRE Lic.#01180969



CA DRE#00966763

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ
ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System.

■ ਨਵੇਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
■ 1500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਘਰ ■ 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
■ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
■ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

For the Best advice for BUYING-SELLING-RENTING
Ben Singh Bhashal (Realtor/Broker) Kamaljeet Kaur (Realtor/Broker)
Ph: 317-809-1818 Ph: 317-909-9295
midlandrealttygroup@yahoo.com kahlonkamaljeet@gmail.com
Midland Realty Group-Company You Trust



Mortgage rates available from 2.1% to 3%

Certified Insurance Agent **Global Green**
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ:510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587




Twenty-Second Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ **Price 50¢**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 22, Issue 41, October 9, 2021 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਹਿਮ ਮੋੜ 'ਤੇ

ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਖਿਲਾਫ ਰੋਹ ਫੈਲਿਆ; ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ 10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਉਤੇ ਉਤਰ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਧਰ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮੋੜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਹੇਠ ਦਰੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਤਲਕਾਂਡ ਵਿਚ 4 ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦ ਕਿ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ।

ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਗੈਰਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਸੁਧਰ ਜਾਣ', ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਦੇ ਮਿੱਟਾਂ ਵਿਚ' ਸੁਧਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ 'ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ'।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਆਨ ਕਾਰਨ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਸੀ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ



ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਹੱਲਾ

ਲਖਨਊ: ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਕਾਂਡ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਉਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਮੋਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ।

ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਚੋਣਾਂ ਹਨ। ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਵਹਿਰਾਂ ਘੱਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੱਥੋਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ

ਮੋਦੀ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਉਠੇ ਸਵਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ 'ਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਉਪਰ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਘਟਨਾ ਉਤੇ ਵੀ ਟਵੀਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਮੋਦੀ ਲਖਨਊ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੋਦੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਜਪਾ ਦੇ, ਇਸ ਖੂਨੀ ਖੇਡ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

ਕੇਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੌਰਿਆ ਦਾ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੌਰਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਤਿਕੁਨੀਆ-ਬਨਬੀਰਪੁਰ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਇਸ ਦੌਰੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦ ਦਨਦਨਾਉਂਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ/ਗੱਡੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਬਾਅਦ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਉਤੇ ਪੱਥਰਾਂ

ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗੱਡੀਆਂ ਪਲਟ ਗਈਆਂ ਤੇ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ। ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਸਾਫ਼

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉਤੇ)

Harmit Toor
Your Realtor® For Life!

Help you Buy or Sell:
◆ Residential Property
◆ Commercial property
◆ Business Opportunity

Financing:
◆ Residential Loans
◆ Commercial Loans
◆ SBA Loans
Commercial Leasing



Broker Associate
BRE Lic.# 01462579
NMLS ID 358820

2015-19 Awarded
Grand Master
Achievement
Club Certificate

Ph: 925-202-7027
HDtoor@gmail.com
WWW.BayEastBrokers.Com

BEB
BAY EAST
BROKERS

**EQUAL HOUSING
OPPORTUNITY**

Raja SWEETS & CATERING
Presents
PARADISE BALLROOMS
banquet hall & event center

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ, ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ, ਜਨਮਦਿਨ, ਪਾਰਟੀ ਲਈ
200 ਤੋਂ 1000 ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਹਾਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ।

SERVICES INCLUDE

- CATERING
- SILVERWARE
- CHINAWARE
- DECORATED HALL
- LINEN
- SEVERAL BAR OPTIONS
- SECURITY
- WAIT STAFF
- FULL SETUP INCLUDING TABLE CLOTH, NAPKINS, CHAIRS ETC.

PARADISE BALLROOMS
4100 Peralta Blvd. Fremont, CA 94536
(510) 900-6319
info@paradiseballrooms.com
www.paradiseballrooms.com



Law Office of Manpreet S. Gahra

> ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
> ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
> ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense
(DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)



Manpreet S. Gahra
Attorney At Law

Berkeley Office
2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph:510-841-4582
Fax:510-217-6847
Email: manpreet@gahralaw.com

ਮਿਸ਼ਨ 2022: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਮੂੰਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਿਲੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੌਰਾਨ ਮਾਪੇ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਰਾਹਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਨਵੀਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 5-5-2009 ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 4-9-2019 ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮ-ਜਿਲਦ 2 ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਨਵੀਂ



ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਕਵਰ ਹੁੰਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ

ਉਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰ੍ਹੇ 26 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ

ਘਰੇਲੂ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਬਕਾਏ ਮੁਆਫ ਹੋਣਗੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟਰ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ 300 ਯੂਨਿਟ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਦੋ ਕਿਲੋਵਾਟ ਲੋਡ ਤੱਕ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਕਾਏ ਮੁਆਫ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਕਾਇਆ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਚੰਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਕਰੀਬ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭਾਰ ਪਵੇਗਾ।

700 ਪਟਵਾਰੀ ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ: ਅਰੁਣਾ ਚੌਧਰੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 700 ਪਟਵਾਰੀ ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਅਰੁਣਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ 32,790 ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਫਲੈਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇੜੇ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ-ਸ਼ਿਮਲਾ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਸੈਕਟਰ-20 ਵਿਚ ਫਲੈਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ, ਐਲੀਵੇਟਰ, ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਦਲ-ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਮਾਰਕਿਟ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 513-884-0456 ਜਾਂ 513-759 0010

(ਮੈਸੇਜ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹੋ)

Flat For Sale

Flat for sale in a developed Sector 20 Panchkula near Chandigarh, Close to Zirakpur-Shimla National Highway, Vacant to move in, Elevator, Car parking, Security. Market nearby within walking distance.

For more details please contact: Singh

Ph: 513-884-0456 or 513-759 0010

(Leave Message)

40-41

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਤੋਂ ਟਾਲਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਇਕ ਸਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਇਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।" ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਦੱਸਿਆ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਇੱਛੁਕ ਹੈ।

ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਅਵੇਲੇਬਲ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

Restaurant Help

Immediately hiring Tandooria and Helper for Indian restaurant in Indiana. Sponsorship Available. Good Salary and free accommodation.

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਟੋਨੀ

ਫੋਨ: 317-340-1470

40-43

YOU TAKE CARE OF THE BUSINESS. I'LL TAKE CARE OF THE FINANCING.



Dr. Amul Purohit

Tel: (530) 750-2585

www.apurohit.liquidcapitalcorp.com



When your business needs working capital, getting funds from conventional financing sources can be difficult.

Liquid Capital helps small to medium sized businesses with the cash they need to grow and prosper. We can provide your business with immediate funding based on your commercial accounts receivable. Use the cash for:

- BUSINESS GROWTH
- NEW PRODUCT LAUNCHES
- SEASONAL SLUMPS
- START UP BUSINESSES

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਝੜੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਭਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਤੇ ਚੰਗਾ ਇਲਾਜ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।



ਕਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਵੇਰਵਾ ਦਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਲੀਨਿਕ ਤੇ ਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹੈਲਥ ਛੈ ਵੱਡੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ

ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਹਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਇਲਾਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੂਜੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ, ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਠੱਪ ਪਈ ਮੈਡੀਕਲ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ 10 ਤੋਂ 20 ਲੱਖ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 'ਡਿਜੀਟਲ ਹੈਲਥ ਕਾਰਡ' ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਰੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਟੈਸਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਐਕਸਰੇਅ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਵੇਰਵਾ ਦਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੇਤਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਸਰਕਾਰ ਚੁੱਕੇਗੀ।

ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ 5 ਵਾਅਦੇ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅਹਿਮ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 2022 ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ 5 ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਬੇ 'ਚ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ 5 ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੁੜ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਨਾ ਪਾਇਓ।

ਹੋਟਲ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਸਿਓਕਸ ਫਾਲਸ, ਸਾਊਥ ਡਕੋਟਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਲੋਕੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਥਿਤ 60 ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਹੋਟਲ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਕੀਮਤ: \$5 ਮਿਲੀਅਨ

Hotel For Sale By Owner

Comfort Suites - 60 Rooms

Sioux Falls, South Dakota

Asking \$5 Million - Great Location

Contact Info.:

Email: Apatel.shm@Gmail.com

Ph: 605-521-1717

38-42

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jatt Sikh family looking for a suitable match for their 30 yrs, 5'-8" born and raised in US, never married daughter. Degree in BBA & working in Oil & Gas. Vegetarian/non drinker preferred. Please send bio-data/pictures to kaurd1991@yahoo.com

39-42

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for a suitable educated US Citizen/Green Card holder Punjabi Sikh woman for Punjabi Jatt Sikh Gill clean shaven Divorced man 43, 5'-7", US Citizen, belongs to educated family from Punjab, India. Please contact at: sukhkaran1978@outlook.com

38-41

Suitable match for Jatt Sikh boy, 5'-11", 1993 born, Software Engineer, Masters in Engineering from university in USA, USA green card applied and expecting Canadian PR soon, rural/urban property. Please send recent pictures and particulars to email: singhusa93@gmail.com, Ph: 248-679-6668

31-34

PERSONAL INJURY ATTORNEYS
LAW OFFICES OF MANPREET S. BAINS
LAW OFFICES OF WILLIAM E. WEISS
 AN ASSOCIATION OF LAW FIRMS

Offering Joint Representation at No Additional Cost
No Fees Unless Recovery for Your Injuries is Made

Car Accidents • Motorcycle and Bicycle Accidents • Bus and Truck Accidents
 Injured Pedestrian • Wrongful Death • Brain and Head Injuries • Burn Injuries
 Spinal Cord Injuries • Fractures and Joint Injuries • Construction Injuries • Civil Rights

RECENT RECOVERIES OBTAINED:*

\$4,000,000 Settlement for Motor Vehicle Accident
\$10,100,000 Confidential Settlement for Motorcycle/Truck Accident
\$4,200,000 Judgment for Premises Liability/Assault
 *Past Performance Not a Guarantee of Future Results

Personal Injury matters are time sensitive!
 For a free consultation, please call (510) 474-0028
 E-mail: BainsWeiss@gmail.com

Serving the Bay Area and Beyond • Offices in San Francisco and Union City

LAW OFFICES OF
VIVEK MALIK

Follow us on:

ACCOMPLISHED
IMMIGRATION Attorneys
 help FAMILIES
 REUNITE in the

UNITED STATES

Our Global & Nationwide Services
 in the field of
U.S. Immigration & Nationality Law

Come talk to an experienced
 immigration attorney
 Toll Free No.
866-424-4000

OUR OFFICES

- 432 S Emerson Ave, Suite 220, Greenwood, IN 46143
 Phone: 317.560.4777
- 1067 N Mason Rd., Suite 4, St Louis, Missouri 63141
 Phone: 314.416.8000
- 2440 W Shaw Ave., Suite 205, Fresno, California 93711
 Phone: 559.578.4344

www.usa-immigrationlaw.com

Business Immigration & Worksite Compliance ■
 ਬਿਜਨੈਸ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਵਰਕਸਾਈਟ ਕਮਪਲਾਇਸ

Family & General Immigration ■
 ਫੈਮਿਲੀ ਐਂਡ ਜਨਰਲ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ

Naturalization & Citizenship ■
 ਨੈਚੁਰਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ

Removal Defense & Waivers ■
 ਰੀਮੂਵਲ ਡਿਫੈਂਸੀ ਐਂਡ ਵਾਈਵਰਸ

Languages SPOKEN Punjabi | Hindi | Urdu | Spanish & English

ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚਰਚੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਪਮਾਨਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦੇ ਆਲਮ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਵਿਕਾਸ ਪਾਰਟੀ' ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨਗੇ। ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਕਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਔਖ ਦੇ ਵਕਤ 'ਚ ਵੱਡਾ ਸਿਆਸੀ ਝਟਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣ ਦਾ ਰਾਹ ਮੋਕਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ ਸੂਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਵਾਲ ਨੂੰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਔਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚੱਲੀ ਤੇ ਡੋਵਾਲ ਮਗਰੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਰਤ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਵਿੱਟਰ



ਖਾਤੇ ਤੋਂ 'ਕਾਂਗਰਸ' ਸ਼ਬਦ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਡੋਵਾਲ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਦੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਸਿਆਸੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅਹਿਮ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਅਟਕਲਾਂ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸਿਆਸੀ ਖਾਕਾ ਵਾਹ

ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਉਬਾਲ ਉੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਵੱਲੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਜੀ-23 ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵੀ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ 'ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ' ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕਮਲ ਨਾਥ ਅਤੇ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਉੱਜ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਬਾਰੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਵਾਲ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿੱਛੇ ਕੌਮੀ ਸੂਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਅਤਿ ਨਰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖਤ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਛੱਡਣ ਦਾ

ਕੈਪਟਨ ਆਪਣੇ ਕੱਦ ਮੁਤਾਬਕ ਗੱਲ ਕਰਨ: ਰੰਧਾਵਾ

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ: ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਦ ਮੁਤਾਬਕ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ, ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ, ਬਿਜਲੀ, ਨਸੇ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਆਦਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਹੈ।

ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਅਪਮਾਨ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਚਰਚੇ ਜੋਰ ਫੜ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕੈਪਟਨ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੇ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।' ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸੁਲਝਣ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰੱਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ 560 ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਡਰ/ਵਿੰਗਜ਼ (ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ) ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ 17 ਤੋਂ 24 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਚ

ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਰਤੀ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਬਣੇ ਭਰਤੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਨਕਲ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦਫਤਰ ਨੂੰ 27 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੇ ਭਰਤੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਢਾਬਾ' ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 608-886-2500

41-48

Homeopathicvibes

Harminder Singh Gill

Homeopathic Consultant and Practitioner



D.H.M.S; B.C.I.H

(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Now we have two locations:

940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087

39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs),

Fremont, CA 94538

Ph: (408) 737-7100

Fax: (408)737-7102 www.homeopathicvibes.com

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ



ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY

ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ

DPF Cleaning ਅਤੇ Baking
ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ

ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ **ALIGNMENT SHOP**

• 3 Axle Alignment \$199

• Trailer Alignment \$150

Grand Opening

Special Price for Truck Wash

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ
ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ **STOCKTON** ਵਿਚ
HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com

info@globalmultiservices.com

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210

FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਰਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਰਾਜੇਵਾਲ)

ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਕੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਰੁਲਦ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬੁਰ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ 10 ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਅੱਗੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਤ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਕਤ ਘੱਟ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਕੁਰਸੀ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਕਿਸਾਨ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਚਤੁਰੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਤੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੋਢਾ ਵਰਤ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੂੰ 10 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ 700 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਕਹੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਵੇਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਤਰਜੀਹੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਆਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਤ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਦਫਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਚੰਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਖੇਤੀ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬਾ ਤਾਂ ਹੀ

ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੋਹਰੀ ਹੋ ਕੇ ਲੜਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ



ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੋਏ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਛੇਤੀ ਨਿਬੇੜਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in
Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA



Gurdip Singh Sandhu

Live on Jas TV

Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Email:

Homeomedicine@yahoo.com



A & I Transport Inc.

123 E Lee Rd, Watsonville, CA Ph: 831-763-7805

ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕਲਾਸ 'ਏ' ਡਰਾਈਵਰ; 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਜ਼ਰੂਰੀ; ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਟੈਕਸਸ ਰੂਟ
ਸੋਲੋ ਡਰਾਈਵਰ 55 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰ 70 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ

NOW HIRING

Owner Operators and Company TRUCK DRIVERS WITH 6 MONTHS EXPERIENCE FOR 11 WESTERN STATES, AND REGIONAL. CALIFORNIA & TEXAS ROUTES.

We pay Solo 55 cents per mile and Teams 70 cents per mile.

Job Requirements:

- Class A Driver. • Clean driving record • Ability to pass DOT drug test.
- We offer the following benefits of employment**
- 55 Cents Per Mile or loaded-Solo • 70 Cents Per Mile-Teams.
- Newer equipment for Driver comfort (2019-2021).
- \$3,000 Signing Bonus For Drivers for 11 western states.
- \$1,000 Signing Bonus For Regional Drivers.
- We pay \$75 to \$150 for 34 hours reset. • Weekly pay.
- Yearly mileage bonus. • We offer 3,500-3,800+ miles
- Medical, Vision, and Dental Benefits. • Stop Pay & Bonus Layover Pay.
- Referral-Bonus for referring other Class A Drivers. • 401k Plan.

**Signing bonus subject to terms and conditions.*



ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ



ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ



ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

For More Information Call (24 hours) Armando or Vicente, Ph: (831) 763-7805

Punjab TimesEstablished in 2000
22nd Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018**Ph:847-359-0746****Fax:847-705-9388**Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Founder Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Baljit Basi

Buta Singh

Tarlochan Singh Dupalpur

Major Kular

California:

Shiara Dhindsa

Photographer

661-703-6664

Sacramento

Gurbarinder Singh Raja

916-533-2678

Distributed in:California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ****ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 105 ਡਾਲਰ****ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.**ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼****ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਬਾਰੇ ਉਹ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਕਿਸਾਨ ਮਹਾਪੰਚਾਇਤ' ਵੱਲੋਂ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ 'ਤੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਸਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਸਟਿਸ ਏ ਐੱਮ ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੀ.ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਕਿਸਾਨ ਮਹਾਪੰਚਾਇਤ' ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ? ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਹ ਦੋ ਘੋੜੀਆਂ 'ਤੇ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਸਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਕਾਲੀਆਂ ਝੰਡੀਆਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਪਿੱਛੋਂ ਆਈਆਂ ਕੁਝ ਗੱਡੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਤਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘ ਗਈਆਂ। ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਤੇ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਡਰਾਇਵਰ ਤੇ ਦੋ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਭੱਜਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਤਲਕਾਂਡ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਭੜਕ ਗਿਆ ਤੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਵੱਲ ਚਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਘਬਰਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ/ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਯੂ.ਪੀ. ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਲਖਨਊ ਦੌਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦੇ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਸਮਝੌਤੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜੱਜ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਯੂ.ਪੀ. ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋ

ਹਿਊਸਟਨ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ**ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ):** ਹਿਊਸਟਨ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈਰਿਸ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸ਼ੈਰਿਫ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਹਿਊਸਟਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ

ਸੰਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 27 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਹ ਹੈਰਿਸ ਕਾਉਂਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਟਰੈਫਿਕ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਡਾਕਖਾਨੇ (ਜੋ 315 ਐਡਿਕਸ ਹਾਵੇਲ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ) ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਮਤਾ 21 ਦਸੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਤਾ ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਲਿਜ਼ੀ ਫਲੈਚਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟਰ ਟੈੱਡ ਕਰੂਜ਼ ਤੇ ਜੌਹਨ ਕਾਰਨਾਈਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ 'ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ' ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ।

ਡਾਕਖਾਨਾ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਡਿਪਟੀ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅੰਨ੍ਹੀ ਨਫਰਤ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਿਊਸਟਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।" ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ 'ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ' ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਲਿਜ਼ੀ ਫਲੈਚਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਡਿਪਟੀ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਹੈਰਿਸ ਕਾਉਂਟੀ ਸ਼ੈਰਿਫ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ 2009 ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ 'ਤੇ ਹੈਰਿਸ ਕਾਉਂਟੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਖਾਤਰ ਸੰਬੰਧਤ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਛੁਪਾਏ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ: ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ.**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ, ਨੋਇਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪੇ ਮਗਰੋਂ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ 'ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ' ਛੁਪਾਏ ਗਏ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕੇਬਲ ਬਣਾਉਣ, ਰਿਅਲ ਅਸਟੇਟ, ਕੱਪੜਾ, ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਹੋਟਲਜ਼, ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਆਦਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੰਬਈ, ਪੁਣੇ, ਨੋਇਡਾ ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ 37 ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਕਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਵਹੀ-ਖਾਤੇ, ਡਾਇਰੀਆਂ, ਈ-ਮੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਿਜੀਟਲ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਦੁਬਈ ਸਥਿਤ ਇਕ ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਟਰੱਸਟਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੱਕੀ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜਾਲ ਬਣਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਰੀਸ਼ਸ, ਯੂਏਈ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਵਰਜਨ ਆਇਲੈਂਡਜ਼, ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਦੌਲਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਨ।"**ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਹਿਮ ਮੋੜ 'ਤੇ**

ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਸਮੇਤ 15 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਚਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 45-45 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਇਕ ਜੀਅ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਮਝੌਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੰਦੋਲਨ ਭਾਵੇਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਖਿਲਾਫ ਰੋਹ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਬਜਿੱਦ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਜ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੂ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਕਤਲਕਾਂਡ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਦੀ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਸੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ 500, 700, 1000 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਜੋ 'ਜੈਸੇ ਕੋ ਤੈਸੇ' ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਣ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਹ ਵੀ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਅਕਹਿ

ਜ਼ਬਤ ਤੇ ਸੰਜਮ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਵਾਰ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਹਿੰਸਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਬਰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਸਲਾ ਤੁਰਤ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਅਟੱਲ' ਹੋਣ ਦੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਟੁੱਟਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੌਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੁੜ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਜਿੱਦ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਆਈ ਖੜੋਤ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਵਰਗ

ਵਿਚ ਗਿਲਾ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਕਸਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਗੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਉਂਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਕਸਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਸਕ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸੇ ਸੋਚ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ।

ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਹਿਰ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ**ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:** ਅੱਪਰਬਾਰੀ ਦੁਆਬਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਜੀਟੀ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨੇ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਨਕ ਖੰਡਵਾਲਾ ਦੀ ਕਲੋਨੀ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (37) ਪੁੱਤਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (7) ਤੇ ਰੋਬਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਡੇਢ ਸਾਲ) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਆਰੰਭੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਦੀਪ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤੇ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨਦੀਪ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਈਸਕਰੀਮ ਖਵਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ



XPressCargo

Tel.: 317-426-5410

Ext. 2001 & 2403

100% ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰ ਕੰਪਨੀ

Pay Every Week

Pay Single 48 Cent + Team 58 Cent

**100%
OWNER OPERATOR
COMPANY**

**IN TO MI BACK TO IN OR IN TO OH TO LOUISVILLE
KY/BOWLING KY BACK TO IN (EVERYDAY HOME)**

**ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੱਕੇ ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਵੈਨ ਦੇ ਲੋਡ
ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਡ Same Location ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।**

- ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ
- ਸਾਰੇ ਲੰਪਰ ਫੀਸ ਕੰਪਨੀ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ।
- ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ
- ਟਰੱਕ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਡੈਮੇਜ ਇੰਸੂਰੈਂਸ
- ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਰੈਂਟਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ Oil Change ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ



ਅਸੀਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਟੈਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

**CA >> IN, OH, KY, PA, MD, VA
IN >> KS, TN, WI, MI, KY, IL, GA**

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਲੋਡ ਹਨ

ਅਸੀਂ 2016 ਅਤੇ 2017 ਦੇ USED ਟਰੱਕ ਵੀ ਸੇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Hiring Owner Operators and Drivers

ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

2330 Enterprise Park Dr., Indianapolis, IN 46218

Online Application @ www.xpresscargoinc.com

**ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋਡ ਹੈ
ਵੀਕਲੀ ਹੋਮ**

ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ 24/7 ਘੰਟੇ ਰਿਪੋਅਰ ਸ਼ਾਪ ਖੁੱਲੀ ਹੈ

ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਦਿਆਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਥਾਂ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਸਲ ਦੀ ਖਰੀਦ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੁਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਬੇ ਭਰ 'ਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ 'ਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚ ਰੋਸ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ 3 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਝੇ 'ਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਸਮੇਤ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਝੋਨਾ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।



ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝੋਨੇ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਮੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਖਰੀਦ 10 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਟਾਲਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਫਸਲ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗ

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਵਾਈ: ਸੁਖਬੀਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ 'ਚ ਆਪਣੀ ਨਾਕਾਮੀ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ 10 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਭਰੀ ਟਰਾਲੀ ਲੈ ਕੇ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਫ.ਸੀ.ਆਈ.) ਦੇ ਦਫਤਰ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਝੋਨੇ ਵਿਚ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਈ।

ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫਸਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਸਗੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵੀ ਵਧਣਗੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ 191 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਝੋਨਾ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ 'ਚੋਂ 171 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਝੋਨਾ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਫਰਦਾਂ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ

ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਰਹੇ ਨੇ ਕੈਪਟਨ: ਪਰਗਟ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਭਾਜਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅੱਗੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸਬੰਧੀ ਤੱਖਲੇ ਵਧ ਗਏ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਐਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚ ਨਵੇਂ ਤੌਖਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਹਲੂਣੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਭਖ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ 11

ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੱਖਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ 171 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਝੋਨਾ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ 191 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਨਾਕੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ 171 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝੋਨਾ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਥੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਵਰ੍ਹਾ ਮੁਕੰਮਲ; ਸਰਕਾਰੀ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 32 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿੱਚੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲਦੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਬੇਰੋਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਗੂੰਜ ਪਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ 108 ਥਾਵਾਂ- ਟੌਲ-ਪਲਾਜ਼ਿਆਂ, ਰਿਲਾਇੰਸ ਪੰਪਾਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮਾਲਜ਼, ਰੇਲਵੇ ਪਾਰਕਾਂ, ਅਡਾਨੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਰੀ ਧਰਨਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦਾ ਜੇਰਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਸਤੰਬਰ 2020 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ

ਅਣਮਿਥੇ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਰਟ ਮੀਟਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਉਠਾਇਆ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਮੀਟਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਭਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਬਿੱਲ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਮਾਰਟ ਮੀਟਰ ਲਈ



ਪੈਸੇ ਅਗਾਉਂ ਭਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣੇਰੂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਨੀਤੀ ਦੀ ਜਨਮ-ਦਾਤੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ਼ੀ: ਮੋਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਚ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਗੇੜ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੋਈ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਖਾਸ ਨੁਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। “ਰਸਾਲੇ ‘ਓਪਨ’ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ‘ਤੇ ਵਰ੍ਹਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧੌਖਾਧੜੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਹ ਉਹੋ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਆਖਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਕਿ ਹੁਣ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਰਮਾਉ ਚਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ।

ਕਿਸਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਕਮ ਭਰਮ ਪਾਲੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਸਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਸਿਰਧਤ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇਖੇ ਅਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਰਚੀਆਂ ਪਰ ਭਾਜਪਾ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਵਿੱਚੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਮਜ਼ਾਲ ਜਗਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮੁੱਢੋਂ ਰੱਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਲੀਗਲ ਪੈਨਲ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਵੱਡਾ ਕਰਦਿਆਂ ਚਲਾਕੀ ਭਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਖਾਹਮ-ਖਾਹ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਲੀਗਲ ਪੈਨਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਰਮਿੰਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਤਬਕੇ ਦੀ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਮਾਇਤ ਨੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਖੁੱਸੀ ਹੋਈ ਸਿਆਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣ ਸਮੇਤ ਢਾਹਸ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੋਰਚਾ



ਕਿਸੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਧਿਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਦ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬੀ.ਕੇ.ਯੂ. ਡਕੱਦਾ ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ

ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਲੈਣ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਰਚਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਲੀਗਲ ਪੈਨਲ ਨੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਝੋਨਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਖਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸਖਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਚੋਲ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਗੈਰਕਨੂੰਨੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਖਤੀ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮਾਰਗਾਂ ਅਤੇ ਲਿੰਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਕੇ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਝੋਨੇ ਦੇ ਗੈਰਕਨੂੰਨੀ ਆਮਦ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ: ਭਗਵੰਤ

ਸੰਗਰੂਰ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਬਦਲਾਏਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਕਦਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਬਲਦ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਵਾਰਸ ਛੱਡ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਐਫ.ਸੀ.ਆਈ. ਨੇ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਸੂਬੇ 'ਚੋਂ ਝੋਨਾ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਜੱਜ ਦੀ ਜਵਾਬ-ਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਪੱਖ ਸੁਣੇ ਬਗੈਰ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਬਹਿਬਲ: ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਬਹਿਬਲ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਚਰਨਜੀਤ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਬਲ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਕਤਲ ਅਤੇ ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਹ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਟੈਸਟ ਲਾਈਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦੇਖ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ, ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਹ ਜਾਨ ਨੂੰ ਜੋਖਮ

ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਕੀ ਸਨ।

ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ, ਉਹ ਸਵੈ ਰੱਖਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਕਰਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀ ਆਈ.ਜੀ. ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਫਰੀਦਕੋਟ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ 'ਚ ਕਲੀਨ

ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਜੀ. ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਪਰ ਸ਼ਾਮਲ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੀ ਆਪਣੀ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਲਾਈਵ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਚ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕੇ। ਗੋਰਤਲਭ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਮੁਅੱਤਲ ਆਈ.ਜੀ. ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨਗਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਚਲਾਨ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਲੰਮੇ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸਿਆਸੀ ਮੋਰਚਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਲੰਬੇ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪਰਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਬਰਮਲ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਜੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਰੈਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਪਾਹ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਖਰਾਬੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪਰਤੇ 93 ਸਾਲਾ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਬਸਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਟੁੱਟਿਆ ਸੀ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਲਿਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਠੱਗਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਵੀ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਵੀ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ।"

ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਰਧਾਲੂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਜਪਾਲ ਬੀਡੀ ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਸਰੋਆਮ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨੀਂ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਸਿਰਜਿਆ ਇਤਿਹਾਸ

ਕੋਲਕਾਤਾ: ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਦਿਵਾਉਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਪਾਰਟੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਰਿਕਾਰਡ ਵੇਂਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ।

ਬੈਨਰਜੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਸੀਟ ਲਈ 85,253 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਨੇੜਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਟਿਬਰੇਵਾਲ ਨੂੰ 58,835 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁਰਸ਼ਿਦਾਬਾਦ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਗੰਜ ਤੇ ਜਾਂਗੀਪੁਰ 'ਤੇ ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਹੁੰਝਾ ਫੇਰ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਨੇ 92,480 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਾਂਗੀਪੁਰ ਸੀਟ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ 1,36,444 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ।

ਉਧਰ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਗੰਜ ਤੋਂ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਮੀਰੁਲ ਇਸਲਾਮ 26,379 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੰਦੀਗ੍ਰਾਮ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੁਵੇਦੂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਸੀਟ 'ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਵੋਟਰ, ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਜਿੱਤ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵਾਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੈਨਰਜੀ ਨੂੰ

ਕੁੱਲ 85,263 ਵੋਟਾਂ ਜਦੋਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਟਿਬਰੇਵਾਲ ਨੂੰ 26,428 ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਜਿਥ ਬਿਸਵਾਸ ਹਿੱਸੇ 4226 ਵੋਟਾਂ ਆਈਆਂ। ਜਿੱਤ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ



ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ। ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨੰਦੀਗ੍ਰਾਮ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਘੜੀ ਗਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਗਿਣਤੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੀਟ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ।" ਕਾਬਲੇਗੌਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਨੰਦੀਗ੍ਰਾਮ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਹਲਫ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਮੰਤਰੀ ਸੋਵਨਦੇਬ

ਚੱਟੋਪਾਧਿਆਏ ਨੇ ਬੈਨਰਜੀ ਲਈ ਇਹ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਤੇ 154 ਕਰੋੜ ਖਰਚੇ: ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਮੁੜ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਤੇ 154.28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਚੋਣ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਚੋਣ ਖਰਚ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ 'ਚ ਐਨਾ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਮੁਨੇਤਰ ਕੜਗਮ (ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ.) ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁੱਡੁਚੇਰੀ ਵਿਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਤੇ 114.14 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (1,14,14,08,525 ਰੁਪਏ) ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ ਧਰਨਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਧਰਨਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫਲੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 32 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ, ਰੇਲਵੇ ਪਾਰਕਾਂ, ਟੈਲ ਪਲਾਜ਼ਿਆਂ, ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ, ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਨੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ (ਡਕੋਂਦਾ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜਗਿੱਲ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੇਤੀ 'ਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ

ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਫਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 4 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ 10 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹਨ।

ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਏਕੇ ਮੂਹਰੇ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਦੇ ਘਰ ਗੋਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜੇ ਕਿਸਾਨ

ਸ਼ਹਿਣਾ: ਇਥੇ ਕਰੀਬ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਹਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਤੇਤਾ ਦੇ ਘਰ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਰੋਡ ਅੱਗੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਗੋਰਾ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਝੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ONLY FOR THOSE WHO MISS THE "PIND" OF THEIR CHILDHOOD MEMORIES

"SERVING HUMANITY" following Guru Nanak Jee 'Mera Pind 360' (all around human development)

NRIs your 'Pind' is waiting for your help. Join over 100 other members who have renewed their relationship with their village through one of our aid programs below.

Family Development
Monthly financial help and children's higher education help.

Skill Development
Ladies Dress Design, Dairy, Beauty Parlor, Computer Skills including basic/advanced digital design, etc

Small Farmer Aid
Farming machinery center for marginal farmers.

Gov't Services/ Skill Development Schemes
Adhar Card, PAN number, health insurance card, passport application, railway tickets, etc

Other Services
WiFi, Library, HD TV for Webinars / Remote Learning / Tele-health.

No middlemen. Free help from our volunteers. Volunteers will review your 'Pind' and provide appropriate aid. Don't wait. Visit our website, send an email, or call us for more details.

Contact: Bhupinder S Hundal (USA) | 630-802-2179 |
www.friendsofpunjabfoundation.org | Email: hundalb@yahoo.com
Dr. Amrit Singh | 562-225-7784 | amritsinghmd@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਦੀ ਆਈ ਸ਼ਾਮਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਬਰੇਕਾਂ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਇਥੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸਿਆਸੀ ਰਸੂਖ ਵਾਲਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਹੋਵੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼, ਪਨਬੱਸ ਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੁਨਾਫੇ 'ਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਮਗਰੋਂ ਰਿਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ 40 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬੱਸਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼, ਪਨਬੱਸ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਲ



ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਾਜਾਇਜ਼ ਪਰਮਿਟ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਕ ਵੱਟਸਐਪ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਲੋਕ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ

ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੱਸਾਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਖੁਦ ਬੱਸ ਆੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵੀ ਲੰਮੇ

ਬੱਸ ਆੱਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਸ ਆੱਡਿਆਂ ਦੀ ਹਫਤੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਦਿੱਖ ਬਦਲਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਬੱਸ ਆੱਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਚੰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਬਕਾਇਆ ਟੈਕਸ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਸੂਲੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਨਾ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਵਿਚਲਾ ਪਾਤਾ ਪੂਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤਰਜੀਹੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਬੱਸ ਆੱਡਾ ਜਿਥੋਂ ਹਰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਬੱਸ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ 2007 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਸਾਰਣੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਬੱਸ ਆੱਡੇ ਸਮੇਤ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਚੈਕ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੱਸਾਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮੁਹਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮਮੰਡੀ ਚੈਕ ਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਚੈਕ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੱਲ੍ਹ ਪਈ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ

ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੱਸਾਂ ਰੋਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਗੈਰ ਪਰਮਿਟ ਜਾਂ ਇਕੋ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਦੋਹਰੀਆਂ ਕਈ-ਕਈ ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਬੱਸ ਤੋਂ ਬੱਸ ਦਰਮਿਆਨ ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਟਾਈਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਰਮਨ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਫਸਰ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਲੋਕ ਰੋਹ ਦੇਖ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਢੰਗ ਬਦਲਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੀਬ 45 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਕੇ 23 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਵਾਰ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ 117 ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 117 ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ 'ਚ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬੇ 'ਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਵਾਂ

ਉੱਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਬੂਥ 'ਤੇ 10 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਜਪਾ ਸੂਬਾ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਹਲਕੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੁਨੀਲ ਗੋਇਲ ਡਿੱਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਛੋਟੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਬੂਥ 'ਤੇ 10 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਬੂਥ ਉੱਤੇ ਦਸ ਬੂਥ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਸ ਬੂਥਾਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਵਫਾਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖੁੱਸੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਸਾਧਕ ਅਫਸਰਾਂ (ਓ.ਐਸ.ਡੀ.ਜ਼.) ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਹਨ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਇਕਬਾਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ.ਜ਼.



ਨਾਲ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਵਧੀਕ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੱਤਰ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਹੋਮ ਗਾਰਡ, ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ, ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਧੀਕ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਟੀ.ਐਸ. ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਵੀਨ ਨੁਕਰਾਲ, ਮੇਜਰ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਤੁਲ ਨੰਦਾ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਦਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਅੰਕਿਤ ਬਾਂਸਲ, ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਗੁਰਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਹਨੀ ਸੇਖੋਂ, ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ ਭਾਂਬਰੀ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਵਿਮਲ ਸੁੰਬਲੀ, ਖੁਬੀ ਰਾਮ, ਜੀ.ਐਸ. ਸੋਢੀ, ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਭਰਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਲ 20 ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਪਸ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਦੀਪ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਵਾਰਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਦਾ ਐਲਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਅਦਾਕਾਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਰਕੁਨ ਦੀਪ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਤਾਂ ਲਈ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਵਾਰਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ 'ਵਾਰਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਿੰਤਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ

ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜੱਗੀ ਬਾਬਾ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਭਾਨਾ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੰਤ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਮੂਲ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਲੀਕ ਫੇਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਲਗਭਗ 520 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਵੱਲੋਂ ਲੀਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਕਮ ਸਮੇਤ ਵਿਆਜ ਲਗਭਗ 520 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਸਮੇਤ ਵਿਆਜ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਲਕਾ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਲਕੇ

ਦੇ 7445 ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ 25 ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਹਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਵੰਡੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਗ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 2 ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਾਂਗੇ: ਚੜ੍ਹਨੀ

ਘਨੌਰ: ਇਥੋਂ ਨੇਤਲੇ ਪਿੰਡ ਮਰਦਾਪੁਰ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਹਰਿਆਣਾ (ਚੜ੍ਹਨੀ) ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂੰਜੀਪਤੀ



ਘਰਾਣਿਆਂ ਪੱਖੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ 2022 ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ

ਬਣਾ ਦੇ ਲੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਚੜ੍ਹਨੀ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਮਰਦਾਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੋਗ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜਨਗੇ ਪਰ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਰਕਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ

ਸਕੇਗਾ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ 10 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਨ ਅੰਦੋਲਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਸਮਝਦਿਆਂ ਤੁਰਤ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰੋਨਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ 'ਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਰੋਨਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ 'ਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਕੱਠਾਂ 'ਚ ਹੁਣ 150 ਦੀ ਥਾਂ 300 ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਇਕੱਠਾਂ 'ਚ 300 ਦੀ ਥਾਂ 500 ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਰੋਨਾ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ 50,000 ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕਰੋਨਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸਾਂ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਗਵਾਣੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਾਸਕ ਪਹਿਨਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਗਾਰਡਨ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਓਪਨ ਏਅਰ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ 10ਵੇਂ ਕੌਮੀ ਨਾਟਿਅਮ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਮੇਲੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ ਅਤੇ ਨਾਟਿਅਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਕਲਾ ਅਤੇ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਾਟਿਅਮ ਟੀਮ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 2000 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲਾ ਆਲਾ ਦਰਜੇ ਦੇ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਛੇਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੇ ਕੇ ਅਗਰਵਾਲ, ਜਿਲਾ ਯੋਜਨਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜਨ ਗਰਗ, ਅਤੇ ਨਾਟਿਅਮ ਵੱਲੋਂ



ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਸੰਗਤ ਲਈ ਮੁਫਤ ਕਮਰੇ ਦੇਣਗੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ 22 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਰੇ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦੇਵਤ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿਆਲਕਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਥੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਭਿੰਦੇਵਤ ਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਿਆਲਕਾ ਨੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਹਿਲ ਹੈ।

ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾਕੋਹਨਾ ਤੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਡਾ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਲਤੀਫਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਟਲ ਤੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਫਤ ਕਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਹੋਰ ਕਮਰੇ ਰਿਆਇਤੀ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਰੁਕਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਤੇ ਮਨਿਆਈ ਦੇ ਡੱਬੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਕਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਗੁਪਤਾ, ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਨਾਟਕ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਬੀਸੀਐਲ 'ਤੇ ਮਿੱਤਲ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਐਮ ਡੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਫਤਿਹ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਜ਼ ਤੋਂ ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਨਾਟਿਅਮ ਟੀਮ ਨੂੰ 10ਵੇਂ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ

ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ 10ਵੇਂ ਨਾਟਿਅਮ ਮੇਲੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਹਰਿਆਣਾ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੋਂ ਆਈ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਵਸੰਤ ਸਬਨੀਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਭਸੀਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹਰਿਆਣਵੀ ਕਾਮੇਡੀ ਨਾਟਕ ਸਈਆਂ ਬਹੇ ਕੋਤਵਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਤੇ ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬ ਕੇ ਰਗੜਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡੀ ਪੀੜਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।



ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਸੋਜਲ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ 2 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਇਸ ਫਾਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ ਹਨ।



ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਚੇਟਕ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਕਰਮਨ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਬ੍ਰਾਂਚ ਖੁਲ੍ਹਵਾਈ। ਇਹ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਕੇਵਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਬਿੰਦ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰਿਣੀ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ “ਗਦਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀਅਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹੱਕ” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਣੇਈਏ ਸ. ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕਨ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਸਟ ਲਿਆ ਕੇ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਣ ਤਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਦਿਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਬਖਸ਼ੇ। ਅਜਿਹੇ ਨੇਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ।

—ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਏਰੀਏ ਦੀ ਉੱਪੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ): ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਏਰੀਏ ਦੀ ਉੱਪੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਪੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ 91 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਕਰਮਨ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰਤਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਨਿੱਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 23 ਸਾਲ ਬਿੰਜਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ ਤੇ ਜਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ।

1931 ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਬਾਪੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਤੱਕ ਸਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਰਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵੀ ਬਾਪੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਸਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਮਿਲਾਪਭੇ ਸੁਭਾ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ।

ਸਵਰਗੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦਾ ਸਸਕਾਰ 8 ਅਕਤੂਬਰ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਭਵਨ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ, ਫਾਊਲਰ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ 11 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਭੋਗ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਮਨ ਵਿਖੇ ਪਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ (ਪੁੱਤਰ) ਨਾਲ ਫੋਨ: 559-892-8354 ਜਾਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ (ਜਵਾਈ) ਨਾਲ ਫੋਨ: 559-755-4478 ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਾਛੀਕੇ ਐਂਡ ਧਾਲੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਨੇ ਬਿੰਦ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਵਰਗੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਏਰੀਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ‘ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ’

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਂ ਹੈ। ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਹੁਣ ਤੱਕ 8 ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਸਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ 25 ਦੇ ਲਗਭਗ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲ, ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਹਿੰਦੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ। ਲੇਖਕ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮਨ



ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ, ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।



ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਯਾਤਰਾ 15 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ 24 ਦਸੰਬਰ 2016 ਤਕ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਏ, ਜੋ 2016 ਵਿੱਚ 93 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਸਖੀਰਾ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ ਜਗਦੇਵ ਚੱਕ 41.

ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ 10 ਚੈਪਟਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਉਂ ਬਣਿਆ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਾਲ ਖੂਹ, ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਵੱਲ ਤਿਆਰੀ, ਕਾਨਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬੋਗੋ ਨਾਰ, ਛੱਜੂ ਦਾ ਚੁਬਾਰਾ, ਦਿੱਲੀ ਗੇਟ, ਸਮਾਧ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਟੋਭਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ, ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਧੂ ਹਵੇਲੀ ਬੰਗਾ, ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਰਿਸ਼ਰਚ ਸੈਂਟਰ ਲਾਹੌਰ। ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅੰਤ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਨਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਅੱਜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਮੁਹੱਬਤ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ, ਫੇਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਘ ਨਾਲ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਹੁਣਾਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ। ਦੁਆ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਕਲਮ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੁੱਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ!

ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਸਿਰਸਾ, ਹਰਿਆਣਾ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਦਾ ਇਹ ਨਿਵੇਕਲਾ ਚਿਤਰਣ ਰੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 1947 ਦੀ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਜਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

1947 ਦੀ ਵੰਡ ਨੇ ਐਸੀ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚੀ ਕਿ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵੱਸਦੇ ਸੱਤ ਬੇਗਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪਾਕਿ-ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੀ ਜੰਮਣ ਭੋਇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਤਰਸਦੇ ਹੀ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਗਏ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤ ਆ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 9 ਅਕਤੂਬਰ 2021

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸਾਲ ਭਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨੇ ਵੀ ਗਤੀ ਫੜੀ ਹੈ। 2014 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲਖੀਮਪੁਰ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਵਰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਤਬਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਇਹੀ ਗਿਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕੱਟੜ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੁਰ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਜ਼ੂਮੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਮੋਰਚਾ ਲੱਗਿਆ, ਤਦ ਵੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਤਹਿਤ ਅੱਜ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿੱਕਲਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਅੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਗੂ ਅੱਜ ਵੀ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ 11 ਗੇੜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਪਿੱਛੇ ਖੇਤੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਧੰਦਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸੇ ਨੁਕਤੇ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ-ਦਰ-ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਾਂਹ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਏ ਲੋਕ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਖੀਮਪੁਰ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਖਬਰਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ; ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੌਤ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੇ ਇਕ ਜੀਅ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ, ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਚਲਾ ਰਹੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਤਾਕਤ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਕੇ ਅਸਫਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਵਧੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਇਕਜੁਟ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੁਣ ਵਕਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਗੋਲਬੰਦੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਭਰਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੱਤਭੇਦ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਇਕਸੁਰ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਮੱਤਭੇਦ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਰੋੜਕੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ। ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਗੁਆਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੁਣ ਸਮੁੱਚੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਦਿਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।



ਨਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼



ਚੱਕੀ ਬਾਬੇ ਦੀ!

ਹਾਕਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਮ ਕੀਤੀ, ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਈ ਤੌਹੀਨ ਦੇਖੋ। ਥਾਂ ਤੀਸਰੇ ਡਿਗਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਨਾਹੀਂ, ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਾਲੇ 'ਜ਼ਮੀਨ' ਦੇਖੋ। ਲੈ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਹਿਰਖਿਆਂ ਤੋਂ, ਹੁਣ 'ਗੈਰਾਂ' ਦਰ ਫਿਰਦੇ ਦਾ 'ਸੀਨ' ਦੇਖੋ। ਏਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਵੀ ਕਪਟ ਕੀਤਾ, ਪੈਣੀ ਮੰਨਣੀ ਅੰਤ ਨੂੰ 'ਈਨ' ਦੇਖੋ। ਕੁਦਰਤ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂ ਹੈ ਆਪ ਕਰਦੀ, ਪਾਉਂਦੀ ਨੇੜੇ ਦੀ ਫੁੱਰ 'ਤਰੀਕ' ਯਾਰੋ। 'ਚੱਕੀ ਬਾਬੇ ਦੀ' ਚਲਦੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੌਲੀ, ਐਪਰ ਪੀਂਹਦੀ ਐ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਯਾਰੋ!

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ 1966 ਵਿਚ ਮੁੜਗਠਨ ਹੋਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ (ਨਵੰਬਰ 1966-ਮਾਰਚ 1967) ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ (1972-77) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਵਾਧਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲੀ ਰੁਤਬੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੋਹਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਜਾਤ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਉੱਤੇ ਮਕਬੂਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਵੱਲੋਂ ਕਾਫੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤਾ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੌਮੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਡੂੰਘੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚੰਨੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ



ਸੁਰਿੰਦਰ ਐਸ ਜੋਧਕਾ

ਫੋਨ: +91-98112-79898

ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦਲਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਗਾਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਭਵ ਅਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਭਰੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ 1966 ਵਿਚ ਮੁੜਗਠਨ ਹੋਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ (ਨਵੰਬਰ 1966-ਮਾਰਚ 1967) ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ (1972-77) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਵਾਧਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲੀ ਰੁਤਬੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੋਹਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਜਾਤ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੀ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਾਹਿਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕ ਜਾਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ/ਜਾਤ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖੇਤਰੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ।

ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤਾਂ (ਐਸਸੀ) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ 32 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕੱਠਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਜੇ ਜੱਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ 39 ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਵਲਗਣਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪੁੰਦਲੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਤੇ ਵਾਲਮੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਰਮਿਆਨ ਜਾਂ ਆਦਿ-ਧਰਮੀਆਂ

ਅਤੇ ਰਵਿਦਾਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਰ ਬਾਕੀ ਬਹੁਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਨ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਲਚਸਪ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਦਾ



ਸਰੋਤ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਤੌਤ-ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਚੋਣ ਗਣਿਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਗੱਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਦਲਿਤ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਕਿਸੇ ਦਲਿਤ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਾਬੀ ਦਲਿਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ 'ਚੋਣ ਸਟੇਟ' ਆਖ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ।

ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਚੋਣ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਬਦਲਵਾਂ ਫਿਰਕੂ ਗਣਿਤ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਨਾ ਕੁ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੋਣ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਜੱਟਾਂ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੇਮਤਲਬ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ 'ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਮਾਸਟਰ-ਸਟਰੇਜ' ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਆਖਰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਪਰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਕਮਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਐਸਸੀ ਆਗੂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਮੋਹਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਜਾਤ ਤੇ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਚੁਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਰੀ ਧੜੇਬੰਦਕ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਆਫਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ

'ਤੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 'ਨਾਈਟ ਵਾਚਮੈਨ' ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਤ ਜਨ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਦਾ ਦਲਿਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਇਸ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਸਟੇਟ' ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜਾਤ ਹਕੀਕਤਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਆਪਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਕਾਰਨ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸਾਬੀ ਜੱਟਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਖੁਦ ਵੀ ਇਕ ਆਪ ਉਭਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਹਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਖਿਲਾਫ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਹ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਬਾਬੂ ਕਾਂਸੀ ਰਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ (ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ) ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਮਕਬੂਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚਲੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਲਈ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਬੇਯਕੀਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਲਿਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਾ ਇੰਨਾ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ 'ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ' ਕੀਮਤ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ 'ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ' ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਲਿਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਮਾਲੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਉਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਦੂਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਾਪ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਰਮਿਆਨ ਦਿਲਚਸਪ ਸਬੰਧ ਹੈ। 'ਸਤਕਾਂ' ਉੱਤੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੱਟ ਭਾਈਚਾਰਾ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਲਿਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਏਕਤਾ ਦੀ ਤਾਘ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਅਤੇ 'ਸਾਰਿਆਂ' ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਆਧਾਰਤ ਦਬਦਬੇ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ

ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀ ਅਕਸਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੰਤਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਗੰਭੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਘੱਟ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਤੇ 'ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ' ਰਾਜਨੇਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ (ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ) ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਹੀ ਗਈ ਇਕ-ਇਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ 'ਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਸਹੀ ਮੋਹਰੇ ਚੁਣਨ, ਸਹੀ ਦਾਅ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ-ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਖਰਾਬ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦੀ ਰਵਾਈਏ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਏ ਟੋਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ



ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਹੈਸੀਅਤ ਕੀ ਸੀ? ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਮਿਲੀ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਿੱਧੂ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਛੱਡੀ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸੋਢੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਦਾਲ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਗਲੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ 'ਚ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਹਰੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣ ਲਿਆ। ਸਿੱਧੂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਸਨ। ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੀ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ।

ਇਥੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਸਿੱਧੂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਿਉਂ ਸਨ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਦਬਦਬਾ ਖਤਮ

ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਇਕ ਨਾ ਚੱਲੀ। ਆਖਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਨਾਟਕੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦੀ ਰਵਾਈਏ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜੋ ਅਮਰਿੰਦਰ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ? ਆਖਿਰਕਾਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। 2014 'ਚ ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੋਨੀਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜੇਤਲੀ ਖਿਲਾਫ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।

ਉਂਜ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਇਹ ਡਿਗਰੀ ਨਾਕਾਫੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਦੀ ਕਮਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ 'ਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਅਲੱਗ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮਰਿੰਦਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ

ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਹਾਈਕਮਾਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਮਰਿੰਦਰ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਰਵਾਈਏ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਬਦ-ਕੋਸ਼ 'ਚ 'ਨਾਫਰਮਾਨੀ' ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

ਫਿਲਹਾਲ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ 'ਚ 'ਬਾਗੀ ਧੜਾ' ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਵੀ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵਲੋਂ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹੁਣ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾ ਕੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿੱਧੇ ਕਾਂਗਰਸ ਭਵਨ ਹੀ ਪੁੱਜਣ ਅਤੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ 'ਤੇ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਬੈਠਕ 'ਚ ਨਾ ਜਾਣ। ਸੁਨੇਹਾ ਸਾਫ ਸੀ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਨ 'ਚ ਵਿਧਾਇਕ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਅਸਤੀਫੇ ਨੂੰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਜ਼ੀ ਪਲਟ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਧੂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦਬਾਅ 'ਚ ਆ ਗਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਭੇਜ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਕੋਡਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਤਾਜ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਦੂਜੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ (ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ) ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ 'ਚ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਦਲਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਮਾਸਟਰ ਸਟ੍ਰੇਕ' ਹੈ।

ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਗੁਆਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੱਖ-ਹਿੰਦੂ-ਦਲਿਤ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਫਿਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਫਿਰਾਕ 'ਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਉਸੇ ਹੈਸੀਅਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਿਆਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਗਤੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ-ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਮੋਬਰੀ ਵਾਲੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸਾਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਜੋ ਗੁਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਝੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੇ ਜਿੱਤ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਉਂ ਪਛੜੇ?

ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਟੋਕੀਓ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜਤਾ, ਨਿਸ਼ਚੇ, ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲੇ, ਟੀਮ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਚਕ ਮੈਚ 'ਚ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ। ਟੀਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 11 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਚੋਣ ਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ

ਬ੍ਰਿਗੇ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ

ਹਨ ਪਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਿਉਂ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ?

ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਨੀਰਜ ਡਾਂਗੀ ਵਲੋਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਰੈਂਕ ਤੱਕ 90,640 ਬਾਵਾਂ ਖਾਲੀ ਹਨ; ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿਚ 7104 ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ 11,927 ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੀਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚੋਂ 4,073 ਏਅਰਮੈਨ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 247 ਹੀ ਸਨ। ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ 1900 ਬੋਰਡ ਮੈਲਰ ਚੁਣੇ ਗਏ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 294 ਹੈ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਬਾਰੇ ਹਾਲਤ ਕੋਈ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਸੋਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਹਰਿਆਣਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਫਿਰ ਘਾਟ ਕਾਹਦੀ ਹੈ?

ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ

ਰੱਖਿਆ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਲ ਸੈਨਾ 'ਚ 7912, ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ 'ਚ 610, ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ 1190, ਫੌਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਤੇ ਡੈਂਟਰ ਕੋਰ ਵਿਚ 444 ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਸੇਵਾ ਵਿਚ 693 ਅਹੁਦੇ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵਾਜਿਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਸੋਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। 12 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਮਿਲਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ 341 ਜੈਟਲਮੈਨ ਕੈਡਿਟਸ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 66, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ 38, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੇ 37, ਪੰਜਾਬ ਦੇ 32 ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹੋ ਸੁਬਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 32 ਕੈਡਿਟ ਪਾਸ ਆਉਣ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 12 ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਏ.ਐਫ.ਪੀ.ਆਈ.) ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤਾਂ 20 ਹੀ ਆਏ!

12 ਦਸੰਬਰ, 2020 ਨੂੰ 395 ਕੈਡਿਟ ਆਈ.ਐਮ.ਏ. ਤੋਂ ਪਾਸ ਆਉਣ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 70 ਮਿੱਤਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ 2 ਸਟਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਦਾ ਰੈਂਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਵਾਂਗ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ 45, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕੇਰਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ 15-15, ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ 10 ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 13 ਜੂਨ, 2020 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ 333 ਕੈਡਿਟਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 66 ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ, 39 ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ 25 ਅਤੇ ਬਾਕੀ

ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਸਨ। 7 ਦਸੰਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਆਈ.ਐਮ.ਏ. ਵਿਚੋਂ 427 ਕੈਡਿਟਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ 80 ਕੈਡਿਟ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 53 ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ, ਹਰਿਆਣਾ 51, ਬਿਹਾਰ 36 ਅੰਕੜੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, 25 ਦਿੱਲੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 20, ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ 15 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਵਲ 14 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਜਨਵਰੀ 2016 ਵਿਚ ਜੋ 520 ਕੈਡਿਟ ਪਾਸ ਆਉਣ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਵੱਡੀ ਲੀਡ ਨਾਲ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ 98, ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਲੀਡ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ 60 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੇ 52 ਕੈਡਿਟ ਸਨ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੇਵਲ 29 ਨਾਲ ਫਿਰ ਫਾਡੀ ਰਿਹਾ। ਅੱਠ ਦਸੰਬਰ, 2012 ਨੂੰ ਆਈ.ਐਮ.ਏ. ਤੋਂ 615 ਕੈਡਿਟ ਪਾਸ ਆਉਣ ਹੋਏ। ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 20 ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ; ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ 50 ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ 22 ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਫੌਜ ਦੇ ਅਫਸਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਕਿਉਂ ਪਛੜ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੂਝਾਰੂਆਂ-ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਲੈਫ. ਅਕਾਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਜੂਨ 2020 ਵਿਚ, ਲੈਫ. ਵਤਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ 2020 ਅਤੇ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਲੈਫ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਫਸਰ ਟਰੇਨਿੰਗ

ਅਕੈਡਮੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਵਿਚ 'ਸਵੋਰਡ ਆਫ ਆਨਰ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕਿਉਂ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਫਸਰੀ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਰੇਟ 10% ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗ੍ਰਾਫ 3.5% ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਿਉਂ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 2012 ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 615 ਕੈਡਿਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਵ 12 ਦਸੰਬਰ, 2020 ਨੂੰ 325 ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ 15 ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ, ਫਿਰ ਵਧੇ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ ਕਿਉਂ ਅਟਕੀ ਰਹੀ? ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਤੇ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ? ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਘਾਟ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ, ਦੌਲਤਵਾਦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਉੱਜਲ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਫੌਜ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਅਣਗਿਣਤ ਕਾਲਜ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਐਨਸੀਸੀ ਸੰਚਾਲਨ ਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੈਨਿਕ ਸਕੂਲ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਮੁਹਾਲੀ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅਰਧ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੋਚਿੰਗ ਸੈਂਟਰ, ਅਕਾਦਮੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਐਨਸੀਸੀ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਜਾਂ ਖਬਰਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀਆਂ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਗਿਣਾਉਂਦੀਆਂ ਬੱਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅੰਕੜੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਫੌਜ ਵਿਚ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਧਾ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਤੇ ਹਵਾਲਦਾਰ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਕੋਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੀਰਜ ਚੋਪੜਾ ਸਿੱਧਾ ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ?

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਫੈਲਾਓ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਾਤੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾ ਡੰਗ ਟਪਾਉ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਗਾਰਡੀਅਨ ਆਫ ਗਵਰਨੈਂਸ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਅਫਸਰ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਾਲੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਏਜੰਡੇ ਲਈ ਏਨੀ ਘੜਮੱਸ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਬਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਚੁਣਨੇ ਔਖੇ ਹਨ। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਰੱਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਚੁੱਪ ਤੋੜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੱਕ ਜਿਹੜਾ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀਰੋ ਬਣ ਕੇ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਤਿਕਤਮੀ ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕੁਝ ਕਾਹਲ-ਕਦਮੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਹੁਦਾ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕੁਤੱਤਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਮਿਤਰ ਵੀ ਕੱਚਾ ਜਿਹਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸ ਕੇ ਮੌਕਾ ਟਾਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੀ ਚਰਚਾ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਵਾਂ ਬਣਾਇਆ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਜੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਖੁਦ ਉਸ ਨੇ ਤੈਅ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਘਿਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਖਾਲੀ ਜਿਹਾ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖੋਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨਤਕ ਰੈਲੀ ਦਾ ਟੁੱਕ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਬੁਲਾਰਾ ਬਣਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੱਕ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਯਤਨ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਟੀਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਡੋਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ 'ਮੈਂ ਹੀ ਮੈਂ' ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਚਾਟੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਨਹੀਂ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਜਾਪ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਟੀਮ ਦੇ ਧਨੰਤਰਾਂ ਦੀ ਬਾਜ ਅੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ

ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਟੀਮ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰੀ ਸੀ, ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਡੰਕਾ ਵਜਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਵਡੇਰੇ ਰਾਜਸੀ ਮਹੱਤਵ



ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉੱਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ ਵੰਨ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਰਾਜ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਖਾਸ ਥਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਅੱਸੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੀਟਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਮਹੱਤਵ ਓਨਾ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਪੰਜਾਬ, ਕੇਰਲਾ ਜਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਰਗੇ ਰੁਝਾਨ ਤੈਅ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ-ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਕੇਰਲਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੱਤੀ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਟੀਮ ਦੇ ਪੈਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਕੜ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਅਹਿਮ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿੰਮ ਪੈਂਦੀ ਦਾ ਇੰਡੈਕਸ ਰੋਜ਼ ਤੜਕੇ ਉੱਠ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਆਗੂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 'ਹਾਊਡੀ ਮੋਦੀ'

ਦੀ ਗੂੰਜ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਤਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘਟਨਾ-ਚੱਕਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਛੁਡਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਖੇਡ ਦੀ ਸਕਰਿਪਟ ਕਿਸੇ ਸਾਧਾਰਨ ਆਗੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਏਦਾਂ ਦੇ ਧਨੰਤਰ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਤਿਕਤਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘੋਖਣ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੌਣ ਆਗੂ ਕੀ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮਾਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਨਵੀਂ ਉਲਝਣ ਪੈਂਦੀ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਬਹਿਣ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਹਿਣ ਵੇਖਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਇਸ ਵਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੁੱਪ ਦੀ ਹੁੱਝ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵੱਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਵੀ ਅਗਾਊਂ ਲਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਚਰਾ ਫੇਲਣ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਗੱਲ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਲਾਉਣਾ, ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਚਾਟੀ ਕਦੀ ਵਿਹਲੀ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ



ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਰਿਤਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਉਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮਧਾਣੀ ਨਾਲ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਉਧਵ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਟੋਂਹਦੀ ਹੈ, ਕਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਜਾਂ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚਲੇ ਕੁਚੱਜਿਆਂ ਦੇ ਕੋਕਸੇ ਨੂੰ ਘੁਮਾਣੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਨੇ ਤਵਾਰੀਖ ਵੇਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੌਅ ਉਸ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਚਾਟੀ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ ਮਧਾਣੀ ਦੀ ਖੇਚਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਚਲ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੈ, ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਭਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪਿਆਏ ਬਣੇ ਖੇਡਦੇ ਪਏ ਸਨ। ਇਹ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੜੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਮਝ ਕੇ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਚੁੱਪ ਹਨ।

ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ 'ਠੰਢਾ' ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁਣਿਆ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਰਾਹ

ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਲਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਠੰਢਾ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰੀਸ ਚੌਧਰੀ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤਾ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੈ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਭੇਤ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ



ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਠੰਢੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਇਕਬਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦੇ ਉਠਾਏ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਨੂੰ 10 ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪੈਨਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਅਤੇ ਸਿਟੀ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਚਾਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ/ਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 (8) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਥਾਣਾ

'ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ'

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਵਧ ਰਹੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਰ 4.6 ਫੀਸਦ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰ 6.4 ਫੀਸਦ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਵੱਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿਵਾਉਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਭੁਰਾਕੋਹਨਾ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਕਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਖਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪੱਗਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਰਗੇ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਵਾਂਗੇ: ਚੰਨੀ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਇਥੇ ਪਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਨਹੀਂ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 2015 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਰਹੇ ਇਕਬਾਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਈਆਂ ਕੁਝ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2015 ਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਬਾਜਾਖਾਨਾ 'ਚ 14 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 307, 435, 332, 333, 283, 186, 380, 188, 148, 149 ਅਤੇ ਅਸਲਾ ਐਕਟ 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25, 27 ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਵੈਨਸ਼ਨ ਆਫ ਡੈਮੋਜ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 129 ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਸਿਟੀ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 409, 467, 195 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 192 ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨਗੇ। ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 21 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਤੇ 7 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਸਿਟੀ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 129 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ-ਕੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਹਕੀਮ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ

ਪੇਸ਼ਾਵਰ: ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਖੁਰਾਸਾਨ (ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ-ਕੇ) ਨੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿੱਖ ਹਕੀਮ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੂਹ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਕੀਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਖਾਲਸਾ) ਆਪਣੇ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਣਪਛਾਤੇ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹਮਲਾਵਰ ਉਥੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਚਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫਰੇਬੀ ਜੰਗ-3

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਗੱਠਜੋੜ ਖਿਲਾਫ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ 2013 ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪਰ, ਮਸਲੇ ਦੀ ਪੇਚੀਦਗੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਈ.ਡੀ., ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਬਿਊਰੋ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ 2013 ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਲੋਇਰਜ਼ ਫਾਰ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ

ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੁੜ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 21 ਜੁਲਾਈ 2014 ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ “ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ”, “ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਸ਼ੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ” ਅਤੇ “ਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਜੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ” ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਮੰਗਿਆ ਸੀ।

2015 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਈ.ਡੀ. ਵਿਚ।

16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਤਰੀਕ ਬਾਅਦ ਈ.ਡੀ. ਅਫਸਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲੋਇਰਜ਼ ਫਾਰ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਂਚ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰੀ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਸ਼ੀਨੀਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਬਦਲੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਸ਼ੀਨੀਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਿਆ; ਤੇ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਬਿਹਤਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।”

ਅਗਲੇ ਸਾਲ 24 ਜੂਨ 2016 ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀਆ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਈ.ਡੀ. ਦਫਤਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਪਰੈਲ 2017 ਵਿਚ ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਜਾਂਚ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਦੋ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2015 ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 2017 ਦਰਮਿਆਨ ਨਿਰੰਜਨ ਨੇ 68 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸੱਤ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਜਾਂਚ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਚਲਾਨ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦੀਪਕ ਚੌਹਾਨ ਨੇ 8 ਜਨਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੋਲਾ ਡਰੱਗ ਕੇਸ ਹੱਥ 'ਚ ਲਿਆ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਟਕੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ‘ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਨ’ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ 'ਚ ਢਾਲਿਆ ਸੀ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਝੂਠੀ ਜੰਗ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ, ‘ਕਾਰਵਾਂ’ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਖੋਜੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੁੜ ਵੱਲੋਂ ਡੂੰਘਾਈ 'ਚ ਕੀਤੀ ਛਾਣਬੀਣ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਰ ਲੰਮੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤਾ, ਲਾਡੀ, ਪਿੰਡੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸੱਤੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਦਦ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਸੇ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿਚ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਕੇਸ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ 'ਚ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇੰਟਰਪੋਲ ਦੇ ਨੋਟਿਸਾਂ ਬਾਰੇ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਮੰਗੀਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ।

23 ਮਈ 2018 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਛੋਟੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਨਾਲ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ 'ਚ ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੱਜਾਂ ਸੂਰਿਆਕਾਂਤ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖਰ ਧਵਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ‘ਸਿਟ’ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ: “ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਉਪਰ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਉਸ ਦਿਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਸੀਲਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟਾਂ/ਸਮੁੱਚਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹਲਫਨਾਮਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ 'ਚ ਪਏ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨੋਸ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਵਿਚ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ (ਜਿਸ ਤੋਂ ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ, ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਨਕਦੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਸੀ) ਨਿਰੰਜਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਿਰੰਜਨ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।

21 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਲੋਇਰਜ਼ ਫਾਰ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਨੇ 2013 ਦੇ ਡਰੱਗਜ਼ ਕੇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਰਿਕਾਰਡ ਉਪਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2020 ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕੇਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੋਇਰਜ਼ ਫਾਰ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਦੋ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ

ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ 13 ਭਗੋੜਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਬਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਲੋਹਲ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ।” 2019 ਵਿਚ ਸਿਆਲ ਦਾ ਠੰਢਾ ਦਿਨ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਓਵਰਡੋਜ਼ ਕਾਰਨ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰ ਸੋਗ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਖਿਲਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਿੰਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ



ਦੀ ਮੌਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਦੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ “ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਝਮੇਲੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।”

ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਕਿੱਥੋਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਿੱਥੋਂ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਐਸੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਚਿੱਟੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੈਰੇਇਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਗਲਨੁਮਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਰਾਏਪੁਰ ਕਲਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੌਣ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।”

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ 20 ਸਾਲਾ ਧਰਮਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈਰੇਇਨ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਰਮਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਤਿੰਨ ਮੁੰਡੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਏ ਸਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਜਣਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ, ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਵਾਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ - ਇਹ ਗੈਰ ਇਰਾਦਾ ਹੱਤਿਆ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ।

ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ ਓਵਰਡੋਜ਼ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਗ 'ਚ ਡੁੱਬੇ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 22 ਸਾਲਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਨੀਲ ਨੂੰ “ਸਿਟੀ 2 ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਸਪਲਾਈ” ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਪੁਲਸੀਏ ਤੋਂ ਜੋ ਨਸ਼ਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਚਦਾ ਵੀ ਸੀ।

ਸੈੱਲ ਫੋਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। 2018 ਵਿਚ ਰੂਪਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਦੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ

ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗਾ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਆਇਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਇਸ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਬਰ ਏਜੰਸੀ ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ. ਨੇ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 15 ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ’ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਸਟੋਰੀ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੱਗਭੱਗ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ 38 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 26 ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ। ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ‘ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ’ ਕਾਰਨ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਵਕਤ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 4 ਦਸੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ‘ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ: “ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਤਿਤ ਦੇ ਲਾਚਾਰ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਡਰਾਉਣੇ ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।”

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰਥਕ ਅੰਜਾਮ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਜੋ ਗਾਇਬ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁੱਕੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸਰਬਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਚਕ ਨੇ 2006 ਦੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਚੇਤੇ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਵਿਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ।” (ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 2002 ਤੋਂ 2007 ਦਰਮਿਆਨ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਸਨ) ਵਿਚਕ ਨੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ “ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ।” ਵਿਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਬਾਦਲਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ “ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿਚ ਗੈਰਕਨੂੰਨੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਤਹਿਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੀਹ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਚੁੱਕਦੇ ਹੀ ਨੱਪਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਭੋਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ।”

ਭੋਲੇ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਪਲ 'ਤੇ ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਿਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਵਧੀਕ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਸੀ “ਜਿਸ ਨੇ ਭੋਲਾ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਏ ਦੀ ਸੂਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।” ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਵਿਚਕ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 18 'ਤੇ)

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਤਲ, ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਣ ਲਈ ਘੜੀ ਗਈ ਘਾਤਕ ਸੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 1945 ਤੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਸ਼ਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਨੀਤੀ-ਲੇਖਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਡੂੰਘੇ ਵੈਰ ਪਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਥਾਂ ਸਿਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਥਾਹ ਰੋਸ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਫੇਰ ਇਹੀ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਦੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਏਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪੇ ਘੜੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਏਸ ਸਬੰਧੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਲੱਭ ਲਈ ਗਈ



ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ‘ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ’

ਫੋਨ: 403-681-8689

ਈਮੇਲ: hp8689@gmail.com

(ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ) ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਝੰਬੀ ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਖਾਤਕੂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੁਤੇ ਸਿਧ, ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲਵੱਕਤੀ ਪਾ ਲਈ। ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰ ਤਲੀ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜੂਝ ਗਏ।

‘ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇਤਜ਼ਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫਰਤ ਭਰਿਆ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਦੁਸ਼-ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਸੀ। ਖਾਤਕੂ ਭੇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖਬਰ, ਅੰਡਰਗਰਾਊਂਡ ਪੁਲਿਸ ਧਾੜਾਂ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਰਨ-ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤੁਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਾਮੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਧਨ ਲੁਟਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਰਚੰਦਰਿਚੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਬੇਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਖੂਨ ਇਸ ਬਹਾਨੇ (ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਰਾਹੀਂ) ਬਹਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਤਕੂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇ, ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਤਵ ਹੱਲ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਜੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਚਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਅਸਲ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਆਗੂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ, ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤਾਂ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵੱਸਦੇ ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਨਕਲੀ ਖਾਤਕੂ ਪਾਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ, ਜਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਗੈਰਸਟਰ ਆਖ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੱਲੀ ਤਹਿਰੀਕ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ?’

ਉਪਰਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸੇ ਕਾਮਰੋਡ, ਕਾਂਗਰਸੀ, ਭਾਜਪਈ, ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਜਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 40 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ

ਤੱਥ ਵਿਹੂਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੇ ਕੋਝੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਟੀਰ

ਖਾਤਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਫੀ ਤੱਥ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਖਾਸ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਵਿਵਾਦ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪੁਣਛਾਣ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਖਾਸ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ‘ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਸਿੱਖ ਇਸ਼ਿਜ਼’ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਧੱਕਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਜੂਝਣ ਲਈ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਦੀ ਵੱਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤਿਆਗਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਦਾਰ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜ ‘ਤੇ 3 ਸਤੰਬਰ, 2021 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ‘ਤੱਥ ਵਿਹੂਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੇ ਕੋਝੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਟੀਰ’ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ‘ਸਿੱਖ ਵਿਊ ਪੁਆਇੰਟ’ ਰਾਹੀਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਿਰਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ, ਖਾਸਕਰ ਡਾ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਪੰਜ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਾਸਮ-ਖਾਸ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਗਦਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਨੂੰ 30 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਖਾਤਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੋ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਟਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਪੰਥ ਦੇਖੀ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਘਾਤੀ ਹਿੰਸਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਸੱਚ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਦੀ ਮੰਗ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿਰ ਮਤ੍ਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਦੂਜਾ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਦਾ ਦੌਰ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜੂਨ 84 ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਰੋਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ‘ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 1947 ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ?’ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼, ਅੰਕ 32, 7 ਅਗਸਤ 2021) ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਮਿਲਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਖੁੰਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਵੰਡਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲਹਿਰ ‘ਤੇ ਲਗਾਏ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਚਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਚਾਈ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ‘ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਕਲਪ’ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ

ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਧਿਰਾਂ ਖਾਸਕਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ: ‘ਮੈਂ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਏਸ ਲਫਜ਼ (ਖਾਲਿਸਤਾਨ) ਦੀ ਏਸ ਨਾਮ ਹੇਠ ਤਹਿਰੀਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਇੱਕ ਨਾਅਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਸਦਾ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਹਨ। ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਰਾਪ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਖਲਨਾਇਕ ਵਰਗੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਆਲੀ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਕੋਲ ਵੀ ਕੋਈ ਨੌਸ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜ਼ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ: ‘ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਯੋਧੇ ਬਣਨ ਦੀ ਬੜੀ ਲਾਲਸਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਲੜਨਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਲੜਨਾ ਝਗੜਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਲਿਆਕਤ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ। ਸਾਡੀ ਇਸੇ ਸੋਚ ਨੇ 84 ਲਿਆਈ। ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਚੱਕ ਦਿਉ, ਸੋਧ ਦਿਉ, ਆ ਕਰਦੇ, ਅਹੁ ਕਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਆਦਿ ਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਭਾਰੂ ਸੀ। ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੋਚ



ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ



ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ



ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ

ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਾਜਰਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਗੁੱਬੀ ਉਦੋਂ ਸੁਲਝੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਏਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਏਸ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਗੇ?’

ਸਾਡੀ ਤਰਾਸਦੀ ਵੇਖੋ ਕਿ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ 40 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕੀ ਬਲਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇੱਕ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਬੂਥੇ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ‘ਕੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ’ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਹਰ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇ? ਪਿਛਲੇ 70-80 ਸਾਲ ਤੋਂ ‘ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ’, ‘ਸਿੱਖ ਰਾਜ’, ‘ਵੱਖਰੀ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ’, ‘ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ’, ‘ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ’, ‘ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਵੱਖਰਾ ਸੂਬਾ’, ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਆਦਿ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੱਖਰਾ ਰਾਜ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਛੜ ਕੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਫਲੇ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਹਿਰ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਪਰਖ-ਪਤਚੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਮਾਰੇ ਗਏ

ਨਹੀਂ ਸੀ। 84 ਵਾਲੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਾਲੋਂ ਹਿੰਸਕ ਵੱਧ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਿੱਜਵਾਦ ਦੀ ਭੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਚੁਰਾਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਸੰਤ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਖੋਹਣ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਕਦੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਜ਼ੋਸ਼ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ 84 ਦੀ ਸਾਰੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਬਿਆਨ ਹੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਲਉ, ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸੱਦ ਲਿਆ, ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਤੀਆਂ, ਕਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ, ਕਦੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੰਥ ‘ਚੋਂ ਛੇਕਤਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਦਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਰਤਾ ਆਦਿ ਆਦਿ। ਇਹੀ ਸੋਚ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਜ ਵੀ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਜ਼ਨ ਨਹੀਂ।

ਉਪਰਲੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਜਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਾਤਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 16 ਅਗਸਤ, 2021 ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਰਹੇ ਮੁੱਖ ਖਾਤਕੂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੀ ਨੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਨਿਊਜ਼ ਆਨਲਾਈਨ’ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਤੇ ਸੁਖਨੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੀ ਖਾਤਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ 14 ਸਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਬਾਕ

ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਕੇ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ‘ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਖੋਆ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਭੱਦਰਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕੁੱਕੀ ਨੇ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੋਲ ਹਲਾ-ਲਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਸ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਈ ਲੜਨ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ 40 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੁਨੀਆ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਬਲਿਉ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੁੰਮੇਦਾਨ ਦੀ ‘ਰੈਫਰੈਂਡਮ 2020’ ਬਾਰੇ ਨਿਊਜ਼ 18 ਪੰਜਾਬ ਚੈਨਲ ਨੂੰ 11 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇੱਝ ਹੋਵੇਗਾ ਬਟਵਾਰ’ ਹੈਡਿੰਗ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੈੱਡਵਰਕਸ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਨ; ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਵਸੋਂ ਆਧਾਰਤ ਤਬਾਦਲੇ ਨਾਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਕਬਾ ਹੋਰ ਸੁੰਘਤ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਹਰਗ ਸਮਝੇ

ਜਾਂਦੇ ਪਣ-ਬਿਜਲੀ ਸੋਮੇ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ 3 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲੀਡਰ ਜਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ 65% ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲਏ ਬਿਨਾ ਇਹ ਮੰਗ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਖਿਆਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖੋਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟਿੱਮਾ, ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਚਿੰਤਕਾਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ ਆਦਿ ਨੇ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਤਲ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਧੂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਤਕੂ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਨਵੰਬਰ 1989 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਐਮ.ਪੀ. ਬਣੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ‘ਅਲਾਈਵ ਪੰਜਾਬ’ ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖਾਤਕੂ ਧਿਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗੂ ਮੁਲੰਮੇ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਤਲ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ'

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਭਾਸਦੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਕਤਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਫ-ਸਾਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੂਨ 84 ਵਿਚ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਮੌਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ (ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਜੂਨ 84 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਅਗਲੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1983 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਬੱਬਰਾਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਇਤਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਸੰਤ ਦਸੰਬਰ 1983 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ 84 ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਗਲਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ ਆਧਾਰਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭੇਤਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਤਾਂ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਐਵੇਂ ਨੰਬਰ ਬਣਾ ਲਏ, ਜਦਕਿ ਕਈ ਅਹਿਮ ਖਾੜਕੂ ਤਾਂ ਆਪਸੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਠਾਹਰਾਂ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਾਸ਼ਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਾੜਕੂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਇੱਕਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਾਂਝੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੀ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੋਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਖਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਅਹਿਮ ਖਾੜਕੂ ਜਰਨੈਲਾਂ-ਡਿੱਪਲ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਰੂੜੋਕੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਜਾਂ ਹਤਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਪਸੀ ਰੰਜਿਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡਿੱਪਲ ਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੁੰਘ ਨੇ 1 ਕਰੋੜ ਦੀ ਫਿਰੋਤੀ ਲਈ ਸੀ। ਫਿਰੋਤੀ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਡਿੱਪਲ ਨੇ ਚੁੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੁੰਘ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਡਿੱਪਲ ਨੂੰ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਸੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲਵਾਂ ਨੂੰ ਨੈਬ ਸਿੰਘ ਰੂੜੋਕੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਨੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਅਤੇ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧਸਿੰਘਵਾਲਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਜੋ ਨਾਭੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਪਟਿਆਲੇ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਵਿਚ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵਲੋਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਠਾਹਰਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਬੇਮੁਹਾਰੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਧੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਠਾਹਰਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਜਾਂ ਮਰਵਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਾੜਕੂ ਵੀ ਬਲੈਕ ਕੈਟ ਬਣ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਜਾਂ ਮਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀਆਂ ਠਾਹਰਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਜਾਂ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਾਂਡਾ ਏਰੀਏ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਸੁੱਖਾ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੁੱਡੇ ਕਰਾਲੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਠਾਹਰ 'ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲੋਂ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਵਾਲਾ ਪਾਊਡਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਵਾ ਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵਤ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਗਲ ਘੁੰਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਕਲੀ ਨਾਮ ਹੇਠ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰਮੀਤ ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧਸਿੰਘਵਾਲਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਦੇ ਘਰੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਫੜਾ ਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਪੇ ਹੋਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਠਾਹਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਗੇ ਸਮਗਲਰ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖਾੜਕੂ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਖ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਠਾਹਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਾਸ਼ਤੀਵਾਲ ਨੂੰ ਮਾਝੇ ਦੇ ਬਦਨਾਮ ਸਮਗਲਰ ਪੰਮੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਰਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇਤਲਾਹ 'ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਐਸ.ਐਸ. ਵਿਰਕ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਬਿਮਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਮੁਹਾਲੀ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਬੂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਇਨਾਈਡ ਖਾ ਲਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖਾੜਕੂ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਨੂੰ ਵੀ ਠਾਹਰ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੇਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਹੱਸ ਕੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹਾਂ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਖਾੜਕੂ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੂਫਾਨ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਠਾਹਰਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਖਾੜਕੂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਵੀ ਭੋਗਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ: 'ਜੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਤਲ ਇਸ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਗੱਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਹਰ ਵੱਡੇ ਖਾੜਕੂ ਤੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 2-3 ਘੰਟੇ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਆਪੋ-ਧਾਪੀ ਅਤੇ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਡਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬੰਦੇ ਮਾਰਨੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਲਹਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਿਆਣੀ ਤੇ ਵੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਆਪੋ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਸੂਰ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਲੋਕ ਹੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਖਾੜਕੂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਾਬਕਾ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਧੂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਬਾਅਦ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਖਾੜਕੂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਦੂਜਾ ਗਰੁੱਪ ਜਿੱਤ ਸਿਹਰਾ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਤਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1988 ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲੈਣ ਦੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਪੰਜ ਮੋਹਤਬਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਲਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸੰਭਵ

ਅੱਗੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਝੁਕਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਲੋਂ 1989 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਡੀਆ ਅਤੇ ਕਈ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਬਕਾ ਖਾੜਕੂ, ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਬੇਬਾਕ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਤੇ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਮਾਇਤੀ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਉਠੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਜੋ ਆਭਾ-ਮੰਡਲ ਸਿਰਜਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਡਿਬਡਿਬਾ ਵਰਗਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਜਮੇਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ (ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੰਗਲ ਆਦਿ) ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਰਹੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵੀ ਸ਼ਰੀਅਤ ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਸਟੇਟ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦ' (ਵੈਸੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਵੀ ਕਈ ਹਨ) ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ? ਫਿਰ 90% ਮੋਨੇ ਤੇ ਗੈਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ? ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਿਰਫ਼ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਭਾਰੂ ਹੈ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ 'ਸਿੱਖ ਵਿਊ ਪੁਆਇੰਟ' ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਕਸਰ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਭਾਰੀ-ਭਰਕਮ ਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਤਾਜ਼ਾ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਵਿਚ ਉਹ ਪੱਛਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸੀਵਾਦ ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਹਿ ਕੇ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਥਿਧ ਵਰਤਾਰਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ ਦੇ 'ਸਿੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਧਾਰਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ 'ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ' ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਲਈ ਲੜ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ ਲਈ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਟੇਟ 'ਪੰਜਾਬ' 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ (ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ) ਲਈ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵਿਚ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਿਸੇ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਵਾਲੇ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੌਣ ਸ਼ਹੀਦ ਹਨ ਜਾਂ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੱਧ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਬਕ' ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਸੀਰੀਆ, ਇਰਾਨ-ਇਰਾਕ ਜੰਗ, ਰਵਾਂਡਾ, ਨਾਈਜੀਰੀਆ, ਚੇਚਨੀਆ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਸਵਾਤ ਘਾਟੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਬੇਘਰ ਹੋਏ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਮਰਵਾ ਕੇ ਕੀ ਮਿਲਿਆ? ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਹਨ ਅਤੇ 15-20 ਲੱਖ ਲੋਕ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਤ ਘਾਟੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ 'ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ' ਦੇ ਬੈਤੁੱਲਾ ਮਹਿਸੂਦ ਉਰਫ਼ ਰੋਡੀ ਮੁੱਲਾ ਨੇ 27 ਦਸੰਬਰ, 2007 ਨੂੰ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹੋਂਦੀ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਮਚਾਈ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚਲਾ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਤੇ ਟੀ.ਟੀ.ਪੀ. ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੰਦੇ ਮਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੇਘਰ ਹਨ। ਇਥੇ 'ਸਿੱਖ ਰਾਜ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲਾਈਨਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀਆਂ ਵਾਜਿਬ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: "ਹੁਣ ਸਿਰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਬਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੱਖਾਂ ਬੱਕਰੇ ਬਲੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਕਈ 'ਬਕਰਸਤਾਨ' ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ?"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)



ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੁਮੇਦਾਨ



ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਆਪ ਹੁਦਰੇ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਪਰ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਲੈ ਕੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਐਡੀਟਰ ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਚਿੱਠੀ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਮਹਿਤੇ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੌਕੇ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਡਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਮ.ਕੇ. ਧਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਭੇਤ' ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਰੋਡੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤਾਂ ਖਾੜਕੂ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਵੈਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਂਟਾ ਆਦਿ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਾਇਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਟਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਧੂ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਖਾੜਕੂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵਲੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਮਿਆਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ। ਜਿਸ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੱਖਾਂ) ਦੇਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਰੇ ਹਨ, ਉਸ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਸਾਰ ਸਿਆਸਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਰਥਕ ਮਾਡਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਇਸ ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ, ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ? ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਫਿਰਕਿਆਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 65% ਹੈ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ, ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀਆਂ, ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ, ਕਾਮਰੋਡਾਂ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਕਲਪੇ ਜਾਂਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੀ ਭਵਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ? ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਗੇ? ਜੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੰਡ ਵਾਂਗ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦੇ 60 ਲੱਖ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ? 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ਕੁਝ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ 74 ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਲਸੇ ਕੋਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤਖਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਲਈ ਕੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ? ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੁਮੇਦਾਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਪਣ-ਬਿਜਲੀ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਤਲ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ'

(ਸਫਾ 17 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੀਜੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਘੇਰਾਬੰਦੀ' ਦੇ ਚੈਪਟਰ 7 'ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ' ਦੇ ਪੰਨਾ 237 ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: "ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਫਲਸਫਾ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਫਲਸਫਾ, ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ, ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ, ਈਸਾਈਅਤ, ਇਸਲਾਮ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੂਲ ਖਾਸੇ ਪੱਖੋਂ ਇਕਤਾਵਾਦੀ (ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ), ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਸ ਮਸਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਖਰੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਕੋਈ 'ਖੂਨ ਦਾ ਨੁਕਸ' ਨਹੀਂ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖੋਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।" ਇਥੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਉਚਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਲਸਫਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 229 'ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਬਰ ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪੋਸਟ ਮੌਡਰਨਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ' ਦੇ ਪੰਨਾ 109 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: 'ਇਹ ਸਭਿਅਤਾ (ਪੱਛਮੀ) ਕਿਸੇ ਨੈਤਿਕ ਫਲਸਫੇ ਜਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ। ਇਸਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਹੈ।' ਪਰ ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਇਸਲਾਮਿਕ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 237 'ਤੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਰੋਧੀ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੋਟ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਅਕਬਰ ਅਹਿਮਦ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: 'ਕੁਰਾਨ ਕੋਲ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਵਿਜ਼ਨ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਯੂਨੀਵਰਸ ਬਾਰੇ ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਾਂ (ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਇੰਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ) ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਕੀਆਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਗਲੋਬਲ ਵਿਊ ਹੈ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਕੁਰਾਨਿਕ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਵਿਊ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਦੀਆਂ ਦੁਹੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਰਾਨਿਕ ਵਿਜ਼ਨ ਹੀ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਵਾਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਵਿਜ਼ਨ ਹੈ।' ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਖਿਧ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਫਲਸਫੇ ਬੜੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੜੇ ਲੁਭਾਵਣੇ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਖੜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਕਿੱਥੇ ਖੜਦੇ ਹਨ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 235 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਰਬਉਚਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: 'ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਫੈਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਉਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ ਹੋਣ।' ਅਜਿਹੀ ਮਾਣ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਵਾਲੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1947 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਫੁੱਟਨੋਟ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: '1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਏਕਾਧਿਕਾਰ-ਮੁਖੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ (ਹਿੰਦੂ) ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕਰੂਪ ਚਿਹਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ।' ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਿਨਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੇ 10 ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੇਗੀ?

ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ 'ਤੀਜੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਘੇਰਾਬੰਦੀ' ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਪੰਨਾ 224 ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੱਕੀ ਬਾਰੇ ਇਵੇਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: 'ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੁੱਟੀ ਹਰ ਪੁਲਾਂਘ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੁਤਬੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਰਵਾਇਤੀ ਸਮਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਹਿਚਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਭਿਅਤਾ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ/ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਲਗਭਗ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ।' ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਇੰਸ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸੁਹਾਨਤਾਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਪੈਸੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਜਿਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਥੋਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਾਂ ਕੀ, 100 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੀਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਪਲੈਨਿਟ 'ਤੇ ਜਿਤਨੀ ਮਨੁੱਖੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਇੰਸ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਖਾਣ ਲਈ ਦੋ ਵਕਤ ਰੋਟੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਬੇਸ਼ਕ ਅੱਜ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਪੂਰੀ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਬੱਸਾਂ, ਟਰੇਨਾਂ, ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਹਿਣਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਚਿਤਵ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੋਈ ਮਾਡਲ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਜਾਂ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਫੌਜਿਲ ਫਿਰੂਲ ਦੀ ਅਨਰਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਬੀ.ਡੀ. ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਰਤਨਾ ਐਮ. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿਤਾਬ 'ਇਨ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਆਫ ਫਰੀ ਇੰਡੀਆ' ਛਪਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਬੀ.ਡੀ. ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1983 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ 27 ਜੂਨ, 1984 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਉਸ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਛਪੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 2009 ਵਿਚ 92 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੌਤ ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਬੀ.ਡੀ. ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਨ 1984 ਦੀਆਂ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਖਿਚੋਤਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਗਰਦਾਨਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤੋਂ 8-9 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚਾਰਜ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ ਪਰ ਉਹ (ਪਾਂਡੇ) ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਕਾਲੀ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਵਲੋਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ (ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਰਲ ਬਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ: ਏ ਟਰੂ ਸਟੋਰੀ' ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ), ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਉਪਰ 'ਤੀਜੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਬਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਜਪਾਲ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਪਾਂਡੇ ਵਲੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਘੁਮੰਡ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਸੱਚ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਸੂਝਵਾਨ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੂਰ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਬੇਵਕੂਫੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਾਹਿਸ ਸਾਡੇ ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਚ ਕਦੇ ਕਬੂਲਣਗੇ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਕਾ ਕਿਸ ਨੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ? ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ? ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਬੰਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖਾੜਕੂ ਅਨੇਖ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਨੇ 35 ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਾਰਨ

ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਤਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੀਰੋ ਐਵੇਂ ਬਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜਾਂ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੀ ਖਿਆਲੀ ਪਲਾਓ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ.ਡੀ. ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਖਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਸਬਕ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਝਾਤ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਦੇਸ਼ੀ ਸੀ ਜਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖ ਕੇ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਤਾ-ਮੋਟਾ ਕਸੂਰ ਸੀ? ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਕਸੂਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਤਲ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਸਗੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ? ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅੰਦਰ ਹਥਿਆਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰੇ ਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਕੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬੀ.ਡੀ. ਪਾਂਡੇ ਵਾਂਗ ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਨਾਹ ਲਈ ਬੈਠੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾੜਕੂ ਧੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਭਤਕਾਊ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਗੇ? ਜਿਸ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੱਖਾਂ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਸ ਰਾਜ ਦਾ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਖਿਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕੀ ਹਨ? ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਐਵੇਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾਈ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੇ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਦਲ ਤੇ ਮਾਡਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਾਂਗੇ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣਗੇ?

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ 'ਪੰਜਾਬ ਜੀਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: 'ਅਸੀਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੁਜੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਅਕਾਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।' ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ

ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਨਵੀਨ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬ ਜੀਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ' ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਪਿਰਟ ਵਿਚ ਮੌਲਦੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਸਾਡੇ ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸਭ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਚੋਂਧਰ ਬੋਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਗਰੇਵਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: 'ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਚੋਂਧਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਕੋਲ ਦੇ ਬਦਲ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇੱਕ ਸੀ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਇਆ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਪਿਰਟ ਵਾਲੇ ਬਹੁ-ਧਰਮੀ, ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਸਰਾ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਵਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਦਲ, ਟੌਹੜਾ, ਬਰਨਾਲਾ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਆਦਿ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਪਿਰਟ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਚੋਂਧਰ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਰਸਤਾ ਹੁਣ 'ਸਿੱਖ ਰਾਜ' ਦੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਖੜੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਪੌਲੇ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੁਦ ਮੁਖਤਾਰ ਖਿੱਤਾ ਬਣਾ ਲਉ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਬਣਾ ਲਉ ਤੇ ਚਾਹੇ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਲਉ ਪਰ ਚਿੰਤਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ 65% ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 'ਜਰਨਲ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸ ਇੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ' ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੁਲਾਈ-ਸਤੰਬਰ, 2021 ਤਿਮਾਹੀ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 3 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਕਿਰਿਤੀ ਜੈਨ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਖੋਜ ਪੇਪਰ 'ਐਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟ ਇੰਪੈਕਟਸ ਆਫ ਗਰਾਊਂਡ ਵਾਟਰ ਇਕੀਗੇਸ਼ਨ ਇਕਾਨਾਮੀ: ਏ ਕੇਸ ਸਟਡੀ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬ' ਛਾਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਬੜੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵੱਧ ਬਿਜਾਈ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੇਤੀ ਮਾਡਲ ਨਾਲ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਡਾ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫਰੇਬੀ ਜੰਗ-3

(ਸਫਾ 15 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 2013 ਵਿਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਆਸ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭੋਲੇ ਵਾਲਾ ਡਰੱਗ ਕੇਸ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਿਆ। ਜਦੋਂ 2017 ਵਿਚ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਵਧੇਰੇ ਫੈਸਲਾਕੂਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਜੀਠੀਆ

ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ।

ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਮਜੀਠੀਆ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਵਧ-ਫੁੱਲ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਜੀਠਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੜੇਗਾ। ਇਸ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਮਜੀਠੀਆ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬੇਨੀ ਅਜਨਾਲਾ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 2016 ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਡਰੱਗ ਘੁਟਾਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੱਤੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡੀ ਨਾਲ ਕਬਿਤ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸਥਾਨਕ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 15 ਨਵੰਬਰ 2021 ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਇਰਜ਼ ਫਾਰ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ 9 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਸ਼ਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੀ

ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ 'ਸਿਟ' ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਦਾ ਨਾਂ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜੱਜ ਰਾਜਨ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਅਜੈ ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਹਫਤਿਆਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿ "ਬੈਂਚ

ਦਾ ਗਠਨ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 2/3 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਾਚਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।" ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਕੋਲ ਹਨ। ਪੇਸ਼ਗੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ (ਨਿਆਇਕ) ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਅਗਲੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੈਬਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।" ਇਹ ਕੇਸ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜੈ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਲਿਆ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪਰਤਿਆ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਭਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਤਫਾਕ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਿਲਕੁਲ ਔਖਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਮਿਸਾਲ ਵਾਂਗ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਰਤਾ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕੁੜੀ ਨੇੜਲੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਕੇ ਭੱਜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਟਰੱਕ ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਟਾਪੂ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਤੇ



ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਕੁੜੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਅੱਧਾ ਕੁ ਮੀਲ ਪਿਛਾਂਹ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਕੁੜੀ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅਗਵਾ ਹੋਈ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਗਲੀ ਦਾ ਮੋੜ ਮੁੜਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪਤੀ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੁਆਂਢੀ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਫੌਰੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੁਆਂਢੀ ਪਤਨੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਨੇਰੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੁਸਤ-ਚਲਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੜਕੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਉਸ (ਸਿਪਾਹੀ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਜਾਂ ਕੁੜੀ (ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਤਸੱਦਦ ਹੋਰ ਨਾ ਝੱਲ ਸਕਣ ਕਾਰਨ) ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਅਗਵਾਕਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਹੈ; ਜਾਂ ਅਗਵਾਕਾਰ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਤਲਾਸ਼ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਰ ਤਲਾਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਦੌੜ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਖੀਰ ਨਤੀਜਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਿਲਣ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਿਓ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੁਸੀਬਤ ਮਾਰੀ ਧੀ ਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਹੋਈ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਦਾਗ ਧੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਪਤੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਐਨ ਉਸ ਦੇ ਅਗਵਾਕਾਰ ਦੇ ਬੂਟੇ ਉਤੇ ਮਿਲਣਾ, ਫਿਰ ਪੀੜਤ ਪਤਨੀ ਦਾ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿਚ

ਸੰਤਾਲੀ ਵਾਲੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਉਜਾੜਾ ਅਤੇ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਜਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਜੋ ਕਹਿਰ ਔਰਤ ਉਤੇ ਟੁੱਟਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਹੁਣ ਵੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਲਿਏਜ਼ਨ (ਤਾਲਮੇਲ) ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਲੇਖ ਉਸ ਵਕਤ 25 ਮਈ 1948 ਨੂੰ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ।

ਹੰਝਆਂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਗਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣੀਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸੋਰ ਮਚਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਪੀੜਤ ਕੁੜੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਗਲੇ ਗੁਆਂਢੀ ਹੋਣ

ਕਹਿਣਗੇ, “ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਲਾਸ ਪੀਓ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮੁਲਕ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸੋ।”

ਇਕ ਸਵਾਰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ

ਔਰਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬਹਿਣ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਖੂਨ ਦੇ ਦਾਗ ਦਿਖਾਏ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬਦਾਮੀ ਬਾਗ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾਈ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦਿਖਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਗਰਮ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਉਤੇ ‘ਓਮ’ ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।



ਸੰਤਾਲੀ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਮਾਗੋ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ‘ਮਾਤਮ’।

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਬਰੀ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਭਰਾ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਉਦੋਂ ਇਹੋ ਸਮਝਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।... ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਰ ਪਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖਣ ਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੰਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਬਰੀ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਭਰਾ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਉਦੋਂ ਇਹੋ ਸਮਝਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰਾ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ (ਭਾਵ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਣ) ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ‘ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਪੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ?’ ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸਨੀਕ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਸ਼ਰਤ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪਤੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਸਕਣ।

ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਰ ਪਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖਣ ਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ‘ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਧਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ’, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਇੰਸਾ ਔਲਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੇਗੀ।” ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ

ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਵੇ। ਸਵਾਰ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕੜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਪੈਰ ਬੋਚ-ਬੋਚ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਣਕ ਹਾਲੇ ਛੋਟੀ ਤੇ ਤੁੱਲ ਨਾਲ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲਾਗਲੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਇਕ ਬੰਦਾ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਕੇ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਹੋ ਬੰਦਾ ਫਿਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਹੀਆ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਰਹੇ ਸਓ?” ਸਾਡੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਲੜਕੀ ਦੇ ਅਗਵਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਆਮਦ ਦੀ ਅਗਾਊ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਖੇਡ ਰਹੇ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਗਵਾਕਾਰ

ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਉਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਨਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮਿਥੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦੇ ‘ਅਗਵਾਕਾਰ’ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ’ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੁਨੂੰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬੇ ਬੇਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ) ਦੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਰੇਲ ਟ੍ਰਾਸਟੀ ਤੋਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਟਿਕਾਣੇ (ਬਚਾਓ ਘਰ) ਵਿਚ ਉਹ ਬਾਂਸ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਚਾਓ ਘਰ ਦੀ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ

ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਹਤਰ ਵੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਰਖਵਾਲੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗਲਤ ਬੇਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਰੋਣਾ-ਧੋਣਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕ ਮਛੇਰੇ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ‘ਪਤਨੀ’ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਟਰੱਕ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ‘ਪਤਨੀ’ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ’ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਵੀ ਦਿਖਾਈ।

ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਛੁਡਵਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਿਸਕਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਵਾਪਸੀ

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁੜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਏ

ਸੰਤਾਲੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ

ਅਤੇ ਹਫਤਿਆਂ ਬੱਧੀ ਉਥੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾ ਸਕਣ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨਤਮ ਪਿਆਰ ਮਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਲਗਾਤਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਫੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਫਲਾਂ ਕੁੜੀ, ਜਿਹੜੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ (ਅੰਤਰ-ਮੁਲਕੀ) ਸਮਝੌਤਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕੁੜੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਗਵਾਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਅਗਵਾਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ’ਤੇ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰ ਭਰੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਲੋਕ ਰਾਇ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਭਾਰੀ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਇੰਝ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਆਮ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਣ ਆਇਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਇਹ ਦੇਖਣ ਆਏ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੰਨਾ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ’ਚ ਲੰਮਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੀੜਤ ਕੁੜੀਆਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ‘ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵੀ ਜਾਸੂਸ ਅਤੇ ਏਜੰਟ’ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਨ।

ਬੀਤੇ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਉਹ ਹਨ। ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਮਿਸ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਸਾਰਾਭਾਈ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ‘ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਔਲੂ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਰਸੀਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਸਿਸਟਮ ਹੈ - ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਪੀਲੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਹਰੀ ਰਸੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਕੁ ਔਖੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਧੀਆ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਟਾਂਗੇ ਸਣੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਸਵਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਾਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਕੁੜੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਰਸੀਦ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਗਵਾਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ- ‘ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤੀ ਗਈ ਔਰਤ’

ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਵਕਤ ਦੀ ਗਾਥਾ

ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਕੱਢ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ 'ਨੌਂ ਬਾਰਾਂ ਦਸ' ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਪੀੜ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਵਿਚ ਉਹਨੇ 'ਮੈਂ ਰੋ ਨਾ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ!' ਨਾਂ ਤਹਿਤ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ। ਉਘੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਟਕ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰੰਗਕਰਮੀ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਰਾਹੀਂ। ਰੰਗਮੰਚ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗੁੰਝਲ ਬਿਰਤਾਂਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗਮੰਚ ਸਰਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਤਹੀ। ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੇਂਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸੰਘਣੇ। ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝੀਆਂ



ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-98880-11096

ਰਮਜਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕ ਸਾਹਮਣੇ ਭਖਣ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਉਲਝਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਹਾਣੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੇਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਹੁਰੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਖਾਸਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢਾਂਚੇ 'ਚ ਢਾਲ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸੁਹਿਰਦ ਦਰਸ਼ਕ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, 'ਏਨੀ ਗਹਿਗੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਰੋ ਨਾ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ!'

ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਰਜਾਵਾਨ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਨਾਟਕ 'ਮੈਂ ਰੋ ਨਾ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ' ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਲਈ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਮੰਚ ਪੰਜਾਬ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਮੰਚ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਪਾਤਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਨਵਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਲੋਕਾਰੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ, ਟੇਢੀਆਂ, ਵਲ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੀਆਂ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਢਾਹੁੰਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਉਤਮ ਸਾਹਿਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਰੰਗਮੰਚ ਜੋ ਅੰਤਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦਾ ਰੋਣਾ ਦਰਸ਼ਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅੰਤਲੀ ਸੱਟ ਤੱਕ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਇਹ ਭਰਪੂਰ, ਸਾਰਥਕ, ਕਲਾਤਮਕ, ਸਹਿਜ ਕਲਾ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਕਲਾਤਮਕ ਕੱਦ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਚ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਬੜੀ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੈਰਿਟ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਸਿੱਧਰੇ ਨਿੰਦਰ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਿੰਦਰ ਜੋ ਗਰੀਬਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਗਰੀਬ ਹੈ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਲਗਭਗ ਲਾਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਈ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਲਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਕੇ ਤੇ ਪੈਸੇ ਜੋੜ ਕੇ ਧੰਨੇ ਸ਼ਾਹ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੈਸਾ ਉਸ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋਵੇ, ਚੰਗੀ ਔਰਤ ਦਾ ਸੰਗ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਢਿੱਡ ਭਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਪਾਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਏ ਧੱਕੇ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਰੂਪ 'ਚ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਧੱਕੇ ਦੀ ਕੋਧ ਨੂੰ ਸੁਫਨਈ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਢਾਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਦੀ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਘਾਲਣਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਮਝ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਲਦੇ



ਨਾਟਕ 'ਮੈਂ ਰੋ ਨਾ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ' ਦੀ ਝਲਕ।



ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ



ਰੰਗਕਰਮੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਤੂਫਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕਾਰ ਤੇ ਨਿਖੇਧੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ, ਉਸ ਬੋਧੀ ਹੋਈ ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਸਮਝ ਕੇ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਰੰਗਮੰਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੰਗਮੰਚੀ ਜੁਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਸੂਮ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡ 'ਚ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥੇ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਆਰੰਭ 'ਚ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਤਰ ਫੜਨ ਤੇ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚਿਹਰੇ

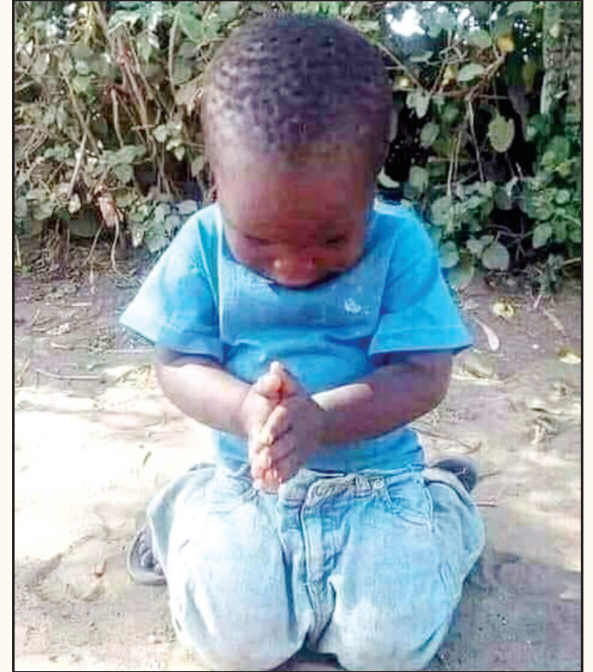
ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਜਾਤ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਦਰਜਾ ਅਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਨਿੰਦਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਿੰਜੇ ਸੁਫਨਮਈ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁਲਬੁਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਛਿਣ ਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਦਰ ਦਾ ਹਰ ਸੁਫਨਾ, ਸੁਫਨਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਕ 5400 ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਹਰ ਸਕਿੰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੇ ਤਿੜਕਣ ਦਾ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਰ ਜਦ ਵੀ ਸੁਫਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਮੋਚ ਦਾ ਜਿਸਮ (ਦ੍ਰਿਸ਼) ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੂਹ ਦੀ ਝਲਕ ਮਾਰਦਾ 'ਜਿਸਮ' ਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਰੁੱਗ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੰਗਮੰਚੀ ਰੂਪ ਧਾਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਤਾਮੀਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੰਚ ਦੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਠੱਠੀ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਨਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਰਗਾ, ਨਾ ਕਚਹਿਰੀ ਵਰਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੇ ਵਰਗਾ ਪਰ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀਆਂ ਖਾਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ, ਇੱਧਰ ਉਧਰ ਗੱਡੇ ਬਾਂਸ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਰਗੀਆਂ ਘੁਮਾਉਦਾਰ ਪੌੜੀਆਂ, ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਰ ਥੱਲੇ ਘੁਮਾ ਰਹੀ ਸੈਂਟ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਨਿਵਾਣ ਬਿਨਾਂ ਰੰਗਤ ਬਦਲਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਠੱਠੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਯਥਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਰੂਰ ਯਥਾਰਥ ਮੰਚ 'ਤੇ ਖੋਰੂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਿੰਦਰ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਹ, ਸਾਡਾ ਰਾਹ' ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਦਾ ਇਹ ਸਿਖਰ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਨਾਟਕ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤੀ ਇਥੇ ਹੀ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਧਰੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਸਿੱਧਰਾ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਨਾਇਕ/ਖਲਨਾਇਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ/ਨਿੱਖੜਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੰਗਮੰਚ 'ਚੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲੇਗੀ! ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਰਤੇਜ ਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੀਕ ਤਾਰ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਨਿੰਦਰ ਨਾ ਪਾਗਲ ਹੈ, ਨਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ ਸਿਆਸੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੇ ਮਾਸੂਮ ਸਿੱਧਰੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਲਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਫਨੇ ਵੀ ਗੈਰ ਯਥਾਰਥ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੇ ਬੰਬ ਦੇ ਇਕਹਿਰੇ ਬਿੰਬ ਰਾਹੀਂ ਫੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣ ਜੋਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਰੋ ਨਾ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ!' ਅਦਾਕਾਰ ਸਹਿਜ ਹਨ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਹਿਜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਨਿੰਦਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਤੇਜ ਮਾਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਦਾਵਾਂ, ਬੋਲਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼, ਹੰਝੂ ਟਪਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਦਿਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਸੰਵਾਦ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਟਾਈਮਿੰਗ, ਸਿੱਧਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਸਵੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਹੀ ਚੰਗੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਗਿੰਨ ਉਪਰ ਚੁਕ ਵਧੀਆ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕੀ ਸਮਝ ਤੇ ਗੁਰਤੇਜ ਦੀ ਸਹਿਜ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਸਿੱਧਰੇ ਨਿੰਦਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੂੰਜਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਵੀ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਧੁਨੀ ਇਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਰੋ ਨਾ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ!'

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 16 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-503



ਕੇਹਾ ਬਚਪਨ ਕੇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਕੇਹੀ ਅਜਬ ਕਹਾਣੀ।
ਕਿੱਥੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਖੋਰੇ ਕਿੱਥੇ ਚੋਗ ਚੁਗਾਉਣੀ।
ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਕੋਈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਫਿਰ ਗਾਈਏ।
ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਰੱਬਾ ਪਾਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਧਾਣੀ?

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-501



ਗਰਮੀ, ਸਰਦੀ, ਮੀਂਹ, ਹਨੇਰੀ
ਬਿਪਤਾ ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਆਵੇ।
ਤਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ
ਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਖੁਦ ਬਣ ਜਾਵੇ।
ਮਸਤਾ ਵਾਲੀ ਬੁੱਕਲ ਹੈ ਇਹ
ਜੀਵਨ ਆਪਣਾ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਵੇ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ

ਗਰਮ ਹਵਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਹ ਸੁਕਾਏ,
ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਝੱਟ ਕਰ ਲਈ ਮਾਂ।
ਪਰਾਂ ਦੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਬਿਠਾ ਲਏ,
ਫਿੱਕੀ ਪਾ'ਤੀ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂ।
ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਜਾਨ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਦੀ।
ਮਸਤਾ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਨਾਂ।

-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ।

ਮਾਂ ਮਸਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਜੰਮਣੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਤੱਤੀ 'ਵਾਅ ਤੋਂ ਸਦਾ ਬਚਾਵੇ
ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰੀਂ ਨਾ ਪਵੇ
ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬ ਹੈ ਦੀਹਦਾ।
ਪਰਾਂ ਨਾਲ ਢਕ ਕੇ ਬੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਦੇਵੇ
ਮਸਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਰੱਬ 'ਚ ਵਟੀਂਦਾ।
ਸੁਰਮਈ ਮਾਹੌਲ 'ਚ
ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾ ਦੇਵੇ
ਉਡਾਰੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।

ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ
ਮਸਤਾ ਦੀ ਦੌੜ ਨਾ ਮੁੱਕੇ
ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਵਣ ਮੇਰੇ ਲਾਲ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਲੱਗ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤੱਤੀ ਵਾ ਕਿਤੇ
ਨਾ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਰਦ ਰੁਤ ਦਾ ਝੋਕਾ,
ਪੰਛੀ ਲੈ ਕੱਛਾਂ 'ਚ, ਖੋਲ੍ਹ ਪਰ ਆਪਣੇ
ਲੁਕੇ ਲੈਂਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ।
ਪਹੁੰਚੇ ਫਸਾ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਲੀਆਂ 'ਤੇ
ਗਾਉਂਦੇ, ਕੱਢਦੇ ਨਵੀਆਂ ਸੁਰਾਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਮਾਣਦੇ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਆਲੁਣਾ ਬਣਾਇਆ
ਗਿੱਲੇ ਡੱਕਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ
ਟੋਕਰੀ ਦੇ ਵਾਂਗ, ਚਿਣ ਲਏ ਨੇ ਮਰੋੜ ਕੇ।
ਹਨੇਰੀਆਂ ਤੇ ਧੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਛਤਰੀ ਨੇ ਤਾਣਦੇ
ਮਸਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘ, ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚੋਂ ਮਾਣਦੇ।

-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਮਾਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਮਾਂ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਹੁੰਦੀ ਏ।
ਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ
ਜੋ ਮਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਸਹਿ ਸਕਦੀ ਏ,
ਉਹ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਹਿ ਸਕਦਾ।
ਆਪ ਰੋਟੀ ਖਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਵੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ।
ਆਪ ਝੱਲ ਲੈਂਦੀ ਦੁੱਖ ਸਾਰੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਣ ਦਿੰਦੀ।
ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਮੁੱਲ
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ।
ਮਾਤਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਬੋਲ ਆਖੀਏ
ਨਹੀਂ ਮਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਹਿ ਹੁੰਦਾ।
ਲੱਖ ਤਾਈਆਂ-ਚਾਚੀਆਂ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਕਰਨ
ਪਰ ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕਦਾ।
ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੇਖੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਤੋਂ
ਵਿਛੜੀ ਮਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਗਾਉਣਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਉਹ ਅਦੁੱਤੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਜੋ ਬੜੇ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਗਾਇਕ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਵੀ, ਇਹ ਫਿਰ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਕਾਰਨ ਪਾਠਕ ਦਾ ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ ਹੀ ਕਾਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਈ ਸ਼ਾਇਰ ਕੁਝ ਐਸਾ ਲਿਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੇਟਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਰੋਏ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿਆਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਗਲ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਕਰਮਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਵੱਸੋਂ ਕਰਕੇ ਮਿੰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ। ਥਾਂਦੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਰਦੇਸੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰਵਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮੋਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਟ ਗੀਤ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ, ਕਲੇਰ ਕੰਠ, ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਲੋਪੋਕੇ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਗਾਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਮਵਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਕੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਟਾਈਮ ਗੀਤ “ਚੱਲ ਕੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀਦਾ ਆਪਾਂ ਐਲਾ ਏ” ਹਰ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਵੱਜਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਗੀਤ ਐਸੇ ਆਏ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵਸੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੜ੍ਹ ਪਧਾਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਥਾਂਦੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲਿਖਣ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ। 2000 ਵਿਚ ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਆਣ ਵੱਸਿਆ। ਉਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਅਮਰੀਕਨ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਪੰਜਾਬ-ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਉਸ ਅੰਦਰ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਆਚ ਰਹੇ ਸਾਡੇ ਰਿਸਤਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਇੰਜ ਵੀ ਆਖ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੇਲਾ ਲੱਗਿਆ ਸੁੰਨੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਚੱਕੀ ਹੋ ਗਈ, ਕੇ. ਐਫ. ਸੀ. ਮੈਕਡਾਨਲ ਆ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ,



ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ

ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ
ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਢਾਬੇ ਮੁੱਕ ਜਾਣੇ ਨੇ,
ਛੱਡ ਪਰੋਂਠੇ ਪੀਜ਼ੇ, ਬਰਗਰ
ਕਰਦੇ ਲਾਈਕ ਸਿਆਣੇ ਹੁਣ,
ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚੋਂ
ਦਾਦੇ-ਬਾਬੇ ਮੁੱਕ ਜਾਣੇ ਨੇ,
ਗਰੈਂਡ ਫਾਦਰ ਜਾ ਵੱਡਾ ਡੈਡੀ
ਲੱਗ 'ਪੇ ਕਹਿਣ ਨਿਆਣੇ ਹੁਣ...!
ਕਦੇ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ
ਕਰਦਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,
ਏਸੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਜਦੋਂ ਅੱਕ ਜੇ
ਫੇਰ ਬੋਹੜਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ ਯਾਦ
ਆਉਂਦੀਆਂ,
ਓਦੋਂ ਹਾਈਵੇਅ ਵੀ ਸੁੰਨੇ ਸੁੰਨੇ ਲੱਗਦੇ
ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰਾਹਵਾਂ ਯਾਦ
ਆਉਂਦੀਆਂ!

ਕਦੇ ਉਹ ਪੁੱਤ ਕਪੂਤ ਬਣੇ ਪਰਦੇਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲਾਹਣਤਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ
ਨਸੀਹਤ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਅਸੀਂ ਧੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਵੀ
ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਲਾਡ ਲਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ,
ਤੈਥੋਂ ਏਸੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਵੀ
ਸਾਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾ ਹੋਇਆ।
ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਖਣਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ
ਪਲੰਘ ਡਾਹੇ ਤੇਰੇ ਸੌਣ ਲਈ
ਤੈਥੋਂ ਪੰਜ ਰੂਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ

ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਮੰਜਾ ਨਾ ਡਾਹ ਹੋਇਆ!
ਕਦੇ ਉਹ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕਾਜ਼ੀ ਜਿਹੜੇ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਹੁੰਝ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,
ਜਿੱਥੇ ਜੰਮੇ, ਖੇਡੇ ਕੁੱਦੇ
ਪਿੰਡ ਗਰਾਂ ਸਭ ਛੱਡ ਆ ਗਏ,
ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਵਾਲੀ
ਅਣਮੁੱਲੀ ਥਾਂ ਛੱਡ ਆ ਗਏ।
ਰੁੱਖੀ ਮਿੱਸੀ ਖਾ ਕੇ ਕਿਹੜਾ
ਮੰਨਦਾ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ,
ਚਾਈ-ਚਾਈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਿਆ
ਰੋਈ ਜਾਣ ਨਨਕਾਣੇ ਨੂੰ...!

ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਗੀਤ
ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਜ਼ਰੀਏ
ਵਾਇਰਲ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ:

ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ
ਬਣ 'ਗੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਲਾਲੇ,
ਬੱਸ ਬੈਕਯਾਰਡ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਨੇ
ਪੂਰੇ ਸ਼ੌਂਕ ਖੇਤੀਆਂ ਵਾਲੇ।

ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦਰਜਨਾਂ
ਗੀਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਰੱਜਵਾਂ
ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ,
ਮੰਜਾ, ਚਰਖਾ, ਬਾਪੂ, ਮੌਣਾਂ ਕੋਲ ਰੋ ਕੇ
ਆਇਆ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਮ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹਨ।

ਡੇਢ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮੀ ਗੀਤਕਾਰ
ਮੰਗਲ ਹਨੂਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਬੀਟ ਗੀਤ
“ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਮਿੱਤਰਾ” ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ
ਤੇ ਜੋਤ ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ
ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੀ.
ਜੇ. 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ
ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਨਵਾਂ ਦੁਗਾਣਾ “ਟਰੂਡੋ” ਜਿਸ ਨੂੰ
ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਲਮਕਾਰ ਜਸਬੀਰ ਗੁਣਾਚੌਰ
ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ
ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਨੂੰ ਵੀ
ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ।

ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਜਲਦ ਆਪਣਾ
ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ ਗੀਤ “ਬੂਹਾ” ਲੈ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ
ਰੂਬਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਸ ਹੈ, ਸਰੋਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਵਾਂਗ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਹੱਬਤ
ਬਖਸ਼ਣਗੇ। ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ
ਧਰਮਵੀਰ ਦੀ ਕਲਮ ਅਰੁਕ ਚੱਲਦੀ ਹੋਈ
ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ
ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਡੇ-
ਸੁਥਰੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ
ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਲਾ!
ਧਰਮਵੀਰ ਥਾਂਦੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲੋਕ ਗੀਤ
ਜਿੱਡੀ ਹੋਵੇ!

ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ‘ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ’ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਸੁਪਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸਮਰੱਥਾ, ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸੰਯੋਗ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਉਡਾਣ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਪਰਖਕਤਾ। ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਮਿੱਥਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ।

ਸੁਪਨੇ ਹਰੇਕ ਲੈਂਦਾ। ਕੁਝ ਦਿਨੇ, ਕੁਝ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਕੁਝ ਜਾਗਦਿਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਸੁੱਤਿਆਂ। ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਪਲ ਭਰ ਦੇ, ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਮਰਾਂ ਤੀਕ ਨਿੱਭਦੇ। ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਅੱਧੇ-ਅਧੂਰੇ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥਿਆਂ 'ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੇ।

ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਤਰਸਦੇ, ਕੁਝ ਤਿੜਕਦੇ, ਕੁਝ ਟੁੱਟਦੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਉਂਦੇ; ਪਰ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟੁੱਟਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਜੁੜਦੇ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਤਿੜਕਣ ਦੀ ਚੀਸ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਬਣਾ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਮਚਕੌੜੇ ਅਤੇ ਮਰੌਤੇ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਚੇਰੀ ਤੇ ਲੰਮੇਰੀ ਉਡਾਣ ਕਰਦੇ।

ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਲੈਂਦੇ। ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਲੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ। ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਸਮਾਜ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਧਰਦਾ। ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਬਖਸ਼ਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ।

ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਵੇਦਨਾ, ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਧਰਦੇ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ। ਬੱਚੇ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਉਤਮ ਸੁਪਨਾ, ਜੋ ਅਧੂਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਰਫ਼ ਬਣਦੇ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਉਹ ਚਿਰਾਗ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦਾ ਕਿਆਸ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਪਨੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਉਗਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਹ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ। ਸੁਪਨਹੀਣ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਪੈਂਤ ਨੂੰ ਕਿਆਸੋਗੇ? ਸਥਿਰ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਂਤਾਂ ਉਗਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਫਰ ਉਗ ਸਕਦਾ? ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੁਪਨਹੀਣ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨਾ ਧਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੁਪਨ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤਦਬੀਰ ਘੜ, ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਕਰਨਾ।

ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਮਰਨ 'ਤੇ ਬੰਦਾ ਹਰ ਪਲ ਹੀ ਮਰਦਾ ਅਤੇ ਪਲ ਪਲ ਮਰਨਾ, 'ਕੇਰਾਂ ਮਰਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਮਨਕਾਰੀ ਤੇ ਦਰਦਮਈ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਪਨਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ, ਸਿਦਕ, ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਧਿਆਨ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੇਧਤ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ।

ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ, ਜਦ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਡਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਹੱਕ, ਹਾਸਲ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਦਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਤੇ ਸਕਾਰ ਕਰਦੇ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ? ਤਾਘਾਂ ਕੀ ਹਨ? ਤਮੰਨਾਵਾਂ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ? ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਕਦੀਰ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਤਸਬੀਹ ਬਣਨਾ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਤਹਿਰੀਕ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਾ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਤਵਾਰੀਖ ਦਾ ਚਸਮਦੀਦ ਹੋਵੇਗਾ?

ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਵੀ ਤੇ ਝੂਠ ਵੀ। ਛਲਾਵਾ ਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੀ। ਦਗ਼ਾ ਵੀ ਤੇ ਦਾਗ਼ ਵੀ। ਦਰਦ ਵੀ ਤੇ ਦਵਾ ਵੀ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਤੇ ਦੋਸਤ ਵੀ। ਦਯਾ ਵੀ ਅਤੇ ਦਮਨ ਵੀ। ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ।

ਜਦ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਲੋਕ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਜਨੂਨ ਉਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਰਬੱਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ। ਭੁਚਾਲ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ। ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਵਿਦਰੋਹ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਬਣਦੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਹਾਕਮ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਦਿਆਂ...

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਾਵਿਕ ਰਵਾਨਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੱਜਣਤਾਈਂ ਦਾ ਮਾਣ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰੂਹ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਖਰੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗੇ, ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਲੋਕਾਈ ਤੇ ਕਾਇਨਾਤ ਲਈ ਅਰਪਿਤ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਬਣ ਲੋਕ ਭਲਿਆਈ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਭਾਲਦੇ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਮਰਨ ਨਾ ਦਿਓ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਉਗਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਹ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ; ਪਰ ਸੁਪਨਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ, ਸਿਦਕ, ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਧਿਆਨ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੇਧਤ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ, ਜਦ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਡਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਲਈ, ਸੁਪਨ-ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼-ਯਾਤਰਾ ਸਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ।”

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਮਰਨ ਨਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਖਮੀ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਜੇ ਇਹ ਤਿੜਕਦਾ ਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਚੀਸ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਓ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਬਣਾਓ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕੇਗਾ।

ਤਿੜਕੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਚੀਸ ਬਹੁਤ ਦਰਦੀਲੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਜਾਣਦਾ; ਪਰ ਇਸ ਦਰਦ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਔਖਤ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰਨਾ, ਉਹ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸੰਜੋਇਆ ਸੁਪਨਾ ਉਦੋਂ ਤਿੜਕਿਆ ਜਦ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਪ ਵਿਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਚੀਸ ਦੀ ਆਹਟ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੋਣਾ, ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਨਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਪ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਜੇਨੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਫੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਪ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੰਮਿਆ ਹੰਝੂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਹੰਝੂ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਕਿ ਬਾਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਚੀਸ ਹੰਢਾਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕੀ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਨਾਲਾਇਕ ਹਾਂ? ਕੀ ਮੈਂ ਮਿਹਨਤੀ ਨਹੀਂ?

ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ? ਖੁਦ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਣ, ਤਰਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਉਚੇਰੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਮ ਪਾਈ। ਇਹ ਕਸਮ ਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸੀ ਕਿ ਬੀ.ਐਸਸੀ. (ਨਾਨ-ਮੈਟ੍ਰੀਕਲ) ਮੈਰਿਟ ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਸਸੀ. (ਫਿਜ਼ਿਕਸ) ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਿਆ। ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕੀਤੀ। ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਦੇ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਨੇ ਜਦ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਪ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਹੰਝੂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਹੰਝੂ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਧਨ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਧਨ ਨਾਲੋਂ ਬਾਪ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਆਈ ਉਸ ਨਮੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਾਪ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚਲੇ ਤਿੜਕਣ ਜ਼ਰੂਰ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੇਗੀ।

ਵਿਅਕਤੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸਮਈ ਅਰਥ ਹੈ। ਅਰਥਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਜਿਊਣਾ, ਸਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਨਕਰੀ। ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼-ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਸਾਥ ਮਾਣਦੇ ਰਹੀਏ।

ਐਮ.ਐਸਸੀ. ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਜਾ। ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਮੁਨਕਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਤਿੱਕਤ ਗਿਆ। ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤ੍ਰਾਹ ਵੀ ਉਹ ਨਾ ਸੁਣ ਸਕੇ; ਪਰ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਆਹ ਬਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀੜਤ ਕਰਦਾ ਏ ਅਪੂਰਨ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਉਗੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿੱਘਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਏ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ। ਧੁਬਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ

ਤਤਫਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਬੇਬੱਸ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਤੇ ਸਬਰ ਪਰਖਦਾ। ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਅਧੂਰੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਕੀ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਹਵਾਈ ਸੋਚਾਂ ਹੀ ਪਾਲਦੇ ਹੋ?

ਦਰਅਸਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਤੇ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਧੜਕਦਾ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਾਕ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਲੱਗਭਗ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ, ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ। 1977 ਦਾ ਲਿਆ ਇਹ ਸੁਪਨਾ, ਜਨਵਰੀ 2016 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਲਈ ਜੇਰਾ-ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਨਮੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਉਹ ਫਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਭੰਡਾਲ ਬੇਟੇ ਦੇ ਮੰਡ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਿਰਸਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਅਜਿਹਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਕਿਆਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ। 40 ਸਾਲ

ਬਾਅਦ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੁਪਨਾ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਸਾਂਭੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਰਝਾਉਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਦਰਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਸੀਜ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਜਦ 2003 ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਸਨ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵੇ ਤੂੰ ਇਥੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਏਂ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਲ ਜਾਣਾ ਏ, ਪਰ ਮਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿੱਜ ਦੱਸਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ 2010 ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਂ! ਬਾਪ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਏ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਏ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਤ੍ਰਾਹੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ। ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਲਾਈ ਚੋਭ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਈ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀ ਚੰਗੇਰ ਨੂੰ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਣਾ। ਜਦ ਸੁਪਨਾ ਚੈਲੇਂਜ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਖੁਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ



ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਜ਼ਿੰਜੀਰ, ਵਾਤ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਇਸ ਦੀ ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ, ਪਰ ਸੁਪਨੇ ਖੋਹਣ ਵਾਲੇ, ਤੌੜਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਤੜਫਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਤੌੜਨ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਨਾ ਕਰੋ। ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਬਣੋ। ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੌਂਕ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਸੀ। ਐਮ.ਐਸਸੀ. ਫਾਈਨਲ ਦੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ ਦੌਰਾਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਸੁਣਾਈ ਕਵਿਤਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਸਜ਼ਾ ਬਣ ਗਈ, ਜਦ ਮੈਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ, ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਤਿਲਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਠੋਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਸਕ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜਨ-ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਛਪੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ, ਗਜ਼ਲਗੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਤੈਨੂੰ ਪੰਝੀ ਰੁਪਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕਤੀ ਵਿਚ ਤੋਲਣਾ, ਅਦਬ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦ ਅਦਬੀ ਲੋਕ ਹੀ ਅਦਬ ਦਾ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਬੇ-ਅਦਬ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ? ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਲਰਦੇ ਸੁਪਨੇ 'ਤੇ ਆਈ ਝਰੀਟ ਨੇ ਤਿੱਖੀ ਚੋਭ ਲਾਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਸੀਸ ਵੱਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਲਿਖਿਆ, ਜੋ ਮੈਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਦ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਰਾਹੀਂ ਬਣਿਆ ਰਹਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਲਿਖ ਸਕਾਂ?

ਸਾਹਿਤ-ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ 'ਤੇ ਝਰੀਟਾਂ, ਤਿੜਕਣਾਂ ਅਤੇ ਲੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਉਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਿਹਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ (ਵਿਦੇਸ਼ੀ) ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਖੁਸ਼ਨਾਮੀ ਸੀ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦਰਅਸਲ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ, ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਿਆਂ, ਮੰਡ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ, ਮੇਰੇ ਅਚੇਤ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਤੇ ਲਬਰੇਜ਼ਤਾ ਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਕ ਬਿਖੇਰਦੀ ਹੈ।

ਸਫਲ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੇਧਤ ਰਾਹਾਂ ਗੁਆਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਲਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੇਧ, ਸੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ, ਸੰਜੀਦਗੀ, ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੇ ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਵਰਨਾ ਸੁਪਨੇ, ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਲਈ, ਸੁਪਨ-ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼-ਯਾਤਰਾ ਸਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ।



ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਓਲੰਪੀਅਨ ਦੀ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ

ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦਾ ਹੀਰਾ ਹਿਰਨ ਹੈ। ਉਹ ਓਲੰਪੀਅਨ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਅਵਾਰਡੀ ਹੈ, ਫੌਜੀ ਤਗਮੇ ਤੇ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਤਿੰਨ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਅਲੋਕਾਰ ਅਥਲੀਟ ਹੈ। ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਸਿਦਕੀ, ਸਿਰਤੀ ਤੇ ਹੱਠੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਚਿੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਫ਼ਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਮਿਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਫ਼ਾਲਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਤੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਵੀ ਫ਼ਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਮਚਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਜੇਠ-ਹਾੜ ਦੇ ਤਪਦੇ ਦੁਪਹਿਰਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਰੇਤਲੇ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਸੁੰਨੇ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਫ਼ਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਕਦੇ ਏਧਰ ਭੱਜਦਾ ਕਦੇ ਓਧਰ। ਕਦੇ ਖੜ੍ਹਾ ਖੜ੍ਹਾ ਟੱਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖ ਲੜਦੀ ਹੋਵੇ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ, “ਮੁੰਡਾ ਸੰਭਾਲ ਲਓ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ‘ਕਸਰ’ ਹੋਈ ਲੱਗਦੀ ਐ। ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਟਪ੍ਹਸੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਦੇਖੀਐ। ਕਦੇ ਟਿੱਬੇ 'ਤੇ 'ਤਾਂਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਦੇ 'ਠਾਂਹ ਉੱਤਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਹਿਰਨਾਂ ਅੰਗੂ ਫ਼ਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ!”

ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਏ ਘਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲੇ ਨਿਆਣੇ ਨੂੰ ‘ਸਿਆਣਿਆਂ’ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ, ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਨਦੇ, ਪੁੱਛਾਂ ਪੁਆਉਂਦੇ, ਧਾਗੇ ਤਵੀਤ ਕਰਾਉਂਦੇ ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ। ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਾਬ ਖਿਆਲ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ‘ਕਸਰਿਆ’ ਬਾਲ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤ-ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਤੇ ਫ਼ਾਲਾਂ ਦਾ ਓਲੰਪੀਅਨ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਬਣੇਗਾ।

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਦੋ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਟੋਕੀਓ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-1960 ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ। 1964 ਤੋਂ 72 ਤਕ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਹੋਪ ਸਟੈੱਪ ਐਂਡ ਜੰਪ ਭਾਵ ਤੀਹਰੀ ਫ਼ਾਲ ਤੇ ਲੰਮੀ ਫ਼ਾਲ ਦਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਿਆ। ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਕਦੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ। ਉਹਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਦਸੰਬਰ 1962 ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਠਾਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਤੇ ਅਣਜਾਣ ਅਥਲੀਟ ਨੇ ਤੀਹਰੀ ਫ਼ਾਲ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਵਾਂ ਉਠਿਆ ਅਥਲੀਟ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ ਵਿਚ ਹੀ 50 ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਰੀਬ ਫ਼ਾਲ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭਰਪੂਰ ਖੇਡ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਿਲਿਆ ਬਾਅਦ ਵਿਚ। 1966 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਅਥਲੀਟਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤਿਓ ਜਾਣਨ ਲਈ ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਚਿੰਗ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਕੈਂਪ ਕਿੰਗਸਟਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਪਟਿਆਲੇ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਆਬਣ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਵੇਖਣਾ ਤੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੰਝ ਚਰਚਾ ਸੁਣਨੀ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਉਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ 'ਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸੀ। ਆਮ ਅਥਲੀਟ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਕੱਛੇ ਪਾਈ ਨੰਗ ਧੜੰਗੇ ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਪਏ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਗਾਊਨ ਪਾਈ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦੋਸਤ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਕੋ ਕਮਰੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੋਗਿੰਦਰ ਜੋਗੀ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਡਾਇਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਉਹ ਗਾਊਨ ਪਾਈ ਸਟੂਲ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ 400 ਮੀਟਰ ਹਰਡਲਜ਼ ਦੌੜ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੇਰੇ ਆਰ ਲੈਚੀ ਦੇਈ, ਮੈਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਲਵਾਂ।”

ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੁੱਪਕੀਤਾ ਜਿਹਾ ਅਥਲੀਟ ਰੋਣਕੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ। ਅੱਗੋਂ ਦੁਆਬੀਏ ਬਲਵੰਤ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਚੀ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੱਸ, ਫੇਰ ਲੈਚੀ ਦਿਆਂਗੇ।” ਏਨੇ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਅਥਲੀਟ ਹੋਰ ਆ ਗਏ।

ਮੇਰੀ ਪੁੱਛ ਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲੱਗਦਾ ਤਾਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਜੋਗੀ, ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਵਾਹ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੱਦ ਤੇ ਵਜ਼ਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਸਵਾ ਅੱਠ ਇੰਚ ਕੱਦ ਤੇ 145 ਪੌਂਡ ਭਾਰ ਲਿਖਵਾਇਆ। ਸਾਢੇ ਛੇ ਫੁੱਟਾਂ ਫੌਜੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਜੋਗੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਕਿਉਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ। ਕੱਦ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪੌਣੇ ਅੱਠ ਇੰਚ ਆ, ਤੂੰ ਜੂਝੇ ਦਾ ਵੀ ਵਿਚੇ ਲਿਖਾਈ ਜਾਨੈਂ।”

ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਖੁਰਾਕ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਆਂਡਿਆਂ ਤੇ ਮੀਟ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ। ਬਲਵੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਖਿਚੜੀ ਵੀ ਲਿਖਾ ਦੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਾਂ ਖਿਚੜੀ ਵੀ ਖਾਧੀ ਸੀ।” ਉਹ ਉਹਦੇ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਮਸਤੂਆਣੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਤਤਕਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ‘ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਮੇਰੇ ਲੋਕ’, ‘ਮੇਰੀਆਂ ਖੇਡ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ’, ‘ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ’ ਅਤੇ ‘ਮੇਰੀ ਖੇਡ ਰਿਪੋਰਟ’ ਆਦਿ। ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਹਨ, ਮੁੱਢਲਾ ਜੀਵਨ, ਖੇਡ ਜੀਵਨ, ਫੌਜੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਿਟਾਇਰ ਜੀਵਨ।

ਉਮਰ ਦੇ 82ਵੇਂ ਸਾਲ ‘ਚ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਉਹ ਛੇ-ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦਾ

ਦਿਨ 12 ਫਰਵਰੀ 1940 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ-ਦੂਜੀ ‘ਚ ਉਰਦੂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖਿਆ। ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਬੇਬੇ ਦੇ ਪੇਕਿਆਂ ਨੇ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਝੋਟੀ ਪਾਲ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੀਲੇ ਲਿਆ ਬੰਨ੍ਹੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਸ ਮੱਝ ਨੇ 22-23 ਸਾਲ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਆਇਆ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਈ ਕੱਟੀਆਂ ਸੂਅ ਕੇ ਸਾਡਾ ਘਰ ਝੋਟੀਆਂ ਤੇ ਮੱਝਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮੱਝ ਖਰੀਦ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਪਾਲ ਕੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇਸੀ



ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲ ਅਤੇ (ਖੱਬੇ) ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਰਵਰਕ

ਹਰੇਕ ਜਵਾਬ 'ਚ ਫਾਨਾ ਠੋਕੀ ਜਾਂਦੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਗਲ ਸੀ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸੂਤਵਾਂ ਸੀ ਤੇ ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਾਂ ਸਡੌਲ। ਦੌੜਦਿਆਂ ਉਹ ਤੈਰਦਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਫ਼ਾਲ ਲਾਉਣ ਲਈ ਦੌੜਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਲੱਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਲਿਫਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਦੌੜਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਧੌਣ ਮੋਖਿਆਂ 'ਚ ਵੜੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਚੀੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ 'ਚ ਮਹਿੰਦਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਕਈ ਵਾਰ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਰੰਗ ਗੋਰਾ, ਤੱਕਣੀ ਸੰਗਾਉ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਮੋਹ ਭਰੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ‘ਆਰ’ ਵਾਲੀ ਸੰਗਰੂਰੀ ਬੋਲੀ, ਪਰ ਉਹ ਸੀ ਨੂੰ ‘ਤੀ’ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕੰਨ ਅੱਗੇ ਕਰ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਸਿਹਲੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋਰਾਨੀ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ।

1966 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬੈਂਕਾਕ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ 15.49 ਮੀਟਰ ਤੀਹਰੀ ਫ਼ਾਲ ਲਾ ਕੇ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਤਗਮਾ ਤੇ 1970 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ 15.82 ਮੀਟਰ ਫ਼ਾਲ ਲਾ ਕੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਥੇ 7.45 ਮੀਟਰ ਲੰਮੀ ਫ਼ਾਲ ਲਾ ਕੇ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਤਮਗਾ ਵੀ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਜਨਾ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਫੌਜ 'ਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਉਹ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਬਣ ਕੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਯਾਦਵਿੰਦਰਾ ਕਾਲੋਨੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ 'ਚ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਸਿਆਟਲ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਤਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ‘ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਓਲੰਪੀਅਨ’ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਈ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ 2018 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਖੇਡ ਪੁਸਤਕ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਦੇਹ ਤੇ

ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਬਾਬਾ ਉਹਨੂੰ ਛਪਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਖਰਚਣ ਲਈ ਇਕ ਆਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਉਰਦੂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਵੀ ਤੇ ਪੀੜੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਵੀ। ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਨਾਮੀ ਸਾਧ ਸੰਤ ਬਣੂੰ। ਉਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੇਖਾ ਬਾਲ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਚੁੰਘਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਮਾਂ ਚੱਕੀ ਪੀਹਦੀ ਜਾਂ ਦੁੱਧ ਰਿਤਕਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ, ਉਹ ਉਹਦੀ ਗੋਦ 'ਚ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਣ ਜਾ ਲੱਗਦਾ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਮਾਂਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਯਾਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਉਹਦੇ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ।

ਉਹਦਾ ਬਾਬਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ‘ਮੋਤ’ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮੋਹਤਵਰ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਕੱਦ ਕਾਠ ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਭਲਵਾਨੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਵਾਲੀ 106 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਕੇ ਜੱਗ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਇਆ। ਬਾਪ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਫੱਕਰ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਘਰੋਂ ਸਾਧ ਬਣਨ ਲਈ ਭੱਜਿਆ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਹਰ ਵਾਰ ਲੱਭ ਕੇ ਮੋਤ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਉਹ 104 ਸਾਲ ਜੀਵਿਆ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਸਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਲੰਮੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ਮਾਰਦਾ ਨਗੋਰ ਦੀ ਮੰਡੀ 'ਚੋਂ ਬਲਦ ਖਰੀਦਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ। ਮੰਜਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਗਾਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ: ਮਾਝੇ ਕੰਮ ਕਦੇ ਨੀ ਕੀਤੇ ਤਾਹੀਓਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ...। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਤਾਂ ਕਹਿਲ ਹੈ, ਪਰ ‘ਮੋਤ’ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਜਿਉਣੇ ਮੋਤ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਪਿੰਡ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ‘ਮੋਤਾਂ ਦਾ ਲਾਣਾ’ ਕਰਕੇ ਹੈ।

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਬੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਭਾਗਵੰਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਜਨਮ ਤੀਆਂ ਤੀਜ ਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਵਾਲੇ

ਘਿਉ ਦੀਆਂ ਚਾਟੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਦੁੱਧ-ਘਿਉ ਦਾ ਕਦੇ ਤੋੜਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੋਏ ਪੰਜੀਰੀਆਂ ਦਾ...।

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਵੀ ਘੋਟਦੈ: ਪਸ਼ੂ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਬਈ ਕੌਣ ਕੀ ਕਰਦੈ? ਪਰ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ, ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਿੱਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਕੱਟਰੂਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰੋਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਦੂੰ ਵੱਧ ਵਫਾਦਾਰੀ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਗੁਣ ਗਧਿਆਂ 'ਚ ਤੇ ਸੂਰਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਗਧੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਢੋਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਤੇ ਨੀ ਜਾਂਦੇ। ਰੂੜੀਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰ ਫਿਰ ਕੇ ਘਾਹ ਫੂਸ ਨਾਲ ਢਿੱਡ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਬੰਦੇ 'ਚ ਇਹ ਲੱਛਣ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦਾ, ਉਹਦਾ ਈ ਉਹ ਬੁਰਾ ਕਰਦਾ। ਬੰਦਾ, ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਖੂਨ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦੇ, ਸਾਥ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ। ਖੂਨ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਚਲਦਾ ਬਣਦਾ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ:

ਟਿੱਬਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਪਿੰਡ ਸੰਦੇਹ
ਮੈਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨੇੜੇ ਪਿਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੰਦੇਹ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਉੱਚੇ-ਉੱਚੇ ਰੇਤੀਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਸਦਾ ਰਸਦਾ ਪਿੰਡ ਦੋ-ਦੋ ਮੀਲ ਤੋਂ ਕਿਧਰੇ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਉਤੇ ਸਾਵਨ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰੁਦਾ, ਆਕਾਸ਼ ਮੋਲਦਾ, ਧਰਤੀ ਮੋਲਦੀ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਭਿੰਨੀ-ਭਿੰਨੀ ਮਹਿਕ ਉਠਦੀ। ਹਰੀ ਕਚਨਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਆਭਾ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਦੀ। ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛਹਿਬਰਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕੰਡੇਦਾਰ ਝਾੜੀਆਂ ਤੇ ਬੰਨੇ ਬੰਨੇ

ਪੰਜਾਬੀ
ਖੇਡ
ਸਾਹਿਤ

62



ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਲਾਈਆਂ ਬੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ। ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਤੇ ਮੋਰ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗਦੇ। ਹਿਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਚੁੰਘੀਆਂ ਭਰਦੀਆਂ ਵਾੜਾਂ ਟੱਪਦੀਆਂ।

ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਰੋਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ। ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੱਭਰੂ, ਬੁੱਢੇ, ਨੱਢੇ ਤੇ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਪਹਿਨ-ਪੱਚਰ ਕੇ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਛਪਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ। ਛਪਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ ਪੈਂਦਾ। ਅਲਗੋਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ। ਲੋਕ ਗੁੱਗਾ ਮਾੜੀ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦੇ। ਮਿੱਟੀ ਕੱਢਦੇ, ਸੁੱਖਾਂ ਲਾਹੁੰਦੇ। ਗੁੱਗਾ-ਮਾੜੀ 'ਤੇ ਢੋਲੀ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦੇ। ਰੋਣਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਚੂਰੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਆ ਵੜਦੇ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਰੋਣਕਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਵੰਗਾਂ ਛਣਕਾਉਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਲੱਜ ਤੇ ਡੋਲ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਘੜੇ ਖੂਹ ਦੀ ਮੋਣ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਗੋਰੀਆਂ ਵੀਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ। ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਹਲ ਵਾਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਲੀ, ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਪਾਲੀ, ਰਾਹੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹੀ, ਖੂਹ 'ਤੇ ਡੋਲ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਅੱਗੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਹੱਥ ਅੱਡੀ ਆ ਬਹਿੰਦੇ। ਵੰਗਾਂ ਦਾ ਛਣਕਾਟਾ ਉਡੇ ਜਾਂਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ। ਆਪਣੀ ਤ੍ਰੇਹ ਬੁਝਾ ਕੇ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਿਟਾ ਕੇ ਰਾਹੀ ਅਗਲੇ ਪੰਧ 'ਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ।

ਪਿੰਡ ਫਰਵਾਲੀ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਗਾਜਰਾਂ-ਪੱਟ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ। ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ। ਅਖਾਤਿਆਂ 'ਚ ਗੱਭਰੂ ਡੰਡ ਬੈਠਕਾਂ ਮਾਰਨ ਆ ਲੱਗਦੇ। ਸੰਝਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਪੰਜ ਗਰਾਈਆਂ ਦਾ ਸ਼ੇਰਾ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਤੇਲ ਮਲਦਾ। ਉਹਦਾ ਪਿੰਡਾ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਦਾ। ਝੰਡੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਖਾਤੋਂ 'ਚ ਗੇਤਾ ਦਿੰਦਾ। ਰੋਡੇ ਲੰਡਿਆਂ ਦਾ ਪੰਡਤ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਆ ਉਤਰਦਾ। ਸੌਂਦੀ ਦੀ ਖੇਡ 'ਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਤਲੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਸ਼ੇਰਾ ਫੜਿਆ ਫੜ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਰਤਬ ਦਿਖਾਉਣ ਆ ਲੱਗਦੇ। ਨਾਟਕ ਮੰਡਲੀਆਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਰਾਸ ਲੀਲਾ ਦੀ ਰਾਸ ਰਚਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੀਆਂ। ਜਲਮੇ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਨਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ। ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ 'ਚ ਨੱਚਦੇ ਨਚਾਰ ਧਮਾਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਛਣਕਦੀਆਂ ਤੇ ਗੁੱਤਾਂ ਮੇਲੁਦੀਆਂ।

ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਪੂਤ ਲੁਹਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਕੋਕਿਆਂ ਜੜੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਲਿਆ ਖਲੁਾਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ ਲੱਦਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਜੁੱਲੀਆਂ। ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਤੱਕਲੇ, ਭੂਕਣੇ ਤੇ ਖੁਰਚਣੀਆਂ ਵੇਚਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਆਜੜੀ ਭੇਡਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਚਾਰਦੇ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦੇ। ਕੋਇਲਾਂ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਘੁੰਗੀਆਂ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਕਰਦੀਆਂ ਤੇ ਬੰਬੀਰੇ ਬੋਲਦੇ।

ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਫੜ ਕੇ ਹਿਰਨਾਂ ਦਾ, ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਸੀਤ 'ਚੋਂ ਮੋਲਵੀ ਮੀਆਂ ਬਾਂਗ ਦਿੰਦਾ। ਸੁਆਣੀਆਂ ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਦੇ ਚਿਤਕਣੇ 'ਚ ਮਧਾਣੀਆਂ ਪਾ ਦੁੱਧ ਰਿਤਕਣ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਆਟਾ ਪੀਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਦੀ। ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਅੱਗਾਂ ਬਲਦੀਆਂ। ਹਾਲੀ ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰਦੇ। ਟੱਲੀਆਂ ਦੀ ਟੁਣਕਾਰ 'ਚ ਚਿੜੀਆਂ ਚੂਕਣ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਡੇਰੇ ਵਾਲੀ ਖੂਹੀ 'ਤੇ ਡੋਲ ਦੀ ਖੜਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ। ਮੰਦਰ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਸੰਖ ਵਜਾਉਂਦਾ। ਰਣਸਿੰਗਾ ਗੂੰਜਦਾ। ਟੱਲਾਂ ਦੀ ਟੁਣਕਾਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੱਤਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ 1947 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਕਹਿਰ ਲੈ ਆਈਆਂ। ਵਸਦੇ-ਰਸਦੇ, ਹੱਸਦੇ ਖੇਡਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰ ਰੱਬ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਹੋਣੀ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਪਰਮ-ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਕਾ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਿਨਾ ਮੋਜਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਭੱਜ ਤੁਰੇ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗਣ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਚਾਰ ਗਿੱਠਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੰਭੂ ਜਿਹਾ ਪੈਂਗ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟਿਆ, ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਸਰੂਰ ਨਾਲ ਮਸਤੀ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਕੋਈ ਮਾਤੀ ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਘਰੇ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸਨ! ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੋਰ...

ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦੇ-ਬੁੜ੍ਹੀਆਂ ਡੇਡੂ-ਡੇਡੂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋ-ਦੋ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਰਤਿਆ, ਇੱਕ ਅੱਖ ਮੀਟ ਕੇ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਫੌਜ ਵਾਂਗ ਅੱਗੇ ਵਧਣ



ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ, ਲੰਡਨ
ਫੋਨ: +447853317891

ਲੱਗੇ। ਇੱਕ ਅੱਖ ਬੰਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਦੋ-ਦੋ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖੋਜੀ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਕਰੋਲੇ ਜਿਹੇ ਦਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਆਖਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਅਤੇ ਭਤੀਜ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ। ਨਰਸ ਨੇ ਤੀਰ ਵਰਗੀ ਉਂਗਲ ਉਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਿੱਟ ਨਾ ਲਾਇਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇੰਜ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਖੱਡ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰੀ ਕੱਢ ਕੇ ਚੂਹਾ ਨਾਸਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ।

ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਦੇ ਬੈਂਡ ਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਪਰਮ-ਮਿੱਤਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਿਰ ਮੁੱਠੇ ਵਾਲੇ ਜੁਆਕ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਠੋਲ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮਾਰਨ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਧਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਮਾਡੋ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ “ਹੁਣੇ ਆਇਆ” ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

“ਕੌਣ ਐ?” ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਦੀ ਵੰਝਲੀ ਵਰਗੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਦੁੱਖ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਰੂਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈ।

“ਆਪਣਾ ਲੇਖਕ ਬਾਈ ਐ!” ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਈ।

“ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਤੋਂ ਸੱਦ ਲਿਆ?” ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਕੰਨ ‘ਤੇ ਛਾਣੇ ਵਾਂਗ ਆ ਪਈ। ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ

ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਯਾਰ ਖੜ੍ਹਦੇ...

ਵਿਅੰਗ

ਮਾਤੀ-ਮੋਟੀ ਕਲਮ ਦੀ ਵਹਾਈ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਸਾਹਿਬਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੀ, ਇਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅਥਾਹ ਦੁੱਖ ਹੈ, “ਇਹ ਗੁੰਡਾ ਜਿਆ ਕੀ ਖੋਹ ਤੇ ਸੁਆਹ ਲਿਖਦਾ ਹੋਊਗਾ...” ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੇਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਅਜੇ ‘ਬਾਹਰ’ ਆਏ ਹੀ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ-ਸ੍ਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਦੋ ਵਾਰ ਘਰੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਅਸੀਂ ‘ਰੰਗੀਲੇ’ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਾਡੇ ਕੰਨੀਂ ਪਏ, “ਬੇਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਆਰੀ ਕਿਹੋ ਬਈ ਇਹਨੂੰ ਘਰੇ ਨਾ ਲਿਆਇਆ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਆਉਂਦੇ!” ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਬੜਾ ਮਾਣ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਆਰੀ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਿਰਗ-ਅੱਖੀਆਂ ਦੀ ਮਿੱਟ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਪੁਲੀਤ ਕਰ ਮਾਰੀ ਸੀ!

“ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਡਾ ਦੋਸਤ ਐ...! ਜਿਗਰੀ ਦੋਸਤ!” ਦੋਸਤ ਦੇ ਆਖਣ ‘ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜੇ ਉਗਲਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੀਆਂ?

“ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਮੱਥੇ ਲਾਉਣੋਂ ਡਰਦੇ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਡੇ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਰਿੱਛ ਮੱਥੇ ਲਾਉਂਗੇ?” ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਦੇ ਦੁਜੇ ਵਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਗਰਨ ਦੇਣੇ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਉਬਾਸੀ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਤਬ ਮਾਸੂਕ ਵਾਂਗ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਘੁੱਟ ਲਈ।

“ਐਵੇਂ ਭਰਮ ਨੂੰ ਕਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਬੰਦੇ!” ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨੇ ਸਾਡਾ ਬਲੱਡ-ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਫਿਰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਖਮ ਕਰਦੀ, ਦੋਸਤ ਮੱਲ੍ਹਮ ਲਾ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਡੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ। ਨਾਲੇ ਔਰਤਾਂ ‘ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਾਹਦਾ, ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਸਾਡਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਭਰਜਾਈ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਗਾਨੀ ਧੀ, ਪਰ ਮਿੱਤਰ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸੀ ਨਾ?

“ਤੂੰ ਹੁਣ ‘ਰਾਮ ਕਰ’ਲਾ, ਮੈਂ ਬਾਈ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵਾਂ।”

“ਮਿਲ ਲਵੇ, ਪਰ ਪੀਣੀ ਨੂੰ!” ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਕਰਤੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ, “ਇਹਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਬੋਤੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਹਦਾ...” ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇੱਟ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵਗਾਹ ਮਾਰੀ, ਟੀਕ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮੱਥਾ ਫੜ ਲਿਆ।

“ਲੈ...! ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਅਰਗਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਕਬਾਬੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਐ? ਨਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਐ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅੰਗੂਣ ਵੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ, ਫੁੱਲ ਨਾਲ ਕੰਡੇ ਵੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਐ...” ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਸਾਡੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਹਾਵਤ ਯਾਦ ਆਈ, ਆਪਣਾ ਮਾਰੂ-

ਛਾਂਵੇਂ ਸਿੱਟੂ। ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹੇ ਸਾਡੀਆਂ ਖਲਪਾਤਾਂ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਉਸਤਤ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ! ਬਲਿਹਾਰੀ!! ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਯਾਰ ਖੜ੍ਹਦੇ, ਕੰਮ ਆਉਣ ਨਾ ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਨਾਰਾਂ...!

“ਇਹਨੇ ਕਿਤੇ ਆਪਦੇ ਮਸ਼ਟੰਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ’ਤਾ? ਉਹ ਤਾਂ ਐਥੇ ਆ ਕੇ ਘੜਮੱਸ ਪੱਟ ਦੇਣਗੇ। ਬੋਡੀ ਵੀ ਯਾਰੀ ਐਹੋ ਜਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਐ। ਅਖੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਯਾਰ, ਗਿੱਦਤ ਤੇ ਬਘਿਆੜੂ!” ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕੋਕੇ ਵਾਲਾ ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ ਨੱਕ ਸਕੋੜ ਕੇ, ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਰੱਖੀ ਸੁੱਥਣ ਵਰਗਾ ਕਰ ਲਿਆ।



ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਧੜਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਪੈਂਗ-ਸ਼ੈਂਗ ਲਾਉਂਦਿਆਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਕਮਲੇ ਹੋਇਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਜੁੱਡੀ ਦੇ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਬਾਇਲ ‘ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਮੁੰਡਾ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਤਰੇਲੀ ਫੁੱਟੀ। ਯਾਰ ਝੁਨਾ ਪੈਂਦਾ ਲੱਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨ ਵਾਂਗ ਆ ਵੱਜਣਾ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੁੰਡਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਵਿਆਹ, ਬੋਤਲ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰੇ ਪਏ ਵੀ ਉਨ ਖੜ੍ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਬਾਪੂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਮਿੱਤਰ ਰੋਣੇ ਨਾ ਹਟੇ। ਰੋਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਬਾਪੂ ਸੀ! ਸਾਡੇ ਹਮਦਰਦ ਮਿੱਤਰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ‘ਬੜ੍ਹਾ ਤਾਂ ਮਰਨ ਆਲਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਪੈਂਗ-ਸ਼ੈਂਗ ਲੁਆ ਕੇ ਕੈਮ ਕਰੋ, ਦਿਲ ਧਰ’ਲੂ।’ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਂਗ ਲੁਆ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਅਖੇ ਤੈਨੂੰ ਸਕੂਨ ‘ਚ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੂ!

“ਲੈ, ਉਹ ਐਨਾ ਵੀ ਪਾਗਲ ਹੈਨੂੰ, ਜਿੰਨਾ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਸਮਝਦੀ ਐ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ‘ਤੇ ਜਮਾਂ ‘ਤਬਾਹ ਨੂੰ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਮਾਂਗੂੰ ਚਾਰ ਪੰਜ ਗੁੰਡੇ ਜੇ ਨਾਲ ਈ ਰੱਖਦੇ।”

“ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ

ਈ ਐ, ਪਰਦੇਸ ਦਾ ਮਾਮਲੈ।”

ਮਿੱਤਰ ਖੰਭ ਜਿਹੇ ਛੁਡਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ‘ਵਧਾਈਆਂ-ਵਧਾਈਆਂ’ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੁੱਡੀ ਦੇ ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਪਲਟਣ ਸਾਹਣ ਵਾਂਗ ਖੁਰਗੋ ਪੱਟਦੀ ਅੰਦਰ ਆ ਵੱਜੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ‘ਰੰਗੀਲੇ’ ਨਹੀਂ, ‘ਨੀਲੇ’ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਫੜ ਲਓ ਪੂਛ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਣਸਾਰ ਹੀ ਕਬਿੱਤਾਂ ਗਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, “ਭਾਬੀ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਤ ਜੰਮਿਆ, ਛੋਟੇ ਦਿਉਰ ਨੂੰ ਪੰਜੀਰੀ ਨਾ ਖੁਆਈ...!” ਦੂਜਾ ਆਖਣ ਲੱਗਿਆ, “ਸਾਲਿਆ, ਬੱਗੇ ਕਾਵਾਂ ਵੇਲੇ ਦਾ ਤੂੰ ਜੰਮਿਆ ਵਿਐਂ, ਅਜੇ ਤੂੰ ਛੋਟਾ ਦਿਉਰ ਈ ਐਂ?” ਤੀਜੇ ਨੇ ਹੋਰ ਹੇਕ ਕੱਢੀ, “ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਨੀ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਜਾਈ ਜੈ ਕੁਰੇ!”

ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਮੇਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ, “ਲਓ ਜੀ ਕਰ ਲਓ ਘਿਉ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ, ਇਹਦੀ ਬਲੈਤ ‘ਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਬੱਕਰੀਆਂ ਚਾਰਨ ਦੀ ਬਾਣ ਨਾ ਗਈ!” ਉਹ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹੌਲ ਪਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿਲ ਢਿੱਲੀ ਢੋਲਕੀ ਵਾਂਗ ‘ਘੜ੍ਹੂਬਝੁ-ਘੜ੍ਹੂਬਝੁ’ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ, ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤੈਅਕੀਕਾਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬੇਹੋ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਦਿਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਧਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸੁਹਿਰਦ ਬੋਲੀਆਂ ਨੇ ਬੋਤਲ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਗਿੱਦਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਗਏ। ਤਲੀਆਂ ਮਲਦੇ, ਜੈਡ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਲਿਆ।

ਦੋ-ਦੋ ਕਰਤੋਂ ਪੈਂਗ ਲਾਏ। ਸਾਰਾ ਫਿਕਰ ਲਹਿ ਗਿਆ। ਮਨ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਖੌਸਤੋਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਖਤਮਸਤ ਦੁਨੀਆਂ ਆ ਵਸੀ। “ਕੀ ਨਾਂ ਰੱਖੀਐ ਮੁੰਡੇ ਦਾ?” ਭਾਈਬੰਦ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੋਟੀ ਜੁਬਾਨ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ‘ਡੱਕ-ਡੱਕ’ ਵੱਜ ਰਹੀ ਸੀ। “ਬੋਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰੱਖਲੂੰ ਯਾਰ...? ਆਪਣੀ ਯਾਰੀ ਐ, ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਵੱਢ ਨੂੰ!”

ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਵਿਖਾਈ। ਛਾਲ ਮਾਪਣ ਲਈ ਫੀਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਛਾਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ 10 ਫੁੱਟ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਇਉਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਛਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਨਵਾਂ ਅਜੂਬਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਖੇਡ ਨੇ, ਨਵੇਂ ਅਜੂਬੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦਾ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬੜੇ ਫਖਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਲਚਲ ਸੀ, ਅਜੂਬਾ ਸੀ। ਉਹ ਗੂੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਅਜੂਬਾ ਨਹੀਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਘਟਨਾ ਸੀ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲੈਨੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਲਾਂਗ-ਟਰਮ ਅਥਲੈਟਿਕ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਮਾਡਲ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਕੂਲੀ ਉਮਰ ਯਾਨੀ 6-16 ਸਾਲ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਯਾਨੀ ਨੀਂਹ ਪੱਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ

ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਂਹ ਪੱਕੀ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਇਸ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਮੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਏ. ਬੀ. ਸੀ. ਐੱਸ. ਆਫ ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਯਾਨੀ ਦੌੜਨਾ, ਕੁੱਦਣਾ, ਛੁੱਟਣਾ ਤੇ ਫੈਕਣਾ ਆਦਿ। ਏ-ਏਜ਼ਿਲਟੀ ਯਾਨੀ ਲਚਕ। ਬੀ-ਬੈਲੈਂਸ ਯਾਨੀ ਸਮਤੋਲਤਾ। ਸੀ-ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਯਾਨੀ ਤਾਲ-ਮੇਲ। ਐੱਸ-ਸਪੀਡ ਯਾਨੀ ਗਤੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੁਰਨਾ-ਫਿਰਨਾ, ਨੱਚਣਾ-ਟੱਪਣਾ, ਯਾਨੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਟਰ ਸਕਿੱਲਾਂ ਤੇ ਹਰਕਤੀ ਹੁਨਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਖੇਡ ਹੁਨਰ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਲਿਟਰੇਸੀ ਯਾਨੀ ਸਰੀਰਕ ਸਾਕਸ਼ਰਤਾ। ਐਂਲੂਜ਼ ਅਵੱਸਥਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਸਾਕਸ਼ਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਕਸ਼ਰਤਾ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਖੇਡ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਇਸ ਬਿਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ। ਹਿਰਨਾਂ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ

“ਕੀ ਰੱਖਣੈ ਫਿਰ ਨਾਂ?” “ਗੱਡੀ ਕਰੋ ਘਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਤੇ ਨਵੀਂ ਬੋਤਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਾਂ ਰੱਖਾਂਗੇ! ਆਏ ਤਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਜਿਆ ਨੂੰ ਆਉਣਾ।”

ਗੱਡੀ ਘਰੇ ਆ ਗਈ। ਨਵੀਂ ਬੋਤਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਬੋਤਲ ਬਹੁਦ ਬਣਦੀ ਬੋਲੇ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਸਾਰੇ ਅਲਕ ਵਹਿੜਕੇ ਵਾਂਗ ਝੂਲਣ ਜਿਹੇ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸਪੀਕਰ ਵਾਂਗ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਅ ਜੀ, ਫੇਰ ਬਾਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ‘ਉਏ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ “ਓਏ ਹੋਲੋ” ‘ਤੇ ਆ ਗਏ ਸਨ।

“ਨਾਂ ਵੀ ਯਾਰ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗੇ।” ਪਹਿਲਾ ਭਾਈਬੰਦ ਬੋਲਿਆ।

“ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਬਾਈ ਸਿਆ।” ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਕੀ?”

“ਬਾਈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਐਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਨਾ, ਉਦੋਂ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਸੀ।”

“ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਲਿਆ ਕਿਸਨ ਭਗਵਾਨ ਐਂ?” ਭਾਈਬੰਦ ਭੂਸਰ ਗਿਆ।

“ਨਾ ਬਈ ਲੜੇ ਨਾ।”

“ਨਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਭੈੜਾ ਆਖਿਐ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ...।” ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

“ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਦੀ...ਨਿਕਲ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ!”

“ਮੈਂ ਮੇਰਿਆ ਸਾਲਿਆ ਤੇਰੇ ਘਰ ‘ਤੇ ਧਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ।”

“ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਦੇ ਉਏ, ਭੈਣ ਦਿਆ ਲੱਕੜਾ?” ਪਹਿਲਾ ਰੋਲ ਦੇ ਕੰਨ ਵਾਂਗ ਉਨ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਕੱਢ੍ਹਗਾ! ਤੂੰ ਉਹਦਾ ਸਾਲੈਂ?” ਭਾਈਬੰਦ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਗਲ ਫੜ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਹੁਰੇ ਜੜ ਦਿੱਤੇ। ਅਸੀਂ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਜੋਕਰੇ ਸੀ, ਹੀਲ-ਹੁੱਜਤ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਆਪਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ!

“ਤੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਆਈ, ਫੇਰ ਕੱਢਾਂਗੇ ਤੇਰੀ ਚੋਧਰ।”

“ਤੂੰ ਜਿਹੜਾ...!” ਉਹ ਕੋਰੜਾ ਛੰਦ ਪੜ੍ਹਨ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਲੀਕ ਕਰਦੀ ਨਾਲੀ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਘੁੱਟ ਲਿਆ।

“ਲੈ ਹੁਣ ਕੱਢਾਂਗੇ ਤੇਰੀ ਧੌਣ ਦਾ ਕਿੱਲਾ, ਕੈਮ ਹੋ ਕੇ ਆਈ!” ਤੇ ਉਹ ਧੱਕਮ-ਧੱਕੀ ਹੁੰਦੇ, ਭੂਸਰੇ ਉਨ ਵਾਂਗ ਤੜਾਏ ਜਿਹੇ ਮਾਰਦੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਲਓ, ਰੱਖ ਲਓ ਕਾਕਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ! ਕਾਕੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਬੋਤਲ ਵੱਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਿਉ ਵੱਲ ਪਿਆਸੇ ਕਾਂ ਵਾਂਗ ਝਾਕ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਕਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕੁੱਕੜ-ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਕੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ‘ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਲਦ ਮੂੜਣੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ।

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਖੇਡ ਰਚਨਾ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਜ਼ਹਬੀ ਨਫਰਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸੁੱਟਿਆ। ਤੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਵੈਣਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੱਜਾਂ ਬਰੋਟਿਆਂ ‘ਤੇ ਲਮਕਦੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਪਿਆਰ ਪੀਘਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਸੁਨਹੇ ਅੱਪਵਾਟਿਓ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਕਹਿਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਜੀਭ ‘ਤੇ ਛਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਮੇ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੋਭਲ ਸੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ‘ਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ...

ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਹਾਫ ਸਟੈੱਪ ਐਂਡ ਜੰਪ

ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ ਦਸਤਕ ਦੇ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸੰਦੌੜ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਹੋਂਦ ‘ਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵਾਈ. ਐਮ. ਸੀ. ਏ. ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸਕੂਲ ‘ਚ

ਸਾਲਾਨਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ। ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਈਵੈਂਟ, ਹੌਪ ਸਟੈੱਪ ਐਂਡ ਜੰਪ ਦੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਈਵੈਂਟ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਨਵਾਂ ਤੇ ਅਨੋਖਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਈ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਈਵੈਂਟ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ‘ਚ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਖੇਡ ਅਣਜਾਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਮਨ ‘ਚ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਵਾਂਗਾ। ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ, ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ, ਸਕੂਲ ਲਈ, ਨਵੀਂ ਤੇ ਅਜੀਬ ਖੇਡ ਸੀ। ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ, ਪਰ ਚੈਲੰਜ ਸੀ।

ਮੈਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਜੰਪ ਕਈ ਵਾਰ ਲਾ ਚੁਕਾ ਸਾਂ। ਆਖਰ ਉਡੀਕ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਮੁੱਕੀਆਂ। ਜੰਪ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸਥਾਨ ਤੇ ਕਾਰਜ ਨੇੜੇ ਆਣ ਢੁੱਕਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਈ। ਮੇਰੀ ਜੰਪ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਮੈਂ

ਮਗਰ ਦੌੜਿਆ ਸੀ। ਟਿੱਬੇ ਗਾਹੇ ਸਨ। ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਮੁੜਕਾ ਵਹਾਇਆ ਸੀ। ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਲਿਟਰੇਸੀ ਆਪਣੀ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਮਿਲੀ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਹੌਪ, ਸਟੈੱਪ ਐਂਡ ਜੰਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਮਲੋਰਕੋਟਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਕਾਲਜ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਤਾਂ 1960 ਦੀਆਂ ਰੋਮ ਓਲੰਪਿਕਸ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ‘ਮਿਲਖਾ ਮਿਲਖਾ’ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਾਂ ਵੀ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਟੋਕੀਓ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ‘ਚ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਤੇ ਕਠਨ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਟੋਕੀਓ ਓਲੰਪਿਕਸ ਵਿਚ ਗਏ। ਐਸਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਬੰਦਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਓਲੰਪੀਅਨ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹਿੰਮਤੀ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹਾਂਗਾ ਉਹ ਫਾਈਨਲ ਛਾਲ ਲਾਉਣ ਵਾਂਗ ਫਾਈਨਲ ਪੁਸਤਕ ‘ਸੰਦੌੜ ਤੋਂ ਸਿਆਟਲ’ ਵੀ ਲਿਖੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ।

ਖੇਡਾਂ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦਾ ਚਮਕਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਪਿੰਡ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ

ਨੌਰਾ, ਭੋਰਾ, ਉਚਾ, ਝਿੱਕਾ, ਮੋਰਾਵਾਲੀ, ਕਜ਼ਲਾ, ਖਮਾਚੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਘਿਰੇ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦਾ 'ਰਵਿੰਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਖੇਡ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਠਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਜਿਮਨੇਜ਼ੀਅਮ ਵੱਡਾ ਪਲੇਟ-ਫਾਰਮ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਵਰੋਸ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਗੈਰਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਵੀਰਾਂ, ਖਾਸਕਰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਸਦੇ ਦਾਨੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਇਹ ਕਲੱਬ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਸਦੇ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਪੁੱਤਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਵਿੰਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ



ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ
ਫੋਨ: 917-375-6395

ਖੇਡ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਵਸੇ ਦਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਖਿਡਾਰੀ ਸੱਜਣਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਾਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਆਲਮਗੀਰ ਅਖਾਤੇ ਦੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਖੰਨੇ ਕੋਲ ਮਹਿੰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਖੇਡ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਤਨੋਂ, ਮਨੋਂ, ਧਨੋਂ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦੇ ਬਲਦੇਵ ਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਅਫਸੋਸ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਲੱਗਣੇ ਨੇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਜਿੰਮ 'ਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੱਦੇ ਹਨ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਅਖਾਤਾ ਹੈ। ਫੁੱਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਤੇ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਧੀਆ ਪਹਿਲਵਾਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕੋਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਨਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉਹਦੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੱਕੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਰਬਜੀਤ ਮਾਹਿਲ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ, ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ, ਅਥਲੀਟਾਂ, ਖੇਡ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰਾਂ, ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਗੁਣਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। 1967-68 'ਚ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ 'ਚ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਐਸ.ਐਨ. ਕਾਲਜ ਬੰਗਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 1971 'ਚ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦਾ ਵੀ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਂਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ 2021 ਦਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਕਰਕੇ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਕੜੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੋਹਣੀ ਰੇਲਵੇ ਦਾ, ਰਾਜ ਪੰਡਿਤ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ, ਮਿੰਦੀ, ਚੂਹਤ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਣੀ, ਬਾਗ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ (ਦੇਵੇਂ ਭਰਾ), ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਾਸੀ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਲਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਬੋਸੀ, ਤੇਲੂ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਵਤਾਰ ਚੰਦ, ਵੱਡਾ ਮੱਖਣ, ਛੋਟਾ ਮੱਖਣ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਬੀ (ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਤੇ ਰੇਸਰ) ਪਿੰਡ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ

ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

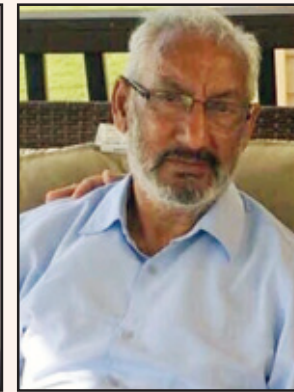
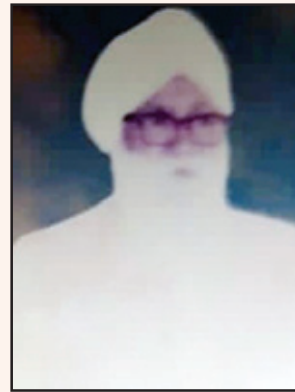
ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਧੰਨੇ ਦੀਆਂ ਮਾਹਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ਰਗ ਇਸ ਨੂੰ ਗਹਿਲੇ ਦੀਆਂ ਮਾਹਲਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਭਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਧੰਨਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੱਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ੰਕਰੀਏ ਗੁਰਦਾਵਰ ਦੇ ਜੋਤ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ। ਉਮਰ

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੌਰਾ, ਪੰਡਿਤ ਲੇਖ ਰਾਜ ਜੀ, ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾਣਾ, ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਚਾ ਲਧਾਣਾ, ਸ. ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਮੰਗਤ ਰਾਮ, ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਅਤੇ ਭੋਰੇ ਵਾਲਾ ਪੀ.ਟੀ. ਮਾਸਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਚੁੱਘੂ' ਕਰਕੇ ਵੱਧ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਪੀ.ਟੀ. ਭਾਵੇਂ ਚੁੱਘੂ ਸੀ ਪਰ ਸਕੂਲ ਦੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ. ਤਰਸੇਮ

ਕਰਾਈ। ਹੁਣ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈਸਟਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਉਹ ਰਾਜ ਰੋਡੀਓ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਖਿਡਾਰੀਆਂ, ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ, ਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਗਾਇਕਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਬਗੈਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ,

ਕਰ ਲੈਂਦਾ। 1993-94 ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਦੋ ਕੈਸਿਟਾਂ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ- 'ਦਿਲ ਸਾਡਾ ਲੈ ਗਈ ਲੁੱਟ ਕੇ' ਤੇ ਦੂਜੀ 'ਗੋਰੀਆਂ ਨੇ ਦਿਲ ਫੜ ਲਏ'। ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦਾ ਉਹ ਸਾਡਾ ਸਾਥੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਫਗਵਾੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਅਕਬਰ ਸ਼ੇਖ ਵਧੀਆ ਪੇਂਟਰ



ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ

ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ (ਯੂ.ਕੇ.)

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ (ਯੂ.ਕੇ.)

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ (ਯੂ.ਕੇ.)

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਪੱਖੋਂ ਧੰਨਾ ਗੁਰਦਾਵਰ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ ਪਰ ਧੰਨਾ ਗੁਰਦਾਵਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਘੁਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦਾਵਰ ਕਹਿਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ- "ਜੱਟ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ 'ਚ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਐ।" ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਘੁਲਣ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਧੰਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬੇ ਘੋੜੀ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਦੇਖਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਗੇਟ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੱਲੀ ਚੰਗੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ 'ਚ ਰਹੇ।

ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਇਲਾਕੇ ਭਰ 'ਚ ਕਦੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਹੁੰਦਾ

ਸਿੰਘ ਨੌਰਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਸ. ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਮਿਹਨਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੁਦ ਨਿੱਕਰ-ਬੁਨੈਣ ਪਾ ਕੇ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦਾ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਟੀਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੁੰਦੀ। ਦੂਜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਲ-ਗੋਹਲਾ ਤੋਂ ਭੈਅ ਖਾਂਦੇ। ਮੈਚ ਕਦੇ ਜਲੰਧਰ ਕਦੇ ਚੋਂ-ਨਗਰੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਐਸ.ਐਨ. ਕਾਲਜ ਬੰਗਾ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ। ਐਸ.ਐਨ. ਕਾਲਜ ਬੰਗਾ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਗਰਾਊਂਡ ਸੀ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੋਰਾਵਾਲੀ ਦਾ ਸੋਹਣ, ਪਾਲੀ ਭੋਰਾ, ਸੱਤਾ ਨੌਰਾ, ਸੱਬੀ ਮੋਰਾਵਾਲੀ, ਸਿੰਦਰ ਮਾਹਲ, ਗੋਲਾ ਸੂਰਪੁਰ, ਵੀਰੂ ਨੌਰਾ, ਪੱਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਿੰਦਾ, ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਸ਼ਲ ਪੱਪੂ, ਜਗਵਿੰਦਰ ਕਾਲਾ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਭੋਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਨੌਰਾ। ਪਾਲੀ ਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਬੜਾ ਤਾਲਮੇਲ ਸੀ। ਸੱਤਾ ਨੇ ਬਾਲ ਦਿਤਾ ਨੀ ਤੇ

ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਅਨਵਰ ਸ਼ੇਖ, ਪ੍ਰੋ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਸਰਬਣ ਸਿੰਘ), ਸ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ), ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਡਿਆਂ ਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਤ ਰਾਮ, ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਸਕੇ ਭਰਾ, ਅਫਸੋਸ ਰਾਜਿੰਦਰ ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜ ਗਏ ਸਨ), ਸੁਰਜੀਤ ਰਾਮ ਤੇ ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਕੋਬੀ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਮੈਡਮ ਟੀਚਰਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਮਿਸਿਜ਼ ਸ. ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਰਛਪਾਲ ਕੌਰ ਮਿਸਿਜ਼ ਸ. ਸਰਬਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਮਿਸਿਜ਼ ਸ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਮਿਸਿਜ਼ ਸ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ।

ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਧੱਕੜ ਸਰਪੰਚ ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਸਦਕਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਥੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਵਸਤਾਂ ਕੱਪੜਾ, ਕਰਿਆਨਾ, ਖਾਦ, ਪੈਸਾ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਬੜਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਰਾਜਦੂਤ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ 'ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਾ ਵੱਖਰੀ ਰੋਹਬਦਾਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਇਹ 1974-75 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਗੀ ਵਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਨੇ ਛੋਟੇ ਕਸਬੇ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਛਿੱਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦਸਹਿਰਾ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਿੰਡ 'ਚ ਕਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟੋਰ ਤੇ ਕਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨੇ। ਡਾ. ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਵੀ ਦੌੜਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਬ੍ਰਿੱਟ ਭੱਟੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਗਾਇਕਾਂ, ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਖ਼ੂਬ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ ਅਤੇ 'ਸੁਰਤਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ' ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਹੁਦਾ ਬਾਧਿਆ ਹੈ। ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਰੀਸ ਨਹੀਂ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਰਹਿੰਦਾ ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਿਲ ਨੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸੱਦ ਕੇ ਸ਼ੋਅ ਕਰਵਾਏ। ਕਲਮ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਮਾਹਿਲ ਨੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ-ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਛਪਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁਸਾਇਰਿਆਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਅਨਵਰ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਬੇਟਾ ਬਲਰਾਜ ਸ਼ੇਖ ਗਾਉਣ ਦਾ ਝੱਸ ਪੂਰਾ

ਸੀ। ਮਾਹਿਲ-ਗਹਿਲਾ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਾਡਾ ਸਾਥੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਰੀ ਦਿੱਤੇ। 1985 ਦਾ ਦਹਾਕਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀ.ਟੀ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਬਾ ਮੰਗੂਵਾਲ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਾ ਕੇ ਤਕੜੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਛੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਸਟੇਟ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੈਵਲ ਦੇ ਜੁਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੀ ਕੈਨੇਡਾ (ਪ੍ਰੋ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ), ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ, ਤਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੰਦਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਿੰਦਾ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਪਾਲਾ ਨੌਰਾ, ਤਰਸੇਮ ਨੌਰਾ (ਨੌਂ ਸਾਲ ਜੇ.ਸੀ.ਟੀ. ਖਿਡਾਰੀ), ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਪੱਪੀ (ਜੇ.ਸੀ.ਟੀ. ਪਲੇਅਰ), ਸੰਦੀਪ ਲਾਲ (ਜੇ.ਸੀ.ਟੀ.), ਮਿੱਟਾ (ਜੇ.ਸੀ.ਟੀ.), ਬੂਟਾ ਲਾਲ ਯੂ.ਕੇ., ਸੁਰਜੀਤ ਰਾਮ (ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ), ਮਨੋਜ ਭਾਸਕਰ ਮੰਨੂ (ਯੂ.ਕੇ.) ਅਤੇ ਰਮਣੀਕ ਸ਼ਰਮਾ ਰੰਮੀ ਖਿਡਾਰੀ ਦਿੱਤੇ।

ਅਗਰ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਫੁੱਟਬਾਲ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਬੱਡੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਮਾਹਲ ਭਰਾਵਾਂ- ਸਰਬਜੀਤ ਤੇ ਜਸਵੀਰ ਨੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਰਾਈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ। ਦੇਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤਕੜੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਮਾਹਲ ਤੇ ਗੈਰੀ ਮਾਹਲ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਰਹੇ। ਦੇਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਦੋ ਸਾਲ 'ਨੇਸ਼ਨ ਕੱਪ' ਖੇਡਣ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਰਵੀ ਮਾਹਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਖੇਡ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਸਕੂਟਰਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ। ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਬੰਗਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੰਜੇ 'ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਖੇਡ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਇਲਾਕੇ ਭਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਉਠਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖੇਡ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਗੈਰਾ ਸਭ ਖੇਡ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ...

ਸਿਹਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਰੱਖਦੈ,

ਤਕੜੇ ਉਠਦਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਏ।
ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਤਾਂ ਰੱਖਣ ਬਹੁਤੇ,
ਅਖਾਤੇ ਜਾਂਦਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਏ।
ਮਿਹਰਦੀਨ ਬੁੱਧੂ ਬਿੱਲਾ ਬਣਨਾ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ,
ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਏ।
'ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ' ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ
ਹੋਕਾ ਦੇ ਦਿਉ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਬਚਦਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਏ।



ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਜਿੰਮ ਅਤੇ ਪਾਰਕ ਹੈਲਥ ਕਲੱਬ, ਪਿੰਡ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ

ਸੀ ਜਿਥੇ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਂਦੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। 1947-48 ਦੇ ਲਗਭਗ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਜੱਬੋਵਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੱਚੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਫਿਰ ਨਹਿਰ ਬਣੀ ਅਤੇ ਨਹਿਰੇ-ਨਹਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਰਾਮ ਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਸਿਲੈਕਟਿਡ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਇਸੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਥੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਿਆ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਮਿੰਦੀ ਦਾਸ ਜੀ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨੌਰੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਧਨਪਤ ਰਾਏ ਜੀ ਸੈਕਿੰਡ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ। ਫਿਰ ਧਨਪਤ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਬਣੇ।

1974-75 ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ (ਲੇਖਕ) ਇਸੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਨੌਵੀਂ, ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। 1975 ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਚੌਧਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਕਰੂਲੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਵਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਡੀ.ਸੀ. ਸਨ। ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਉਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਸਟਾਫ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ, ਮਾਸਟਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ, ਸ.

ਪਾਲੀ ਨੇ ਗੋਲ ਨੀ। ਪਾਲੀ ਇਲਾਕੇ ਭਰ ਦੇ ਤਕੜੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। 1990-91 'ਚ ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ।

ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹੀ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਐਸ.ਐਨ. ਕਾਲਜ ਬੰਗਾ ਜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਸਿੰਦਰ ਮਾਹਲ, ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਭੋਰ, ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੱਤਾ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਗੜਿੰਦੀ ਭੋਰਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗਰੁੱਪ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਾਲਜ ਜਾ ਕੇ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦੇ ਸੰਗ ਸਾਥੀਆਂ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾ ਦਾ ਸਮਝਦੇ। ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਵਾਕਫ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਜੱਬੋਵਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਸਿੰਦਰ ਮਾਹਲ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗੁਣ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ, ਭੰਗਤਾ, ਫੁੱਟਬਾਲ, ਹੈਮਰ-ਬਰੋ, ਗਾਉਣਾ। ਬੰਗਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬੀ.ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਮ.ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਹਲ-ਮਾਹਲ'

ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਨਿੱਜੀ ਦੁੱਖ ਬਾਰੇ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਛੇੜ ਲੈਂਦਾ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਝੰਗਾ ਚੱਕਿਆਂ ਆਵਦਾ ਢਿੱਡ ਨੰਗਾ ਹੁੰਦਾ।’

ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਝੰਗਾ ਚੱਕਦਾ ਤੇ ਨੰਗੇ ਹੋਏ ਢਿੱਡ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਅਜੇ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣਾ ਢਿੱਡ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਬਾਜੇ ਬਾਜੇ ਬੰਦੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਤੀਮੀ ‘ਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਸਰਬੇ ਪੰਚ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਵੇਖੋ’ ਲਾ। ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਸੀਰ ਕੀਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਘਰਦਾ ਜੀਅ ਬਣਕੇ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਈ ਮੈਂ ਨੀਕਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੱਥ ਪਾਉਣ ਜੋਗਾ ਹੋਇਆਂ, ਉਦੋਂ ਦਾ ਮੈਂ ਸੀਰ ਕਮਾ ਰਿਹਾ। ਹੱਥੀਂ ਕੱਢ ਕੱਢ ਕੇ ਦਾਰੂ ਪਿਆਈ ਡਰਮਾਂ ਦੇ ਡਰਮ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਮੌਲੇ ਬਲਦ ਵਾਗੂੰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਏਸ ਘਰ ਵਾਸਤੇ।



ਗੁਰਮੀਤ ਕਰਿਆਲਵੀ

ਫੋਨ: 91-98726-40994

gurmeetkaryalvi@gmail.com

ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੂੰ ਕੀਤਾ?’ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਾਉਣ ਲਈ ਰੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਨਾ ਰੱਬ ਜੀ, ਕੋਈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਏਸ ਗੱਲ ‘ਚ।’ ਮੈਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦਿਮਾਗ ‘ਤੇ ਜੋਰ ਪਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਯਾਦ ਨਾ ਆਇਆ। ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਨਾ ਯਾਦ ਹੋਵੇ। ਪਿੰਡ ‘ਚ ਸਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ‘ਰੱਬ’ ਜਾਂ ‘ਰੱਬ ਜੀ’ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉੱਥੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਨੀਕ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਦੀਨ-ਦੁਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ‘ਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਇਹ ਨਾਂ ਜਵਾਂ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸੀ।

‘ਏਹਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ‘ਚ ਮਾਨਤਾ ਸੀ ਮੇਰੀ। ਏਹਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਮੈਂ ਈ ਜਾਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀਗਾ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵਸਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੀ—ਕੋਈ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀ। ਭੈਣਾਂ—ਭਣਵਈਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਜਰੈਤ ਨੂੰ ਸੀ ਕੀਤੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ। ਆਪ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਜਾਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈਨੀ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਦਾਦਿਓ-ਬਾਬਿਓ ਸੌਭੇ ਲਾਣੇ ‘ਚੋਂ ਈ ਐ। ਪਰ ਅਪਸਰੇ, ਸੌਭੇ ਤਾਂ ਪੈਰ ਦੀ ਚੀਚੀ ਦੀ ਵੀ ਰੀਸ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਗਰੀਬ-ਗੁਰਬੇ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਤੇ ਏਹ ਗਰੀਬ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਤਕਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਯਾਰ ਮਾਰ।’ ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੋਰ ਲਾਉਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਨਾ ਬਹਿੰਦਾ ਤੇ ‘ਅਪਸਰਾ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਨੂੰ ਏਹਦੇ ‘ਚ ਵਡਿਆ ਜਾਂਦਾ’ ਆਖਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਉਕੜ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਚਾਹ ਵਾਲੀ ਤੋੜ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਏਹਦੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਕੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਨਾ ਹਮੀਰਾਂ, ਜਮਾ ਮੁਰਤ ਅਰਗੀ। ਜਿਸੇ ਦੀਆਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ‘ਚ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਕੇਰਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮਣੇ ਆ ਖੜੀ। ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਲਾਲ ਡੋਰੇ। ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਗੂੰ ਝਾਕੇ। ਜਾਣੀਦਾ ਸਾਬਤ ਨੂੰ ਈ ਡਕਾਰਜ਼। ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਚਰੀਆਂ। ਹਮੀਰਾਂ ਲਾਟ ਬਣੀ ਖੜੀ ਸੀ। ਏਹ ਉਦੋਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਵੀ ਤੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।’ ਉਹ ਦੂਰ ਖਲਾਅ ‘ਚ ਝਾਕਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

‘ਪਰ ਅਪਸਰਾ ਤੇਰੀ ਸਹੁ! ਖੂਨ ‘ਚ ਉਬਾਲ ਆਇਆ ਈ ਨੂੰ। ਐਵੇਂ ਆਖਾਂ, ਹਮੀਰਾਂ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਏਹ ਗੱਲ ਚਿਤਾਰਦੀ ਅਖੇ ਵੀਰਾ ਜੇ ਤੂੰ ਓਦਣ ਡੋਲ ਜਾਂਦਾ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨਰਕ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਵਿਚਾਰੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭੈਣਾਂ ਵਾਗੂੰ ਵਰਤਦੀ ਐ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ?’

ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰਕੇ ਖੁੱਦ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਢਿੱਡ ਤੋਂ ਝੰਗਾ ਚੁੱਕ ਜਰੂਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਨੰਗਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਤੈਨੂੰ ਆਵਦਾ ਭਰਾ ਮੰਨਦਾਂ। ਤੈਥੋਂ ਕਾਹਦਾ ਲੁਕੇ। ਸਾਲੀ ਹਰਾਮ ਦੀ ਸੱਟ ਸਰਬਾ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲੀ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੀ ਬੈਠਾ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ? ਅਸਕਰ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ

ਰੱਬ ਜੀ

ਪਿੰਡ ‘ਚ ਈ ਰਹਿਨੈ। ਡਿਊਟੀ ਕਰਕੇ ਆਬਣ ਨੂੰ ਘਰੇ ਤਾਂ ਆ ਈ ਜਾਨੈ। ਸੁਣ ਈ ਲਿਆ ਹੋਊ ਏਧਰੋਂ—ਓਧਰੋਂ।’

‘ਨਾ ਵਈ ਰੱਬਾ, ਐਵੇਂ ਆਖਾਂ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣੀ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਮਾਤੀ। ਉਹੋਂ ਸਕਦਾ ਝੂਠ ਹੋਵੇ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪਾ’ ਤਾ ਹੋਵੇ। ਦਾਤੀ ਦੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਸਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦੰਦੇ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਭਰਜਾਈ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਝਾਕੂ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਏ। ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਕਰੀਦਾ। ਨਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣੀਦੀਆਂ। ਲੋਕ ਬੜੇ—।’ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਸ਼ਬਦ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਹੁਤੇ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਠਾਣੇ ਲੰਬਤ ਆਲੀ ਤੀਮੀ ਆਵਦੇ ਭਈਏ ਨਾਲ ਨੂੰ ਸੀ ਫੜੀ ਗਈ? ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ? ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੱਸ, ਠਾਣੇ ਲੰਬਤ ‘ਚ ਕੀ ਘਾਟ ਐ? ਮਖ ਐਥੇ ਪਿਆ ਚੁਗਾਠਾ। ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਾਂ ‘ਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਮੇਰੇ ਵਾਗੂੰ ਭੁੱਖਾ ਵੀ ਨੂੰ ਮਰਦਾ, ਘਰੇ ਦੁੱਧ ਘਿਉ ਬਬੇਰਾ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ।’ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਉਤਰ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਵੇਰੇ ਡਿਊਟੀ ‘ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਘਰ ਪਰਤਦਾ ਹਾਂ। ਪਤਨੀ ਨਿਰਮਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰੱਬ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਾਸਾ ਸਨੇਹ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਸਰਬੇ ਕੇ ਰੋਹੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੰਘਦਾ—ਵੜਦਾ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੋਠੀ ‘ਚ ਲਾਈਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਭਾਜੀਆਂ ਦੀ ਗੋਡ-ਗੁਡਾਈ ਵੀ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਦਾਸੇ ਬੀਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਰਮਲ ਵੀ ਉਸਦਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਵੇਲੇ—ਕੁਵੇਲੇ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਕਦੇ ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਛੁੱਟੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੋਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਲਾਂ ਦੀ ਕੋਸੀ ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ ‘ਚ ਵਾਲ ਸੁਕਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ ਝਰਮਟ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਸਦਰ ਦੀ ਪੌਸ ਬਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਆਰਟੀਕਲ ‘ਚ ਖੁੱਭੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਰੱਬ ਕਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਖੜਿਆ ਸੀ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਬਾਅਲਾ ਈ ਡੂੰਘਾ ਖੁੱਭਿਆ ਪਿਆ। ਐਹੇ ਜ਼ੀ ਕੀ ਸ਼ੈਅ ਐ ਪਤਨ ਆਲੀ?’

‘ਰੱਬ ਜੀ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਐ ਨਾ ਅਮਰੀਕਾ, ਇਹ ਕੱਜਰ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਈ ਪੌਸ ਜਮਾਉਂਦਾ। ਐਵੇਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਈ। ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ‘ਤੇ ਨਚਾਉਂਦਾ।’

‘ਅਪਸਰਾ! ਡਾਹਡੇ ਦਾ ਸੱਤੀ ਵੀਹੀਂ ਸੌ ਹੁੰਦਾ। ਭਮੇ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਮੁਲਖ, ਮਾਤੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦਾ ਈ ਦਬਾਉਂਦਾ। ਗਰੀਬ ਦੀ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਈ ਸਮਝਦੈ। ਹਰੇਕ ਈ ਕੋਠਾ ਛੱਤਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਆਹ ਸਾਡੇ ਆਲਾ ਸਰਦਾਰ ਸਰਬ ਸਿੰਧੂ ਕਿਹੜਾ ‘ਮਰੀਕਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਐ। ਸ਼ਰੇਆਮ ਧੱਕਾ ਕਰਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ—?’

ਰੱਬ ਕੋਲ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਨੂੰ ਦੋ ਕੱਪ ਚਾਹ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

‘ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?’

‘ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਸ਼ਰੇਆਮ ਈ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਲਾ ਢਿੱਡ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਹਬੇ ਨੂੰ ਰਖੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਮੋਟਰ ‘ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀਗਾ—ਹੁਣ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਘਰੇ ਈ ਆ ਪੈਂਦਾ। ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੋਊ ਦੱਸਣ ਆਲਿਆਂ। ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਐ?’

‘ਨਿਹਾਇਤ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਦੇਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਈ।’

‘ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਭਾਣੇ ਮਿੱਟੀ ਈ ਆ—ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਬਰੇਬਰ।’

‘ਤੂੰ ਘਰੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ?’

‘ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਬੰਬੀ ‘ਤੇ—ਅਖੇ ਤੈਅ ਘਰੇ ਕੀ ਕਰਨਾ। ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਲਾ। ਜੀਰੀ ਸੁੱਕਜ਼।’

‘ਤੂੰ ਤੁਰ ਜਾਨੈ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ?’

‘ਮੈਂ ਸੀਰੀ ਸਾਂਝੀ ਬੰਦਾ, ਨਾਂਹ ਨੁੱਕਰ ਵੀ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਾਲੇ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਰਹਿਨੈ। ਉਹ ਕਾਲੀ ਜੀਭ ਆਲੀ ਅਸਮਾਨ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਚੱਕ ਲੈਂਦੀ ਐ। ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਰਹਿਨੈ ਵੀ ਜੇ ਕੁੱਛ ਕਰ’ ਗੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਸੜਦਾ ਰਹੂੰ। ਜੁਆਕ ਅੱਡ ਰੁੱਲ ਜਾਣਗੇ।’

‘ਆਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈਗੀ।’

‘ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ? ਹਰੀਏ ਪੱਤੀ ਆਲੇ ਮਿੱਠੂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀਗਾ। ਉਹ ਤੀਮੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਸੀਗਾ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਬਾਈ ਜਾਣੇ। ਉਹ ਦਵਾਈ ਖਾ’ ਗੀ ਚੁਹਿਆਂ ਆਲੀ—ਵੇਖਲਾ ਮਿੱਠੂ ਵਿਚਾਰਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੋਟੀਆਂ ਭੰਨੀ ਜਾਂਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀਰੀ ਦੇ ਕਿੱਲੇ ਉਹ ਕੇਸ ‘ਤੇ ਲੱਗਗੀ।’

‘ਯਾਰ ਰੱਬਾ, ਆਏ’ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਿਉਣਾ ਈ ਔਖਾ ਆ।’

‘ਅਪਸਰਾ! ਹੈ ਤਾਂ ਔਖਾ ਪਰ ਜਿਉਣੀ ਜਾਨੈ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਐ, ਸਹੁਰੀ ਦੇ ਜੁਆਕਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਮਾਰਦਾ। ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਉਹਨਾਂ ਅੱਲੀ ਵੇਖ ਵੇਖ



ਕੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਜੀਅ ‘ਚ ਆਉਂਦਾ ਘੱਲਾਂ ਆਲੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ‘ਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿਆਂ ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਸੋਚਦਾਂ ਜੁਆਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜੱਗ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ।’

ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਕੰਥ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਹਿਰ ‘ਚ ਤਰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ।

‘ਕੋਈ ਨਹੀਂ—ਉੱਤਲੇ ‘ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੀਏ। ਐਹੇ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣੀ ਕਦੇ ਦਿਮਾਗ ‘ਚ। ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਊ।’ ਸੁੱਕੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਪਰਨਾ ਲਪੇਟ ਲਿਆ।

‘ਨਈਂ—ਨਈਂ, ਆਏ’ ਤਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾ। ਨਾਲੇ ਮਰਨਾ ਵੀ ਕਾਹਨੂੰ? ਰੱਬ ਨੇ ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਮਾਣਸ ਦੇਹ ਦਿੱਤੀ ਐ। ਆਪੇ ਕੀਤੀਆਂ ਭੁਗਤਣਗੇ ਮਾਤੀਆਂ ਕਰਨ ਆਲੇ। ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਭੁਗਤੀਆਂ ਨੂੰ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਗੱਲ ਕੋਠੀ ਆਲਿਆਂ ਦੇ ਬੱਠਲ ਜਿਹੇ ਨੇ ਵੀ ਆਏ ਅੱਤ ਚੱਕੀ ਸੀਰੀ ਸਰਬੇ ਆਗੂੰ। ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਬਣਾਂ ਸੁੱਘਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਟਰੈਕਟਰ ਬੱਲੇ ਆ ਕੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਮਣਕੇ ਟੁੱਟ ਗੇ। ਤੀਮੀ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ’ ਗੀ। ਰਿੜਕ ਰਿੜਕ ਕੇ ਮਰਿਆ ਕੁੱਤੇ ਆਲੀ ਮੋਤਾ। ਪਏ ਪਏ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪੋਗੇ ਸੀਗੇ। ਐਥੇ ਵੇਖਲੀ, ਏਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਆਏ ਹੋਣੀ। ਨਾ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾ ਆਖੀ।’

ਰੱਬ ਦੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ।

‘ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਜੂਨ ਏਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਵੀ।’

ਨਿਰਮਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਚੌਂਕਿਆਂ ਤੱਕ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਫਿਰ ਬੋਝੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਰ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਗਿਆ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੜਦੇ ਈ ਚੱਕੇ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਤੇ ਸਾਹਬੇ—। ਚੱਲ ਛੱਡ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਦੋਵੇਂ ਕੀ ਕੀ ਗੁੱਲ ਖਲਾਉਂਦੇ ਐ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜੁੱਲੀਆਂ ‘ਚ ਵੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੋਊ।’ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਐਨਾ ਬੇਅਣਖਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੈ? ਸੋਚ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜੀ ਜਾਂ ਸੁਣੀ ਘਟਨਾ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਲਿਆ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

‘ਯਾਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਿਵੇਂ?’ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਖੀ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਬ ਨੂੰ ਸੁਣ ਗਈ ਸੀ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਕੀ ਸੋਚਦੈ। ਰੱਬ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਬਲੁੱਰਾਂ ਅਰਗੇ ਜੁਆਕ ਦੀਹਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਈ ਨਰੈਣਾ ਬਣਿਆ ਪਿਆ। ਨਾਲੇ ਬਾਈ ਸਿਆਂ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁੱਚੇ ਸੂਰਮੇ ਅਰਗਾ ਭਰਾ ਵੀ ਹੈਨੀ।’ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਰੱਬ ਰੋ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਰੌਅ ‘ਚ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਪਤਾ ਅੰਦਰ ਪੀੜਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਦਰਿਆ ਡੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੁੱਖ ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

‘ਅਪਸਰਾ! ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀਓ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰੁੰ ਸੋਚਦਾਂ। ਤੂੰ ਪੁੱਛ ਕਿਮੇ?’

‘ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਏਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਐ ਕਿ ਰੱਬ ਕੁੱਝ ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਹੈ।’ ਮੇਰੇ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗ ‘ਚ ਰੱਬ ਉਲਝਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

‘ਸੋਚਦਾਂ ਸਾਹਬੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਐ—ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਰਾਤ ਕੱਟ ਜਾਂਦੀ। ਜੀਕਣ ਤੂੰ ਕਹਿਨੈ ਹੁੰਨਾ, ਬਦਲ ਲਿਆ। ਕੀ ਕਹਿੰਨਾ ਹੁੰਨਾ?’

‘ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।’

‘ਹਾਏ ਦਰਸ਼ਟੀਕੋਣ। ਉਹ ਤੇਰਾ ਕੀ ਖਿਆਲ?’ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ‘ਹੀਂ—ਹੀਂ’ ਕਰਕੇ ਹੱਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਖਾਂ, ‘ਆਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਦਰੁਸਤ ਹੈ,’ ਪਰ ਮੈਂ ਆਖ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਰੱਬ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਰੱਬ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਖ ਰਿਹਾ।

ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਿਰਮਲ ਚਾਹ ਫੜਾਉਣ ਆਈ। ਰੱਬ ਨੇ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਕੱਪ ਫੜਦਿਆਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੀ ਨਿਰਮਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਬੋਝਾ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਆਖਿਆ, ‘ਨਿਰਮਲ ਭੈਣ ਜੀ ਅਰਗੀ ਤੀਮੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਜਹਾਨ ‘ਤੇ। ਅਪਸਰਾ, ਪੈਰ ਧੋ ਧੋ ਕੇ ਪੀਆ ਕਰ ਸਵੇਰੇ—ਆਬਣੇ।’

ਨਿਰਮਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਟੋਡਾ ਜਿਹਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਦੂਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰੱਬ ਬੜੀ ਮਰੀਅਲ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਬੋਲਿਆ, ‘ਸਾਹਬੇ ਵੀ ਤਾਂ ਤੀਮੀ ਐ। ਕਿੱਥੇ ਨਿਰਮਲ ਭੈਣ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਸਾਹਬੇ। ਕੋਈ ਤੀਮੀ ਜੁਆਕ ਜੰਮ ਦੇਣ ਨਾਲ ਈ ਤਾਂ ਤੀਮੀ ਨੂੰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ।’ ਉਸ ਨੇ ਚਾਹ ਪੀ ਕੱਪ ਮੰਜੇ ਦੇ ਹੇਠ ਨੂੰ ਸਿਰਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾ ਡੂਢ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁੱਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਰੁਝੇਵੇ ‘ਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ। ਸਵੇਰੇ ਸਾਝਰੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਗਏ ਘਰ ਮੁੜਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਡਿਊਟੀ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਗੱਡੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਰੱਬ ਆਉਂਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁੱਝ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

‘ਬਾਈ! ਬਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ?’

ਮੈਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਉਸਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਸਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਬਾਈ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਸੀ।

‘ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਹਲੀ ਈ ਪਰ ਐਨੀ ਵੀ ਨੀ। ਤੂੰ ਦੱਸ ਅੱਜ ਰੱਬ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਐਨੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ?’

‘ਸੋਡੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸੀਗੀ।’

‘ਇੱਕ ਕਿਉਂ ਦੇ ਕਰ’ ਲਾ। ਚੱਲ ਪਹਿਲਾਂ



ਤੇਰੀ ਸੁਣ ਲੈਨੇ ਆਂ।’ ਮੈਂ ਕਾਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਚਾਬੀ ਵਾਪਸ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ‘ਚ ਪਾ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਵਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਕੁਰਸੀਆਂ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ।

‘ਫੁਰਮਾਓ ਰੱਬ ਜੀ!’

‘ਬਾਈ ਇੱਕ ਕੰਮ ਸੀ।’

ਮੈਂ ਪੈਂਟ ਦੀ ਪਿੱਛਲੀ ਜੇਬ ‘ਚੋਂ ਪਰਸ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ।

‘ਜੇ ਤਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਚਾਹੀਦਾ ਹੁਣੇ ਲੈ ਜਾ, ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਲੋੜ ਆ ਤਾਂ ਆਬਣੇ ਫੜ’ ਲੀ। ਮੈਂ ਬੈਠ ‘ਚੋਂ ਕਢਾ ਲਿਆਉਂ।’ ਮੈਂ ਪਰਸ ‘ਚੋਂ ਸੌ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੋਟ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਧੋਲੇ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

‘ਨਹੀਂ ਬਾਈ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਚਾਈਏ। ਸੋਨੂੰ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਪਾਉਣਾ।’ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਉਸਨੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ।

‘ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੜ੍ਹਾ ਟਾਲ ਸਕਦੈ?’ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਆਖਿਆ।

‘ਬਾਈ ਸਿਆਂ, ਜੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਰਮਾਲ ਲਿਆ ਦੇ ਸਿਰੇ ਦਾ। ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ। ਸਾਲਾ ਦੂਰੋਂ ਚਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਾਣੀਦਾ ਜੀਹਨੂੰ ਵੇਹੋਦਿਆਂ ਸਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਤੀਮੀ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈ।’ ਰੱਬ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾ ਜਿਹਾ ਬਣ ਕੇ ਆਖਿਆ।

‘ਹਾ ਹਾ ਹਾ! ਵਾਹ ਉਏ ਰੱਬਾ—!’ ਉਸ ਦੀ ਅਲੋਕਾਰੀ ਮੰਗ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਿਆ।

‘ਬਾਈ ਹੈਦੇ ‘ਚ ਹੱਸਣ ਆਲੀ ਕੀ ਗੱਲ ਐ?’

‘ਰੱਬਾ! ਪਤੰਦਰਾ ਬਾਹਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟਾਈਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੈ। ਬਾਪੂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਰੁਮਾਲਾਂ ‘ਤੇ ਨੂੰ ਡਿਗਦੀਆਂ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ। ਹੁਣ ਮੋਬਾਇਲਾਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ।’

‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿੱਗਣਾ ਹੋਵੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਜੇ ਵੀ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਨਾਲੇ ਅਪਸਰਾ ਤੈਅ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈਸ ਗੱਲ ‘ਚੋਂ। ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦੈ ਤਾਂ ਦੱਸ, ਨੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖੂਹ ਪੱਟਾਂ। ਨਾਲੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨੂੰ ਭਮੇ ਕਿੰਨੇ ਲੱਗ ਜਾਣ।’

‘ਰੁਮਾਲ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਛੱਡ ਚਾਰ ਲਿਆਓ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਕੀਹਨੂੰ ਹੈ?’

‘ਏਸ ਗੁੱਧੜ-ਗੁੰਮੇ ‘ਚੋਂ ਤੈਅ ਕੀ ਵੜੇਵੇ ਲੈਣੇ? ਮੈਂ ਭਮੇ ਕਾਲੀ ਕੁੱਤੀ ਨੂੰ ਦੇਮਾ। ਤੂੰ ਬੱਸ ਕੇਰਾਂ ਲਿਆ ਦੇ। ਫੇਰ ਵੇਖੀ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗ। ਭੂਤ ਭੰਗੜਾ ਪੈਂਦਾ ਵਿਖਾਉ ਤੈਨੂੰ।’ ਉਸ ਅੰਦਰੋਂ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੋਢਾ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਰਗੀ ਲਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀ।

ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਰੁਮਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਹ ਲੈਣ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਨੱਚਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

‘ਬਾਈ ਸਿਆਂ, ਲੱਗਦੇ ਹੱਥ ਕੋਈ ਇਤਰ ਫਲੇਲ ਵੀ ਦੇਦੇ ਉੱਤੇ ਛਿੜਕਣ ਆਸਤੇ। ਸਾਲੀਆਂ ਲਫਟਾਂ ਆਉਣ ਡੂਢ ਮੀਲ ਤੋਂ।’ ਰੱਬ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਵੇਂ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਫਰਾਂਸ ਰਹਿੰਦੇ ਮਿੱਤਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰਫਿਊਮ ਲਿਆ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪੱਥ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਹੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਉਸਨੇ ਮੇਰਾ ਬੂਹਾ ਆਣ ਮੱਲਿਆ। ਉਹ ਕਹੀ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਰੱਖੀ ਖੇਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਨਾ ਬੈਠਿਆ ਤੇ ਖੜਾ ਖੜਾ ਹੀ ਰੁਮਾਲ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ।

‘ਬਾਈ ਸਿਆਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਈ ਸਰਬੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਬੋਝੇ ‘ਚੋਂ ਰੁਮਾਲ ਕੱਢਿਆ। ਮਾਰ ਲਫਟਾਂ ਆਉਣ। ਸਰਬੇ ਦੀਆਂ ਤ

ਲੋਕਭਾਉਨ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਗਲੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਮੁਹਰੇ ਬੁੱਢੀ ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਰਹੀ ਸੀ... ਬਹੁਤ ਖਾਮੋਸ਼...ਦੁਖੀ...ਇੱਕਲੀ!

ਕਰੋਨਾ ਟੀਮ ਨੇ ਆ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੜਬੁ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, 'ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨੰਦੂ ਹੈ?...ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਲਾਸ?...ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇਵੇ?...ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ, ਜਿਸ ਨੇ 'ਲਾਸ' ਲਾਣਾ, ਉਹ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆਵੇ। ਦੋ ਹੋਰ ਜਣੇ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਬੱਸ...!' ਕਰੋਨਾ ਟੀਮ ਵਾਲੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਵਾ-ਤਵਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਰੋ-ਰੋ ਬੇਹਾਲ ਹੋਈ,

ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਰੋ-ਰੋ ਬੇਹਾਲ ਹੋਈ,

ਅਜੀਤ ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ

ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਪਈ, ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਬੂਹਿਆਂ ਵੱਲ ਬੜੀ ਆਸ ਨਾਲ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤ-ਨੰਦੂ ਅਤੇ ਬੰਟੀ ਸਨ। ਇੱਕ ਧੀ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ ਵੀ ਵਿਆਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ-ਪੂਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਬਣਾ ਕੇ, ਅੰਮਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਰੱਜੇ ਦਾ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਵਿਹਲਤ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਤਿੰਨੋਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ, ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜਦੀ ਰਹੀ। ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਰੱਜੇ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਸਾਲ 2020 ਵਿਚ 'ਕਰੋਨਾ' ਨੇ ਰੱਜੇ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ...!

'ਘਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਅੰਮਾ...! ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾ ਲੈ...ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੁਓ-ਖੁਓ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।' ਰੱਜੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੰਦੂ ਨੇ ਰੋਸ ਕੀਤਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਹਜੇ ਛੋਟਾ ਬੇਟਾ ਬੰਟੀ ਪਿਉ ਨਾਲ ਉਲਝ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ। ਰੱਜੇ ਦਾ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਿੱਟੀ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ

'...ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ! ਉਥੇ ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਦੇਵੀ, ਆਪੇ ਤੇਰਾ ਦਾਖਲਾ ਹੋ ਜੂ!' ਘਰ ਵਿਚ ਮੱਚਦੇ ਕਲੋਜ਼ ਨੂੰ ਨੱਲੂ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਰੱਜੇ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਭੱਜ-ਨੱਠ ਕਰ ਕੇ ਬਿਮਾਰ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਿੰਨਤ-ਤਰਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। 'ਕਰੋਨਾ' ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਕਾਰਨ ਘਰੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ, ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਨਾ ਟੁਰੇ।

'ਪਤਨੀ ਧਰਮ' ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਰੱਜੇ ਨੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਆਪਣਾ 'ਫਰਜ਼' ਸਮਝਿਆ...। '...ਹਾਏ ਵੇ! ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ 'ਕਰੋਨਾ' ਹੋ ਗਿਆ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।' ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹਾਕ ਜਿਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ।

'...ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਜਦ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਬੁੱਢਾ' ਖੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ? ਇਹ ਘਾਤਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰ ਅੰਮਾ...!' ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ ਨੰਦੂ ਨੇ ਦਹਾੜ ਮਾਰੀ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਬਾਪੂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ 'ਕਰੋਨਾ' ਪਾਜੇਟਿਵ ਆਇਆ ਹੈ।

'...!' ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਛਲ-ਛਲ ਬਰਸ ਪਈਆਂ। ਰੱਜੇ ਧਰਵਾਸ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਤੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

'ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਨੇ...ਅੰਮਾ ਤੂੰ ਹੁਣ ਦਸ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਰੋਟੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗੀ।' ਛੋਟੇ ਪੁੱਤ ਬੰਟੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਰੱਜੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਭਾਰੀ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਚਲੀ ਗਈ, ਬਿਮਾਰ ਪਤੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭਗਤਣ ਲਈ!

ਹਰ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਘਰ

ਮੁੜ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਔਸੀਆਂ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਹੋਣਾ ਉਹ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਾਸ਼ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਕੋਈ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਰੱਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, 'ਕੀ ਕਰਨਾ ਜਾ ਕੇ?' ਉਥੇ ਕਿਹੜਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਣ



ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਲਟਾ ਤੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਚਮੇਤ ਲਿਆਏਗੀ!

ਰੱਜੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰੇ ਲੈਂਦੀ। ਰੱਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੀ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਪਤੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਆਪ ਹਸਪਤਾਲ ਇਲਾਜ ਲਈ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਰਸ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਨੂੰ ਵੀਲ-ਚੇਅਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਰਬਲ ਪਤੀ ਨੇ ਰੱਜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, 'ਰੱਜੇ, ਜਵਾਨ ਪੁੱਤ ਘਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੇਰੇ ਬੁੱਢੇ ਸਰੀਰ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਤੇਰੇ 'ਪਤਨੀ-ਧਰਮ' ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ! ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਵਾਪਸ ਘਰ ਮੁੜਿਆ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰਗਾ!' ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਪਿਘਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਤੀ ਦਾ ਦਰਦ ਰੱਜੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਚੋਅ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਰਸ ਨੇ ਰੱਜੇ ਨੂੰ ਹਾਲ-ਰੂਮ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਰਸ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ

'ਵਾਰਡ' ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਰੱਜੇ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਖਬਰਾਂ ਨੇ ਘੜਮੱਸ ਪੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਚਰੇਗੀ, ਫਿਰ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪਰ ਸਾਲ 2021 ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ 'ਕਰੋਨਾ' ਦੀ ਦੁਸਰੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਜਵਾਨ ਮੌਤਾਂ 'ਕਾਲ' ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਨੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਉੱਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਹਿਰ ਹਜੇ ਬਾਕੀ ਸੀ।

'ਅੰਮਾ...ਆਓ ਦੇਖੋ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਤਾਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ?' ਘਬਰਾਈ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ ਨੰਦੂ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਚੰਪਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਰੱਜੇ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ।

ਰੱਜੇ ਨੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆਣ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੰਦੂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਜੋ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਬੇਸੁੱਖ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਖੰਘ ਤਾਂ ਘਟ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਬੁਖਾਰ ਨੇ ਢਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਕਰੋਨਾ' ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਨੰਦੂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਮਾਰ ਨੰਦੂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

'...ਬਾਪੂ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਫੂਕ ਵੀ ਦਿੱਤਾ...ਨੰਦੂ ਦੀ ਘਰੇ ਹੀ ਖੰਘ ਅਤੇ ਬੁਖਾਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਲੈ ਆਓ...ਥੋਰੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਲੇ? ਸੁਣਿਆਂ ਅੰਗ ਕੱਢ ਕੇ ਵੇਚ ਰਹੇ ਨੇ? ਨਕਲੀ ਟੀਕੇ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ? ਬੁੱਢਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਇਲਾਜ ਮਾਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ...?' 'ਕਰੋਨਾ' ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਬੰਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿੰਨੇ ਲੋਕ, ਉਤਨੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਕਿਆਫੇ।

ਨੰਦੂ ਦਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣਾ ਰੱਜੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਣੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਮਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤ ਬੰਟੀ ਆਪਣੇ ਬਿਮਾਰ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੰਦੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਦੇ ਵੇਖਦੇ-ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਨੰਦੂ ਦੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਗਹਿਰੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਹਉਕੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਸਾਹ ਬੰਨ੍ਹ ਗਏ।

'ਨ...ਨਹੀਂ...ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ! ਇੰਜ ਨਾ ਜਾਈ, ਵੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ੇਰਾ!!' ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਰੱਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ, ਪਿੱਟਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੰਦੂ ਦੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਤੋਂ

ਪਤਨੀ ਚੰਪਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸੈਨੇਟਾਈਜ਼' ਕਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਪਰੇਅ ਕਰ, ਬੂਹਾ ਮਾਰ ਲਿਆ।

'ਕਰੋਨਾ ਟੀਮ' ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆ ਕੇ ਟੀਮ ਨੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੌਣ ਜਾਏਗਾ ਨਾਲ ਮੁਰਦਘਾਟ?'

ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਖਿੜਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੱਖਾਂ ਝਾਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਬੂਹਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹਲ-ਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬੂਹੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਸਨ। ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੰਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ।

ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀਆਂ 'ਚੱਪਲਾਂ' ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ, ਗੱਡਾ ਬਣੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਘਸੀਟਦੀ ਹੋਈ, ਘਰ ਦੇ ਬੂਹਿਓਂ ਬਾਹਰ ਤੁਰ ਪਈ। ਸਦੀਵੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਪਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤ ਨੰਦੂ ਦੇ ਕਹੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਰੱਜੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਕਟਾਰ ਮਾਰੀ, 'ਇਸ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ... ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ!!'...ਰੱਜੇ ਨੇ ਪਰਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਨੰਦੂ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਭਰਾ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਨੰਦੂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੀ ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਗਲੀ ਪਾਰ ਕਰ 'ਕਰੋਨਾ' ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਦਾ ਅੰਦਰ ਨਿਸ਼ਬਦ ਚੀਖਾਂ ਮਾਰ ਚਿਤਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਮੂੰਹ 'ਤੇ 'ਮਾਸਕ' ਲਾ, ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜੀ। ਰੱਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਖੁਰਚਣੀ ਰੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਆ ਧੀਏ! ਦੇਸ਼ ਤੇ ਰੋਸ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ 'ਮਿੱਟੀ' ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ 'ਮਿੱਟੀ' ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ 'ਮਿੱਟੀ' ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਸੀ...!!'

ਰੱਜੇ ਅੰਮਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੋਢੇ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੋ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸਾਂ, 'ਇਤਨੀ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲ ਸਿਰਫ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ!... ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ 'ਮਿੱਟੀ' ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 'ਕੁੱਖ' ਤੋਂ ਉਪਜ ਕੇ ਮਿੱਟੀ, ਮਰ-ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੇ ਆਗੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਫੇਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਰਲਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ, ਦੂਜੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੱਬ ਜੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੀਤਿਆਂ ਸਰਬੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

'ਕੰਜਰ ਦੀਏ ਜਾਤੇ—ਹਾਅ ਤੈਅ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਐਨਾ ਮਹਿੰਗਾ।'

'ਮੁੱਲ ਲਿਆਂਦਾ ਸ਼ਹਿਰੋਂ।'

'ਐਨਾ ਮਹਿੰਗਾ?'

'ਯਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਛ ਮਹਿੰਗਾ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ।'

'ਹੈ ਕੰਜਰ ਦੀ ਜਾਤ—ਬਿਨ੍ਹਾ ਖੰਭਾਂ ਤੋਂ ਈ ਉੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਐ।'

'ਸਰਦਾਰਾ! ਯਾਰ ਦੀ ਯਾਰੀ ਮਗਰ ਜਾਈਦਾ, ਰੁਪਈਏ-ਪੈਸੇ ਮਗਰ ਨੂੰ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਯਾਰੀ ਲੱਗੀ ਐ, ਉਹਦੇ ਆਸਤੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਸਮਝ ਲੈ ਜਿਸੇ ਤੂੰ ਆਵਦੇ ਆਲੀ ਸਾਹਬੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸੂਟ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਨਾ, ਆਪਾਂ ਆਵਦੇ ਆਲੀ ਨੂੰ ਆਹ ਦੇ ਦੇਣਾ।'

'ਹੀ—ਹੀ—ਹੀ! ਕੁੱਤੀ ਜਾਤ ਦੁਪਿਹਰੇ ਗਿੱਧਾ। ਸੋਣਾ ਰੂੜੀਆਂ 'ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਸੀਸ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ।'

ਸਰਬੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਬੀਤੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਈ ਦਿਨ ਨਾ ਬਹੁੜਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਰੱਬ ਜੀ ਵਲੋਂ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਕੱਢੇ ਸੱਪ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਜਿੰਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ

ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਕੋਈ ਸੱਪ ਜਰੂਰ ਕੱਢੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਅਜੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਨਿਰਮਲ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਲੈ ਆਈ ਸੀ।

'ਸੁਣਲੇ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਸਰਦਾਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਹ ਦੀ ਕਰਤੂਤ।'

'ਕੀ ਕਰਤਾ?'

'ਕਰਤੂਤ!'

'ਕਰਤੂਤਾਂ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਈ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਚੰਦ ਚਾੜਿਆ ਤਾਂ ਦੱਸ।'

'ਭੈਣ ਜੀ ਕਮਲ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਆਂਡ-ਗੁਆਂਢ ਨੇ ਆ ਕੇ ਛੁੜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖੋਰੇ ਮਾਰ ਈ ਦਿੰਦਾ। ਸੂਰ ਜਿਹੇ ਨੇ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਪੱਸਲੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪਾਤੀਆਂ ਦਰਵੇਸ਼ਣੀ ਦੀਆਂ।'

ਸਰਬੇ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਕਮਲ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਖਾਸਾ ਮੋਹ ਕਰਦੀਆਂ। ਸਰਬੇ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਇਜ਼ਤ' ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਵਾਹ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖੀਦਾ ਪਰ ਨਿਰਮਲ ਅਕਸਰ ਕਮਲ ਕੋਲ ਜਾ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਕਮਲ ਵੀ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਨਿਰਮਲ ਕੋਲ ਗੇੜਾ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਦੁੱਖ ਰੋ ਜਾਂਦੀ।

'ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬੇੜਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਕੁੱਤੇ ਦੇ—।' ਗਾਹਲੂ ਨਿਰਮਲ ਨੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਹੀ ਘੁੱਟ ਲਈ।

'ਨਾ ਕੁੱਟਿਆ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ?'

'ਆਂਹਦਾ ਇਸ਼ਕ ਲੜਾਉਂਦੀ ਐ ਕੰਮੀਆਂ ਕਮੀਣਾਂ ਨਾਲ।' ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪੀੜੀ ਨਿਰਮਲ ਤਾਂ ਏਨਾ ਆਖ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਰੀਲ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗ ਸਰਪੱਟ ਦੌੜਨ ਲੱਗੀ।

ਮਹਿੰਗਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰੁਮਾਲ ਫੜੀ ਰੱਬ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ।

'ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਹਰਲ ਹਰਲ ਕਰਦਾ ਫਿਰੂ। ਕੀਹਨੂੰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਏਹਦੀਆਂ ਭੱਦਰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ। ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦਾ ਛਟਿਆ। ਲੁੱਚਾ ਲਫੰਗਾ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼। ਥਾਂ-ਕੁਥਾਂ ਗੰਦ 'ਚ ਮੂੰਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰ। ਚਵਲ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ।' ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾਉਂਦੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪੀੜੀ ਨਿਰਮਲ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਸੋਈ 'ਚ ਚਲੀ ਗਈ।

ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਆਣ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਮਸਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

'ਨਹੀਂ ਟਲਿਆ? ਤਰਤਾ' ਤਾ ਭਾਣਾ ਰੱਬ ਜੀ ਨੇ।'

'ਵਰਤ ਈ ਗਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ।'

'ਜੇ ਭਲਾ ਨਿਰਮਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜੇ ਵਈ ਏਸ ਭਾਣੇ 'ਚ ਮੈਂ ਵੀ ਇੱਕ ਪਿਰ ਹਾਂ, ਚੰਗੀ ਇਜ਼ਤ ਬਣਾ। ਉੱਤੋਂ ਸ਼ਰੀਕੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਜੇ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਗੀ—?' ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਡਰ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸ਼ੱਕ ਬਿਲਕੁੱਲ ਨਿਰਮਲ ਹੈ। ਰੱਬ ਅੰਦਰਲੇ ਭੇਤ ਦਾ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਜੂ? ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ?'

'ਪਰ ਰੱਬ ਜੀ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਕਿਵੇਂ?'

ਮੇਰਾ ਸੁਆਲ ਸੁਣਕੇ ਰੱਬ ਭੇਤ ਭਰੀ

ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ।

'ਆਬਣੇ ਜਦੋਂ ਲਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ-ਦੱਬੇ ਪਾਉਣ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਰਬੇ ਦੀ ਬਹੁ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਰਬ ਸਿੰਹ ਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ੋਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ ਚੜਿਆ ਰਹਿੰਦੈ ਢਾਕੇ ਬੰਗਾਲੇ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਰੁਮਾਲ ਕੱਢ ਕੇ ਸਰਦਾਰਨੀ ਕੋਲ ਕੀਤਾ। ਚਮਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਰੁਮਾਲ, ਉੱਤੋਂ ਤੇਰੇ ਆਲੇ ਇਤਰ ਦੀ ਬਾਸ਼ਨਾ। ਚੜਗੀ ਸਿਰ ਨੂੰ ਘੁੰਮੇਰ ਪਾ ਕੇ।'

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲੀ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਰੱਬ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਮੰਜੇ ਹੋਏ ਅਦਾਕਾਰ ਵਾਂਗ ਹੋਈ ਬੀਤੀ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

'ਵੇ ਰੱਬਾ! ਹਾਅ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈ ਫਿਰਦੈ ਐਨਾ ਸੋਹਣਾ ਰੁਮਾਲ। ਤੈਅ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਈ ਮਹਿਕਾਂ ਖਿਲਾਰਤੀਆਂ।'

'ਭੈਣ ਮੇਰੀਏ ਕਿਸੇ ਕਨੇਡੇ ਮਰੀਕੇ ਆਲੇ ਯਾਰ ਬੇਲੀ ਨੇ ਲਿਆ' ਤਾ। ਭਾਈ ਜੇ ਸ਼ੋਨੂੰ ਪਸੰਦ ਐ, ਤੂੰ ਰੱਖ'ਲਾ। ਆਪਣਾ ਭੈਣ-ਭਰਾਮਾ ਦਾ ਕੁੱਛ ਵੇਡਿਆ।'

'ਵੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਈ ਆਖਿਆ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਇਹ?'

'ਨਈਂ ਨਈਂ ਭੈਣੇ ਰੱਖ'ਲਾ ਤੂੰ। ਮੇਰੇ ਅਰਗੇ ਸੀਰੀ ਸਾਂਝੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨੀ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਚੀਜ਼। ਐਮੀ ਖੋਹ ਖਰਾਬ ਈ ਹੋਊ ਤੁੜੀ-ਤੰਦ 'ਚ ਹੱਥ ਮਾਰਦਿਆਂ।'

ਮੈਂ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ।

'ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਰੁਮਾਲ ਮੱਲੋਜ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ?'

'ਕਾਹਨੂੰ, ਰਮਾਲ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਫੜਿਆ ਈ ਨੂੰ।'

'ਫੇਰ?'

'ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਬਾਤ 'ਚ ਸੌਣ ਆਲੇ ਬਿੱਡਾਂ ਦੀ ਢੋਅ 'ਤੇ ਰੱਖ ਆਂਦਾ। ਅਗਾਂਹ ਕੀ ਹੋਇਆ-ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕੁੱਲ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪਤਾ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭੁੱਲ ਐ?'

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦੇਵਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਰੱਬ ਕਿੰਨੀ ਖਤਰਨਾਕ ਗੇਮ ਖੇਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਡ 'ਤੇ ਪਿਆ ਰੱਬ ਜੀ ਦਾ ਰੁਮਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਬਾ ਕਿਵੇਂ ਭੜਕਿਆ ਹੋਊ, ਇਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਡੋਰ-ਡੋਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਮੈਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਸਰਬ ਸਿੰਹ ਨੂੰ ਅਸਾਸ ਈ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਜਿਆ। ਵੇਖ'ਲਾ ਕਿਮੇ ਤਤਫ ਉੱਠਿਆ ਜਿਮੇ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਬਿਨਾ ਤਤਫਦੀ ਹੁੰਦੀ ਐ।' ਆਖਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਤਸੱਲੀ ਭਰਿਆ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲਿਆ।

'ਅਪਸਰਾ, ਤੂੰ ਦੱਸ ਰੱਬ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਤਾ?' ਰੱਬ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ। ਕਦੇ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਆਖਾਂ ਕਿ ਰੱਬਾ ਤੂੰ ਸਰਬੇ ਵਰਗੇ ਇਖ਼ਲਾਕ ਤੋਂ ਗਿਰੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾ ਕੇ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਕਦੇ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਆਖਾਂ, 'ਰੱਬ ਜੀ, ਯਾਰ ਤੂੰ ਰੱਬ ਵਰਗੀ ਤੀਵੀਂ ਦੇ ਕੁੱਟ ਪਵਾ ਕੇ ਚੰਗਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ।' ਪਰ ਦੁਚਿੱਤੀ ਦੇ ਭੰਵਰ 'ਚ ਘਿਰੇ ਨੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

'ਰੱਬ ਨੇ ਚੰਗਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਅਪਸਰਾ।' ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਆਈ ਸੀ। ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਬਾਹਰਲਾ ਬੂਹਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ: ਖੁੱਭਵੇਂ ਖਿਆਲ

ਹਰ ਇਕ ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਲਿਖਿਆਂ ਇਕ ਝਿਜਕ ਜਿਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਕੋਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪਾਠਕ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਹਰੇਕ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਚੰਗੀ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਡਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਲੋਕ ਹਿੰਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਵਿਚ ਫਸੀ ਲੁਕਾਈ ਕਈ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਲਾਜ ਸਮਝ ਕੇ ਐਵੇਂ ਨਾ ਪਿਸਦੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ੌਰੂਆਤ ਮਿਲਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜ਼ਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਓ. ਸੀ. ਡੀ. (O C D) ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਰਟ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਖੁਰਾਕ ਲਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਰੇ ਵੀ ਕੀ! ਜੇ ਇਹ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈਆਂ ਹੋਣ ਹੀ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਧ ਉਪਯੋਗੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਈਜ਼ਾਦ ਹੋਣੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘਾਟੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਬਸ ਇਹੀ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ (White Chestnut) ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਖਦਾਇਕ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਰਸ ਚੈਸਟਨਟ (Horse Chestnut) ਭਾਵ ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੌਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਐਸਕਿਊਲਸ ਹਿਪੋਕਾਸਟਾਨਮ (Aesculus Hippocastanum) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੱਚਾ ਖਾਣ 'ਤੇ ਮਾਰ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਵਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਮਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਘੱਟ ਕੋਈ ਵੱਧ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਦੀਆਂ ਰਿਣਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੇ ਜੰਮ ਕੇ ਪਕੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਦੇਸੀ ਟੋਟਕ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਟਾਨਿਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੇਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਉੱਜ ਹੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲੋਂ ਕਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ ਕਿ ਘਰ, ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸੜਕ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਿਹਣਿਆਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਦਿਲੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲਾਂ ਜਾਂ ਮਿਹਣਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਉਮਝ ਕੇ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਤਰਕ ਘੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਡਾਇਲਾਗ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਫੜਫੜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਭੜਕਾਹਟ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲੜੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਾਉ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਚੱਕਰਵਰਤੀ (Cyclic) ਸਿਲਸਿਲਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਹ ਕੁਝ ਖਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਪੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬੇਧਿਆਨਾ ਹੋ ਕੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਸ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਕੂਲੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ? ਜੇ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।

ਡਾ. ਬੈਚ ਨੇ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਜ ਬੜੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ “ਇਹ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਖਾਸ ਕਰ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੌਕੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੱਢ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੁੜ ਪਰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚੱਕਰਵਾਤ ਵਾਂਗ ਮਨ ਵਿਚ ਉਮਝਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹਿਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਜੇ ਡਾ. ਬੈਚ ਦੀ ਇਸ ਇਬਾਰਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਅਹਿਮ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਬੜਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਅੰਦਰ ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਾਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬੇਮੌਕੇ, ਬੇਬਾਵੇਂ ਤੇ ਅਣਚਾਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਕਸਰ ਦਲੀਲਾਂ, ਤਰਕਾਂ, ਮਿਹਣਿਆਂ, ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਜਾਂ ਮੋੜਵੇਂ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਣੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਭਾਵ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੁੱਭੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਪਲਟ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਭੁਲਾਉਣਾ ਵੀ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪਰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੱਖ ਯਤਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਚਿੜਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੀਜੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਤਕਲੀਫ਼ਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ, ਸਗੋਂ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਰਟ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਾ ਹਟਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਹਮਖਾਹ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਚਿਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਕੇਵਲ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਹੀ ਤੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪਛਾਣ ਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਚਲੇ ਤਾਂ ਜੋ

ਉਸ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਔਖਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਇਆ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤੁਫਾਨੀ ਵਿਚਾਰ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਭੇਦ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਜੇ



ਉਹ ਆਖੇ, “ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਬਿਜਨਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ,” ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹ ਕਲੀਮੈਂਟਿਸ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਹੇ, “ਮੈਂ ਉਸ ਕਮੀਨੇ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ, ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਸਨ। ਮਿਲਣ ਦੇ ਮੇਰੇ...ਨੂੰ ਕਿਤੇ”, ਫਿਰ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦਿਓ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਰੀਜ਼ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਔਰਤ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, “ਤੁਹਾਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ (Qualification) ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੈ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਬੀਬੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਲਿਖਾਉਣਾ ਕਦੋਂ ਦਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਉਹ ਬੋਲੀ, “ਚਲੋ ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖੇ ਹੀ ਹੋਵੋਗੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ।” ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਪੁੱਛੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਉਸ ਕੋਲ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਆਉਣੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਉਹ ਲੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਹੁਤਾ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਮਿਓਪੈਥ ਤੋਂ ਵੀ ਦਵਾਈ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ?” ਬੀਬੀ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਫਟਾ-ਫਟ ਇਲਾਜ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਹਲਪੁਣੇ ਲਈ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਇੰਪੈਸ਼ੰਸ (Impatiens) ਦੇ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਬੀਬੀ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।” ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੇਗੀ।

ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਉਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੁਹਰਾਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਉਤਰਨਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਛਾਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਚੁੰਘਣ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ, ਪਰ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਜੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਸ ਝੂਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਲੜਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ। ਉੱਜ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਸਫਾਈਆਂ ਘੜਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਲੜਕੀ ਵੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਲੜਕੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਮੇਰੀ ਮਜਬੂਰੀ

ਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ। ਜੇਰ ਲਾਇਆਂ ਵੀ ਇਹ ਖਿਆਲ ਮੇਰਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਮੁੜ-ਘਿੜ ਕੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ

ਉਸ ਦੇ ਵਾਧੂ ਖਿਆਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੁੱਧ ਪੂਰਾ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਇਹ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਕੋਈ ਦੁੱਧ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰਟ ਤੋੜਨਾ ਹੈ; ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਆਕੜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਰੋਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇਗਾ।

ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਹਾਲ ਘਮੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਾਮੋਫੋਨ ਰਿਕਾਰਡ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਕੋ ਧੀਰੀ ‘ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ-ਭਾਵ ਨਾ ਉਹ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਗਾਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਇਹ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਇਕੋ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ (Delusions), ਝਾਉਲੇ (Illusions), ਹੱਲ (Hallucinations), ਅਣਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ (Apparitions), ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ (Encounter with Ghosts) ਆਦਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਵੀ ਇਸੇ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਈ ਅੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣਚਾਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ (Passive motions) ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਫਰਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਚਾਹੇ ਅੱਖ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਘੜੀ ਘੜੀ ਗਰਦਨ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਚੀਜ਼ਾਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾ ਮਤਲਬ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ (ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ) ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਟੁਕ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਕੋ ਗੀਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ‘ਤੇ ਇਕੋ ਡਾਇਲਾਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੁੜ ਮੁੜ ਸੋਂ ਤੀਕ ਗਿਣਤੀ ਗਿਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸੇ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਚੈਰੀ ਪਲੱਸ ਤੇ ਚੈਸਟਨਟ ਬੱਡ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ

ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਅੱਠ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਐ ਤੁਸੀਂ ਦਿਮਾਗ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਐ, ਇਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋਂਗੇ ਕੰਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਪਰਚਾ ਨੂੰ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ।” ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਜੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੇਪਰ ਕੱਢ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਤਾਂ ਦਿਮਾਗ ਬਿਲਕੁਲ ਕਿਵੇਂ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ?” ਉਸ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਦਿਮਾਗ ਤਾਂ ਉੱਜ ਚਲਦਾ ਐ ਜੀ, ਪਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਉਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਨੀਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?” ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਨਹੀਂ, ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਲਿਖਣ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸੋਚਦਾ ਕੁਝ ਹਾਂ ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਸਾਦੀ ਦੇ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਘਰੇਲੂ ਗੱਲ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਪਰ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਫਾਲਤੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਬੇਬੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਧਿਆਨ ਫਿਰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।” ਕਈ ਹੋਰ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਤੀਕ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੋ ਦਫਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਲੈਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਘੋਟਾ ਲਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਖੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੈਬ ਐਕਸਪੈਰੀਮੈਂਟ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਘੁਮਾ ਘੁਮਾ ਕੇ ਹੀ ਪੱਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਉਹ ਕੰਧ ਨਾਲ ਜਾ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਮਤਲੇ ਘੜਦੇ ਹੋਏ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਲ ਉਹ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਧਿਆਨੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਡਿਗ ਕੇ ਚੋਟ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਾਰ ਚਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਘਰ ਦੀ ਤਲਖੀ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਲੜ ਝਗੜ ਕੇ ਰਸੋਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਕਰਮਣਕਾਰੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਚਲਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੱਥ ਜਲਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਇਕਸਾਰਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਅਚਨਚੇਤ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਬੋਲਦਾ ਬੋਲਦਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਕਚਰ ਦਿੰਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਨੇਤਾ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਵਚਕਾ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਇੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਗਿਆਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸਵਾਣੀਆਂ ਲੈਣ ਕੁਝ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੁਝ ਲਿਆਉਣਗੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਭ ਮਾਨਸਿਕ ਉਲਝਣਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਵ੍ਹਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ।

ਇਸ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਮੋਢਾ ਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਪੈਰ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਉਂਗਲੀਆਂ ਮਟਕਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਥਾਪੜ ਕੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਂ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਫਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਦੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

‘ਰੇਤਲਾ ਸ਼ਹਿਰ’: ਮਿਆਰੀ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਝਲਕ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਚੌਹਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਚਰਚਿਤ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵੱਲ ਉਚੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਲਈ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਗਜ਼ਲਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ



ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ
ਰਿਚਮੰਡ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 604-369-2371

ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਛੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਰੇਤਲਾ ਸ਼ਹਿਰ’ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਰਸ਼ਨ ਬੁੱਟਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਕਵਿਤਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੀੜ ਨਿਜੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਮੂਹਿਕ ਵੀ।” ਅੱਗੇ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਕਵਿਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।” ਇਕ ਹੋਰ ਸਥਾਪਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਨੋਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਛੇਤਦੀ, ਸਗੋਂ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।” ‘ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਹਰਫਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਬਾਲ ਉਮਰੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਹਿਪਾਠੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।” ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਮੈਂ ਜਿਆਦਾਤਰ ਗੀਤ ਅਤੇ ਛੰਦਾਂਬੰਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ” ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਉਹ ‘ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ‘ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਬੁੱਟਰ ਨੇ ‘ਰੇਤਲਾ ਸ਼ਹਿਰ’ ਵਿਚ ਦਰਜ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ‘ਗਜ਼ਲਨੁਮਾ ਕਵਿਤਾਵਾਂ’ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਨੋਟ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਕਵਿਤਾ’ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਛੰਦਾਂਬੰਦੀ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ’ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ (ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਗਜ਼ਲ ਰੂਪ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ‘ਤੇ ਖਰੀਆਂ ਨਾ ਉਤਰਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਮੇਰਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਦੀ ਪਰਖ ਸਮੇਂ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ

ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਬਿਆਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾ ਆਮ ਵਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤੱਕ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ? ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਤੇ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਸਲਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣੀ ਸਿਖਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਗੇਅਰ ਬਦਲਣਾ, ਬ੍ਰੇਕ ਲਾਉਣੀ ਵਰਗੇ ਨੁਕਤੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਦਾ ‘ਰੇਤਲਾ ਸ਼ਹਿਰ’ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਜ਼ਲ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿਣੀ ਹੈ, ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਝੰਜੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਰੋਤ/ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੇਅਰ ਜੁਬਾਨ ’ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਗਜ਼ਲਕਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰਸ਼ਕ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਹੀ ਗੱਲ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖਾਂ ਦੀ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਿਖਦਾ ਰਹੇਗਾ।

‘ਰੇਤਲਾ ਸ਼ਹਿਰ’ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੱਗੀ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਪਿਆਰ, ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੋਣੇ ਰੋਣੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਭਾਵਪੂਰਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਇਸ਼ਕ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਜਰੂਰੀ ਮਸਲੇ ਹਨ:

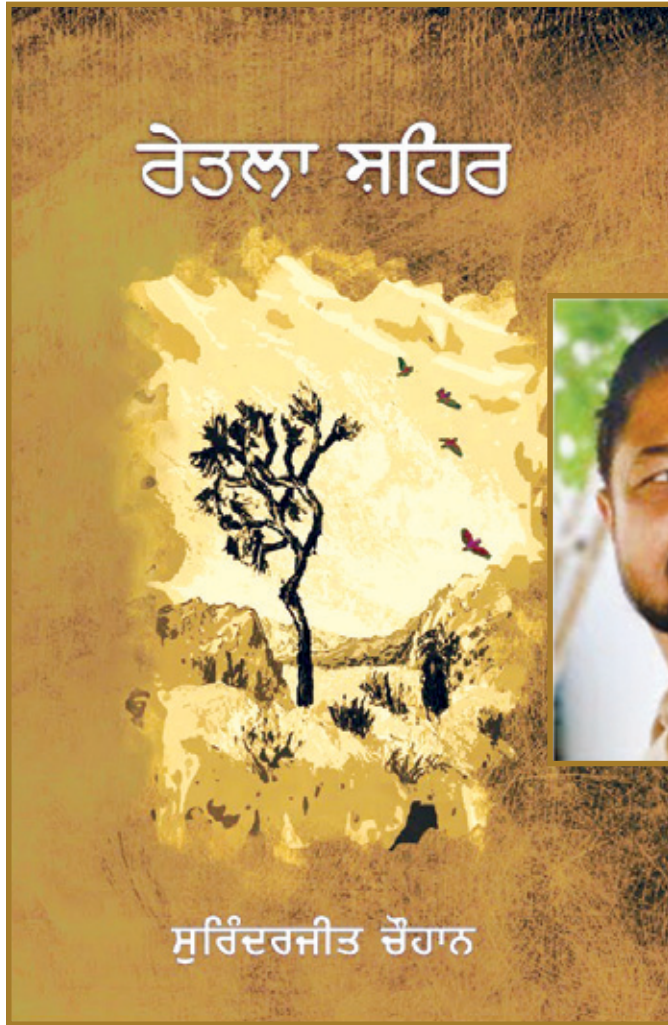
ਬਾਤ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹਰ ਕੋਈ ਪਾਉਂਦਾ
ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਛੇਤ ਤਾਰ ਤੂੰ ਯਾਰ। (96)
ਕਦੇ ਛੱਡ ਗੱਲਾਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ
ਵੇਖੋ ਭੁੱਖੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਸਿਸਕਦੀਆਂ। (102)

ਗਜ਼ਲ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲਕਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਜ਼ਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਹਰ ਸ਼ੇਅਰ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਕਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਮਸਲਨ ਪੰਨਾ 56 ‘ਤੇ ਦਰਜ ਗਜ਼ਲ ‘ਧੀਆਂ’ ਇਕ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ‘ਵੈਰੀ’ ਗਜ਼ਲ (ਪੰਨਾ 88) ਵਿਚ ਅੱਠ ਸ਼ੇਅਰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸ਼ੇਅਰ ਹਨ। ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਅਰ ਇਸ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਵੱਖਰੀ ਸੁਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਕ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਉਸਤਾਦ ਗਜ਼ਲ ਸਿਰਜਕ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ

ਹੋਰ ਕਈ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਕਰੀਬ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਸਮੇਟਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣਾ, ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੈਲੀ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਿਆਨੀ, ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਜਾਂ ਵਿਦਰੋਹੀ ਸੁਰ ਅਪਨਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਸਰਜਨ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਸੁਹਿਰਦ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤਾਂ ਵਰਗੀ ਰਵਾਨੀ ਹੈ



(ਵੈਰੀਆ ਦੀ ਭਾਲ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰੰਗ, ਕੁਰਸੀ, ਸੱਜਣ ਜੀ ਆਦਿ)। ਛੋਟੀ ਬਹਿਰ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਈ ਗਜ਼ਲਾਂ ਹਨ। ਕੋਰਾ ਸੱਚ, ਨਕਾਬ, ਸੱਚਾਈ ਆਦਿ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕੇ:

ਜਾਬਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਖ ਦਿਓ ਰਾਹ ਛੱਡ ਦੇਵੇ
ਕੁਤਾਹੀ ਦਾ
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜਕਣੇ ਇਕ
ਦਿਨ ਖੰਡੇ ਨੇ। (17)

ਖੇਤਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਛੱਡ ਪਿੰਡ ਘਰ-
ਬਾਰ
ਰੱਖ ਹਲ ਤੇ ਪੰਜਾਲੀ ਟੱਪ ਢਾਬ ਆਏ ਹਾਂ। (19)

ਜੇ ਐਵੇਂ ਰਿਹਾ ਘੁਲਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਜਿਸਮਾਂ
ਅੰਦਰ
ਰਾਜੇ ਮਿਲਣੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ
ਨੂੰ। (28)

ਕੱਟ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਰਾਜ ਵੇਟਾਂ ਦਾ
ਇਥੇ ਧੰਦਾ ਚਲਦਾ ਨੇਟਾਂ ਦਾ। (31)

ਅੰਨਦਾਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ

ਪੰਡ ਕਾਰਨ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ, ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਉਭਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਰੁਝਾਨ, ਰਾਜਸੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ, ਸਿਖਰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕਾ ਡੋਰਾਵਾਦ ਦਾ ਮੱਕਤ ਜਾਲ, ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਟੇਜਾਂ ‘ਤੇ ਨੱਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ, ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ, ਅਜੋਕੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗਾਇਕੀ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਹਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀਭਾਂਤ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਰਸੀ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇ ਪੱਖੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਮ ਬੋਲ ਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਆਮ ਪਾਠਕਾਂ/ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ

ਕਿਉਂ ਕਿੱਕਰੀ ਲੜਕੇ ਫੰਦੇ ਨੇ। (38)

ਨੱਚਣਾ ਚੜ੍ਹ ਸਟੇਜੀ/ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ
ਹੈ। (40)

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਮਿਲਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ
ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ
ਤਾਂ ਹੀ ਹਰ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਆਂਦਰ ਪ੍ਰਦੇਸੀ
ਘੱਲਦੀ ਐ। (49)

ਮੁੰਨੀ ਹੋਈ ਗੁੱਤ ਨਸ਼ੇਰੀ ਪੁੱਤ
ਮਸਲੇ ਦਿੱਤੀ ਢਿੱਲ ਦੇ ਨੇ। (53)

ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਸਾਰੀ
ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਮੰਗਣ ਚੰਦਾ। (54)

ਏਨੀ ਵੀ ਨਾ ਜ਼ਾਲਮੋ ਘੁੱਟੇ ਸੰਘੀ
ਆਖਰ ਬਲਦ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਤੋੜ ਤੜਾਹੀ ਐ। (78)

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ
ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ ਰੋਕ ਲਈ
ਸ਼ਾਇਦ ਹਿਸਾਬ ਬਾਕੀ ਸੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੀਤੇ
ਨੋਟਾਂ ਦਾ। (85)

ਏਥੇ ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਬਾਝ ਹੋਣ ਮਾਂਵਾਂ
ਧੀਆਂ ਕੁੱਖ ‘ਚ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗੇ। (88)

ਜੇ ਜੱਗ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਸਾਰਾ
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਸੜਨਾ ਪੈਣਾ। (100)

ਲੋਕ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਨੇ ਯਾਰੇ
ਲੈ ਛਿੱਲੜ ਜਾਂਦੇ ਮੋਹਰਾਂ ਲਾਈ। (98)

ਇਸ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਏਨੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੇ ਨਿਰੋਲ ਗਜ਼ਲਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਕੁ ਪੰਨੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਨਫੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰ ਲੇਖਕ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਖੈਰ, ਇਹ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਾਫੀਆ ਮਿਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕੁਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਨਾ 17 ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ‘ਏਜੰਡੇ’ ਵਰਤ ਕੇ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 57 ‘ਤੇ ਵੀ ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ‘ਅਜੰਡੇ’।

ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ। ਖੈਰ, ਇਹ ਬਹੁਤੀਆਂ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਕੋਲ ਗਜ਼ਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਖਿੱਚੇਗਾ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦੀ ਵੱਲ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਅਗਲੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਉਹ ‘ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ’ ਨਹੀਂ, ‘ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ’ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਲੇਠੇ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਵ੍ਰਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ: ਖੁੱਭਵੇਂ ਖਿਆਲ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਡਾਕਟਰ ਅਗਸਤ ਮੁਨੀ ਦੇਵ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ। ਦਵਾਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਚਲੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਰੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਗੱਲ ਬਤੀ ਘੋਟ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਰਾਂ, “ਬੇਬੇ ਘੋਟ ਕੇ ਕਿਵੇਂ, ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਘੋਟਾ ਲਾ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?” ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਕਿਹਾ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ, ਸਾਗ ਵਾਂਗ ਘੋਟ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਂ ਕਿਹਾ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ, ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਬੋਲਦਾ ਗਰਦਨ ਨੂੰ

ਕਬੂਤਰ ਵਾਂਗ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ? ਅਸੀਂ ਜਿੰਦ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਿਨਿਕ ਵਿਚ ਵਤਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਲ ਟਿਕ-ਟਿਕੀ ਲਾ ਲਈ। ਸਾਡੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਰਦਨ ਘੁਮਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਹਰ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ

ਘੁਮਾ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਗਰਦਨ ਘੁਮਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਤੀਕ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਖੱਬੇ ਕੰਨ ਤੀਕ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਦਬਾਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਬੋਰ ਦੀ ਗੁਠਲੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਵਾਂਗ ਗਰਦਨ ਘੁਮਾ ਘੁਮਾ ਨਕਲਾਂ ਲਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਵ੍ਰਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਇਲਾਜ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਗਰਦਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅੰਗ ਵੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਘੁੰਮੇ ਜਾਂ ਹਿੱਲੇ, ਇਸੇ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪੱਕ ਚੁਕੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ। ਅਣਚਾਹੇ ਚਕਰਵਰਤੀ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਬਿਨ ਬੁਲਾਏ ਹੀ ਆਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਆਪਣੇ ਨਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅੰਗੂਠਾ ਚੁੰਘੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਨਿੱਪਲ ਨਹੀਂ ਛਡਦੇ ਤੇ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ “ਚਿਉਇੰਗਮ” (Chewing Gum) ‘ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਸਿਗਰਟ, ਜ਼ਰਦਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਅਫੀਮ ਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਆਦਤਾਂ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸੋਟੀ ਜਾਂ ਖੁੰਡਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਵ੍ਰਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਮਨ ਦੇ ਭੈੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੂਰ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ‘ਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੜੀ ਘੜੀ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਜਾਣਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਨੀਂਦ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਅਰਾਧਨਾ ਵੇਲੇ ਸਾਧਨਾ ਭੰਗ ਹੋਣੀ, ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਧਿਆਨ ਉੱਖੜਨਾ, ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਅੱਤ ਦਾ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਕਿਸੇ ਸਦਮੇ ਦਾ ਅਸਰ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲਣਾ ਆਦਿ ਕਈ ਹੋਰ ਤਕਲੀਫਾਂ ਵੀ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵ੍ਰਾਈਟ ਚੈਸਟਨਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾ-ਖੂਬੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਘਰੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਹੜੀ ਘੜੀ ਬਦਲ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਧਰਿਆ-ਧਰਾਇਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਤਾਂ ਦੇਰ ਤੋਂ ਈ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਜਦ ਇਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸੂਰੂ ਸੂਰੂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਅਕੇਵੇਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਆਦਤ ਪੈਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ ਆਖਰ... ਦੇ ਘੜੀ ਚੈਨ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਮਿਲ-ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਈ ਐ ਨਾ!

ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਇਹ ਐ ਕਿ ਸਵੇਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਾਂ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮਾਨ ਐ, ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਲਕ ਦਾ ਕੋਈ ਲੋਡ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਚਿੱਲ ਕਰੋ! ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਮਸਤੀ ਮਾਰੋ! ਹਮਸਫਰ ਪੰਮ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਕੰਮ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਚੁਗਵਾਂ

'ਤੇ ਛੱਡਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਉੱਠੇ, ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਪੀ ਕੇ ਪੰਮ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਈ ਸੀ ਕਿ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ, "ਅੰਕਲ, ਕਿੱਥੇ ਓ? ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਨਿਓ, ਇੱਕੋ ਲੋਡ ਐ। ਆਪਣੇ ਯਾਰਡ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ। ਹੁਣੇ ਆ ਜਾਓ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਹਲੇ!" ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਈ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਖਾ ਪੀ ਲਵਾਂ, ਫੇਰ ਆਉਨਾ; ਪਰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਰਫ ਘੰਟੇ-ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਐ।

ਪੰਮ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਛੱਡ ਮੈਂ ਯਾਰਡ 'ਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਤੇ ਲੋਡ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਵਾ ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਲਾਹੁਣਾ ਸੀ। ਵਿਹਲਾ ਵੀ ਦੇ ਘੰਟੇ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸਵਾ ਇੱਕ ਵਜੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਈ ਸੀ ਕਿ ਫੇਰ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ, "ਅੰਕਲ, ਕਿੱਥੇ ਓ?... ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜ਼ਾਨੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਐ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਈ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ, ਹੋਰ ਡਰਾਈਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।" ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਰਨੀ

ਭੁੱਖ ਤੇ ਸਕੂਨ

'ਚ ਇੱਕ ਸੋਬ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਇਹ ਕੰਮ ਵੀ ਦੇ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਈ ਸੀ। ਫੂਡ ਬੈਕ 'ਚ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਉਣਾ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਕਾਸਕੋ ਲਈ ਇੱਕ ਟੋਲਰ ਚਿਕਨ ਮੀਟ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਬਰੇਕਰ ਨੇ ਡੇਢ ਪੈਲਟ ਵੱਧ ਮੀਟ ਲੋਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਸਕੋ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੂਡ ਬੈਕ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਟੋਲਰ ਡੋਰ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਫੂਡ ਬੈਕ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਵੱਲ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਲੋਡ ਉਤਾਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਇਹ ਟੋਲਰ ਕੌਲੂ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਫਰੇਜ਼ਨ ਚਿਕਨ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਫਰੈਸ਼ ਨਹੀਂ।"

ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰੋਜ਼ਾਨ ਹੋ ਉੱਠਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਭਰ ਰੀਫਰ ਮਨਫੀ ਟੈਪਰੇਚਰ 'ਤੇ ਚਲਾ ਕੇ ਚਿਕਨ ਫਰੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਫੂਡ ਬੈਕ ਵਾਲੇ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਾ ਹੋਏ। ...ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਯਾਰਡ 'ਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵੱਜ ਚੁਕੇ ਸਨ।

ਯਾਰਡ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਈ ਸੀ ਕਿ ਫੇਰ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ, "ਅੰਕਲ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਡਰੈੱਸ ਭੇਜਿਓ, ਉੱਥੇ ਲਾਹ ਕੇ ਆਓ ਪਲੀਜ਼, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਟੋਲਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਤਤਕੇ ਚਾਹੀਦੇ।" ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹਾਲ, ਪਰ ਨਾਂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਰਸਤੇ

'ਚੋਂ ਈ ਟਰੱਕ ਦੱਸੀ ਗਈ ਥਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਫਰਿਜ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਈ ਕੋਈ ਘੰਟੇ ਕੁ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ।



ਦੱਸੇ ਗਏ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਜੋਤਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਮਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈ ਦੇਣਾ ਐ। ਮੈਂ ਥੱਲੇ ਉੱਤਰਿਆ ਈ

ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਭੱਜ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਪਾਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਜਾਪੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਅਫਗਾਨ ਸਾਂ। ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, "ਯੂ ਆਰ ਅਵਰ ਏਸ਼ੀਅਨ ਬ੍ਰਦਰ..." ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲਾਓਸ ਤੋਂ ਹਨ। ਬੀਵੀ ਦਾ ਨਾ ਰਕੇਲ ਵੂ ਤੇ ਮੀਆਂ ਦਾ ਨਾ ਬੀ ਵੂ ਸੀ।

ਇਹ ਜੋਤਾ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਸੰਸਥਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਥਾਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਸਾਮਾਨ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਏਨਾ ਚਿਕਨ ਰੱਖਣਗੇ ਕਿੱਥੇ! ਉਹ ਹੱਥੀਂ ਸਾਮਾਨ ਉਤਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵੰਡਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੇਰੀ ਏਨੀ ਕੁ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਈ ਜਾਣ, "ਓ ਮਾਈ ਫਰੈਂਡ... ਯੂ ਆਰ ਸੂ ਗੁੱਡ!" ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਵੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰਾਈਵਰ ਆਂ ਭਾਈ, ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਰੋ, ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਭੇਜੀ ਐ; ਪਰ ਨਹੀਂ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਫੋਨ ਕਰ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਰਕੇਲ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਆਸ-ਪਾਸ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਕੋਨ ਤੋਂ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸਾਮਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਸ ਪਲ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਨਿਹਾਦ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਖਿਚਵਾ ਕੇ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੱਛੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਚਿਕਨ ਲੈਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਭੱਠਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਗੁੱਜਰਾਂ ਦੇ ਉਹ ਨਿਆਣੇ ਵੀ ਯਾਦ ਆਏ, ਜੋ ਛਬੀਲ ਮੌਕੇ ਵੰਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਤਾਹ-ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਬੇਚਾਰੇ ਜਿਹੇ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਰਕੇਲ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਕ ਚਿਕਨ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਕੇਲ ਤੇ ਬੀ ਮੁੜ੍ਹਕੇ-ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਜਿਹਾ ਸਰੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ ਅੱਠ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਪੁੱਜਾ। ਪੰਮ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਬੀ ਵੂ ਤੇ ਰਕੇਲ ਦੀਆਂ ਜੱਫੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਮੈਂ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਵੀ ਜਾ ਆਇਆ ਸਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇਤਰੇ ਭੱਠਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਗੁੱਜਰਾਂ ਦੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ "ਅਖਬਾਰ ਵਾਲਾ ਅੰਕਲ" ਸੀ, ਉਹ ਅੰਕਲ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਉਹ ਬਿਨ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਨਹਾਅ-ਧੋ ਕੇ ਮੈਂ ਸਵੇਰ ਦੇ ਟਰਿੱਪ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਜੁਟ ਗਿਆ ਸੀ... ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਜਿਹਾ ਸਕੂਨ ਲਈ...ਭੁੱਖ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਥਹ-ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ...!

ਗਜ਼ਲ

ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ 'ਚ ਭੁੱਖ ਕੇ ਸੱਜਣਾ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਗੁਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਸੁਣਾ ਉਹ, ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਵੰਡਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁਦ-ਦਾਰੀ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਬੰਗਲਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੀਨੇ ਲਾ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ, ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਓਸ ਪੀੜ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਕਲਿਆਂ ਦੁੱਖ ਹੋਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੀ ਜਾਣੇ ਉਹਦੀ ਖਾਤਿਰ, ਮੈਂ ਜਿੰਦ ਲੇਖੇ ਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੰਮਾਂ ਪੈਂਡਾ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਕਿੱਥ ਸਫਰ ਮੁਕਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਤਪਦੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨਾਂ ਉਪਰ, ਬੱਦਲ ਬਣ ਕੇ ਛਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੀਡਰ ਬਣ 'ਅੱਬਾਸ' ਜੇ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ।

—ਅੱਬਾਸ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ
ਫੋਨ: 91-98552-59650

ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ

ਉੱਡਾਂ ਪੀੜਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਸੰਗ ਇੱਕ ਗੀਤ ਸੁਣਾ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ, ਲੱਗਾ ਦਾਗ ਬੇਵਫਾ ਵਾਲਾ, ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ।

ਜੱਗ ਕਹੇ ਨਾ ਸੱਜਣ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਦਗੋਬਾਜ਼ ਫਰੋਬੀ ਸੀ, ਚੰਨ ਦੇ ਮੁਖੜੇ 'ਤੇ ਕਾਲਖ ਸਦਾ ਲਈ ਮਿਟਾ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ।

ਜਾਹ ਕੀਤੇ ਮਾਫ ਗੁਨਾਹ ਤੂੰ ਵੀ ਕੀ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ, ਬਲੀ ਪਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੇ ਕੇ ਰੂਹ ਪਾਕ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ।

ਪਰ ਦਿਲ ਆਸ ਰੱਖੀਏ ਮਿਲੀਏ ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਫੇਰ, ਉਡੀਕ ਕਿਆਮਤ ਤੋੜੀ, ਯਾਰਾ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ।

ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨ ਜਾਵੀਂ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਮੁਆਫ ਬਣ ਕੇ, ਅਦਾਲਤ ਜੰਨਤ ਵਾਲੀ 'ਚ ਅਗਾਊਂ ਕੇਸ ਲਗਾ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ।

—ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 27 ਸਤੰਬਰ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੋਰਨ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਖੇਤ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਮੁੱਲਾ ਜ ਮ



ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਲਾਕਾਰ, ਮਹਿਲਾ ਵਰਗ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੂਲ ਮੁੱਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਅਜੋਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਕਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਕੇਰਲ ਦੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਰਗੀ ਛੇਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਵਾਸਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਰਾਜ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦੇ! ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਹਲਫ ਲੈ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਆਏ ਦਿਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ; ਜੋ ਅੰਨਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਏਨੇ ਲੰਮੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਲੀਕੇ, ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਲੁਕਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। 27 ਸਤੰਬਰ ਵਾਲੇ ਬੰਦ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਚੌਕਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਕੋਲ ਅਬਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ 25 ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਬੰਦ ਸਮੇਂ ਇਕੱਲੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 25 ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰੱਦ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਟ ਬਦਲੇ ਗਏ।



ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਖੇਤੀ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਤੇਮਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਰਿਆਦਾ ਉੱਤੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ

ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸਾਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਲਈ ਮਿਲੇ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹੀ ਹੋਵੇ; ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ: ਕੇਂਦਰੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਮਰਥ ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ



ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਉਲਥਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾਹਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਸੀਏ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੇਜਵੰਤ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਮਹਾਰਾਜੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਕਰਤਾਰ

ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਤੇ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ।

ਇੱਕ ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵੱਡੀ ਵਧਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੇਜਵੰਤ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤ੍ਰੈਮਾਸਕ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਕਵਿਤਾ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਚਣਹਾਰਾ ਭੂਸ਼ਨ ਪਿਆਨਪੁਰੀ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ. ਸੇਖੋਂ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਦੇ ਨਿਗਰਾਨ ਵੀ ਸਨ। ਪੇਸ਼ ਹੈ 'ਅੰਤਿਕ' ਵਜੋਂ ਉਹ ਕਵਿਤਾ: **ਅੰਤਿਕ:** (ਕਿਰਤ ਕਵੀ ਪਿਆਨਪੁਰੀ) ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਆਖੇ ਤੇਜਵੰਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਹੋਣਾ ਅੰਤ ਨੂੰ। ਚੰਗਾ ਸਾਂਭਿਆ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮੰਦਾ ਸਾਂਭਿਆ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰਾ ਤੂੰ ਸੰਦਾ ਸਾਂਭਿਆ। ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਹੀ ਮੇਰੇ, ਤੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੀਤੀ ਗੱਦੀ ਮੇਰੀ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਂਭੀ ਏਸ ਜੀਆ ਜੰਤ ਨੂੰ।

(—ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ)

ਜਦੋਂ ਕਰੋ ਗੱਲ ਕਰੀਂ ਦੇ ਪਾਤਰੀ ਇੱਕ ਹੱਥ ਹਥੌੜਾ, ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਦਾਤਰੀ। ਪਾਤਰ ਤੇ ਪਾਸ ਨੂੰ ਬਿਠਾਈਂ ਦੇਵਾਂ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਕੈਮ ਰੱਖੀਂ ਤੀਤ ਨੂੰ।

(—ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ)

ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਤਾ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਦਾ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹਾਅ ਆਖ ਕੇ ਤੂੰ ਹਿੱਲਦਾ। ਗੋਡਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਪੀੜ ਲੋਕਤਾ ਦੀ। ਏਨੀ ਗੱਲ ਆਖ ਕੇ ਮੁਕਾਵਾਂ ਛੰਤ ਨੂੰ।

(—ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ)

ਅਦਾਕਾਰ ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ 'ਸਰਦਾਰ ਊਧਮ'



ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਸਰਦਾਰ ਊਧਮ' ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ 16 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਐਮਾਜ਼ੋਨ ਪ੍ਰਾਈਮ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਸਰਦਾਰ ਊਧਮ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ 2019 ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਪੈਂਦੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਕਰੋਨਾ

ਵਾਇਰਸ ਕਾਰਨ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਦਰਸ਼ਕ ਅਜੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਜਿਹਾ ਹੀ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਟਰੇਲਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਸੁਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਰਦਾਰ ਊਧਮ' ਐਮਾਜ਼ੋਨ ਪ੍ਰਾਈਮ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਫਿਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸੁਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਐਮਾਜ਼ੋਨ ਪ੍ਰਾਈਮ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਗੁਲਾਬੇ ਸੀਤਾਬੇ' ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਅਤੇ ਆਯੂਸ਼ਮਾਨ ਖੁਰਾਣਾ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਸਰਦਾਰ ਊਧਮ' ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਲੱਗੀ ਹੈ।



ਅਦਾਕਾਰ ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਦਾ ਮੰਤਰ

ਅਦਾਕਾਰ ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੰਤਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੰਤਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦਿਮਾਗ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਖੁਦ ਆਉਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹਲਕਾ-ਫੁਲਕਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।" ਜੈਕੀ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਫਿਲਮ 'ਰਾਧੇ' ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।" ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 'ਰਾਧੇ' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਨਾਲ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਜੈਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ 1957 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਨੇ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸਾਲ 1982 ਵਿਚ ਦੇਵ ਆਨੰਦ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਵਾਮੀ ਦਾਦਾ' ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ, 1983 ਵਿਚ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸੁਭਾਸ਼ ਘਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਹੀਰੋ' ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਹੀਰੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਹਿੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।



ਰਾਧਿਕਾ ਦੀ 'ਫੋਰੈਂਸਿਕ'

ਅਦਾਕਾਰਾ ਰਾਧਿਕਾ ਆਪਣੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਫੋਰੈਂਸਿਕ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸੋਹਮ ਰੌਕਸਟਾਰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਡ ਅਤੇ ਮਿਨੀ ਫਿਲਮਜ਼ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ 'ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਜਸਟਿਸ' ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਫੁਰੀਆ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਧਿਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਅਕਾਊਂਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਾਥੀ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿਕਰਾਂਤ ਮੈਸੀ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੈਪਸ਼ਨ ਵਿਚ

ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਫਿਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।" ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਹਿ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਹਨਰ ਮੁਕਤ ਹਨ। 'ਫੋਰੈਂਸਿਕ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਧਿਕਾ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਵਸਨ ਬਾਲਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮੋਨਿਕਾ, ਓ ਮਾਈ ਡਾਰਲਿੰਗ' ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਨੈੱਟਵਰਕਸ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੁਮਾ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।

ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਦਾ ਸੰਗੀਤ

1930ਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮੂਵੀਟੋਨ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਕ, ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਮਜ਼ਾਹੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਭਰਪੂਰ ਸੋਹਰਤ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਉਰਦੂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਉਰਦੂ ਗੁਲਾਮ ਮੁਸਤਫਾ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ 1871 ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਓਖਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਉਥੇ ਬੋਤੂ ਸਮਾਂ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਸੀਕੀ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਸਕੇ ਉਸਤਾਦ ਭਰਾਵਾਂ ਛੱਜੂ ਖਾਨ, ਨਜ਼ੀਰ ਖਾਨ, ਖਾਦਮ ਹੁਸੈਨ ਭਿੰਡੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਬੰਬਈ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। 1895 ਵਿਚ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਜੁਬਲੀ ਬੀਏਟਰੀਕਲ, ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲਾਲਾ ਬਦਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਿੱਲੀ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਟਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਉੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਵੀ ਬੰਬੇ ਦੀ ਐਲਫਰਡ ਬੀਏਟਰ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਵਾਦਕ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜਮਾਂ ਰਾਗਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਤਰਜਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਬੀਏਟਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁੰਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਰਕਜ਼ ਬੰਬੇ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ।

ਜਦੋਂ ਸੇਠ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਦੇਵੀ ਦੇਵਾਨੀ' (1931) ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਸ ਗੋਹਰ, ਕੁਮਾਰੀ ਕਮਲਾ, ਡੀ. ਬਿਲੀਮੋਰੀਆ, ਮਾਸਟਰ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਵਗੈਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮਾਂ 'ਸਤੀ ਸਾਵਿਤਰੀ' (1932) ਦੇ ਕੁੱਲ

16 ਗੀਤਾਂ, ਫਿਲਮ 'ਸ਼ੈਲ ਬਾਲਾ' (1932) ਵਿਚ 10 ਗੀਤਾਂ, ਫਿਲਮ 'ਰਾਧਾ ਰਾਣੀ' ਉਰਦੂ 'ਫਿਵਾਈਨ ਲੇਡੀ' (1932) ਦੇ 19 ਗੀਤਾਂ, ਫਿਲਮ 'ਮਿਸ 1933' (1933) ਦੇ 16 ਗੀਤਾਂ, 'ਵਿਸ਼ਵ ਮੋਹਿਨੀ' ਉਰਦੂ 'ਦਿ ਟੈਪਟਰੈਸ' (1933) ਦੇ 7 ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮ 'ਤਾਰਾ ਸੁੰਦਰੀ' (1934) ਦੇ 14 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਤਰਤੀਬ ਕੀਤਾ।

ਜੇਯੰਤ ਦੇਸਾਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚਾਰ ਚਕਰਮ' ਉਰਦੂ 'ਫੋਰ ਰਾਸਕਲਸ' ਉਰਦੂ 'ਚੰਡਾਲ ਚੌਕਤੀ' ਉਰਦੂ 'ਚਾਰ ਥੱਕੇ' (1932) ਦੇ 7 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ, 'ਭੋਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ' ਉਰਦੂ 'ਐਸੇ ਵਿਕਟਮ' (1933) ਦੇ 12 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ, ਫਿਲਮ 'ਭੂਲ ਭੁਲਾਈਆ' ਉਰਦੂ 'ਕਾਮੇਡੀ ਆਫ ਐਰਰਸ' (1933) ਦੇ 7 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਫਿਲਮ 'ਵੀਰ ਬਬਰੂਵਾਹਨ' (1934) ਦੇ 16 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਦੂਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਪਿਆਰਾ' ਉਰਦੂ 'ਗੋਡਸ ਬਿਲਵਡ' (1936) ਦੇ 10 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਉਸਤਾਦ ਬੰਨੇ ਖਾਨ ਨੇ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤਾ। ਨੰਦ ਲਾਲ-ਜਸਵੰਤ ਲਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਪਰਦੇਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮ' ਉਰਦੂ 'ਸਟਰੀਟ ਐਂਜਲਸ' (1933) ਦੇ 14 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਦਿਲਕਸ਼ ਸੰਗੀਤ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਪੂਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਦੁਖਤਰ-ਏ-ਹਿੰਦ' ਉਰਦੂ 'ਡਾਟਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਉਰਦੂ 'ਭਾਰਤੀ ਬਾਲਾ' (1934) ਦੇ 14 ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜਮਾਂ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਬੀ. ਐਸ. ਹੁਗਨ ਨੇ ਤਾਮੀਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਫਿਲਮ 'ਭਾਰਤ ਕੀ ਬੇਟੀ' (1935) ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੁੱਲ 12 ਗੀਤਾਂ 'ਚੋਂ 9 ਗੀਤਾਂ



ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ
ਸਜੀ ਫਿਲਮ 'ਚਿੱਤ੍ਰਲੇਖਾ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ।

ਦੀਆਂ ਤੇ ਬਾਕੀ 3 ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁੰਨਾਂ ਅਨਿਲ ਬਿਸਵਾਸ ਨੇ ਬਣਾਈਆਂ। ਫਿਲਮ 'ਤਸਵੀਰ-ਏ-ਵਫਾ' ਉਰਦੂ 'ਫਿਦਾ-ਏ-ਵਤਨ' (1936) ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਅਨਿਲ ਬਿਸਵਾਸ ਨੇ 10 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਏ.ਪੀ. ਕਪੂਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਆਸੂਓਂ ਕੀ ਦੁਨੀਆ' ਉਰਦੂ 'ਸਾਰੇ ਆਫ ਮੈਨ' (1936) 'ਚ ਵੀ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਟਾਲੇ (ਪੰਜਾਬ) ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ (ਬੀ.ਏ.ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ.) ਦੀ ਹੀਰੋ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਸੀ.ਐਲ. ਲਾਲਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਨ' ਉਰਦੂ 'ਵਿਕਟਿਮਜ਼ ਆਫ ਲਵ' (1936) ਵਿਚ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ 9 ਗੀਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 4 ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਦਵਾਰਕਾ ਖੋਸਲਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਸ਼ੇਰ ਕਾ ਪੰਜਾ' (1936) ਦੇ 11 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਅਨਿਲ ਬਿਸਵਾਸ ਨੇ ਤਿਆਰ

ਕੀਤਾ। ਅਨਿਲ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਾਰੰਗੀ ਵਜਾਈ ਸੀ। ਧੀਰੂਭਾਈ ਦੇਸਾਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ 'ਪਯਾਮ-ਏ-ਹੁਕ' ਉਰਦੂ 'ਨੀਤੀ ਵਿਜਯ' (1939) 'ਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਸ਼ਿਆਮ ਬਾਬੂ ਨੇ 13 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵਰਮਾ ਦੇ ਨਾਵਲ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਕਲਕੱਤਾ ਦੀ ਕੇਦਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਿਲਮ 'ਚਿੱਤ੍ਰਲੇਖਾ' (1941) 'ਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ 10 ਗੀਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 3 ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਨੀਲ ਕਮਲ ਮੁਸਕਾਏ ਭੰਵਰਾਂ ਝੂਠੀ ਕਸਮਾਂ ਖਾਏ' (ਭਾਗ 1/2/ਰਾਮ ਦੁਲਾਰੀ), 'ਤੁਮ ਜਾਓ ਬੜੇ ਭਗਵਾਨ ਬੜੇ ਇਨਸਾਨ ਬਨੋ ਤੋ ਜਾਨੋ' (ਰਾਮ ਦੁਲਾਰੀ) ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਦੋਂਕਿ ਬਾਕੀ 7 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਏ. ਐਸ. ਗਿਆਨੀ ਨੇ ਤਰਤੀਬ ਕੀਤਾ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਿਲਮ 'ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ' (1943) 'ਚ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ 14 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਪੰਡਤ ਇੰਦਰ, ਦੀਵਾਨ ਸ਼ਰਰ, ਅਰਸ਼ਦ ਗੁਜਰਾਤੀ, ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਤਹਿਰੀਰ ਕੀਤੇ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 'ਅਕਬਰ' ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ। 1941-42 ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ 'ਜੀਵਨ ਕਾ ਸਾਜ਼' ਦੇ 12 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗੀਤ ਅਮੀਰਬਾਈ ਕਰਨਾਟਕੀ ਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਰਾਣੇ ਨੇ ਗਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਬੰਬੇ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰੁਖ

ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਸੇਠ ਜਗਨਨਾਥ ਮਾਹੇਸ਼ਵਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਰਾਵੀ ਪਾਰ' (1942) ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵਕਤ ਦੇ ਦੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਤਾਮੀਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬੋਲ ਹਨ 'ਗਾਉਣੇ ਛੱਡ ਦੇ ਗੀਤ ਪੰਛੀਆਂ' (ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਬੇਗਮ) ਅਤੇ 'ਉਨ ਜਾਗ ਮੁਸਾਫਰ ਭੇਰ ਭਈ ਤੇਰੀ ਰਾਤ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤ ਗਈ' ਜੋ ਬੇਹੱਦ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ। ਫਿਲਮ 'ਪਗਲੀ' (1943) 'ਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 3 ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਹੋਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪੰਡਤ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਨੇ 3 ਗੀਤ, ਅਮੀਰ ਅਲੀ ਨੇ 3 ਗੀਤ, ਰਸੀਦ ਅੱਤਰੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ' ਨੇ ਇੱਕ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਬਾਕੀ 3 ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੰਗੀਤ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬੋਲ ਹਨ- 'ਜ਼ਮਾਨੇ ਸੇ ਰਸਮੇ ਵਫਾ ਉਨ ਗਈ', 'ਯੇਹ ਗੀਤ ਪਪੀਹਾ ਗਾਤਾ ਹੈ' ਤੇ 'ਗਾ ਰੀ ਸਖੀ ਮਨ ਕੇ ਤਾਰੇ ਸੇ' (ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਬੇਗਮ) ਜੋ ਖੂਬ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਫਿਲਮ ਸੀ।

ਜ਼ਾਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਇੰਤਹਾਈ ਨਫੀਸ, ਧਾਰਮਿਕ ਖਿਆਲਾਤ ਵਾਲੇ ਨਵਾਜ਼ ਬਾਬੰਦ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਖਿਚਵਾਈ ਸੀ। ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕਿਨਾਰਾਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਆਣ ਵੱਸੇ ਜਿੱਥੇ 11 ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਨੂੰ 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਫੌਤ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਬਾਬਾ ਬੋਹਤ ਉਸਤਾਦ ਝੰਡੇ ਖਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਅਦਬ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

-ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਐਂਡ ਕੈਟਰਿੰਗ

ਹਰ ਵੇਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ



ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ



ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੋਟਰਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ
ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Items Serving:

- All kinds of Sweets
- Snacks & Food
- Chaat & Tikki Stall
- Pani Puri Stall
- Bhel Puri / Pav Bhaji
- Falooda Kulfi

Catering Services:

- Wedding Ceremonies
- Receptions
- Birthday Parties
- Religious Gatherings
- Corporate Events
- Picnics / Bar-b-que

Additional Services:

- Warmers
- Chaffing Dishes
- China & Silverware
- Linen Rental
- Waiters & Bartenders

Follow us on:



Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com

Fresh Sweets, Snacks & Food

Catering with Portable Tandoor
for up to 10000 guests

Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Raja Sweets & Indian Cuisine 31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar 1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

Call Makhn Bains or Ravinder Singh For Your Next Party

1-866-FOR-RAJA (367-7252)

www.RajaSweets.com



ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ, ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ, ਜਨਮਦਿਨ, ਪਾਰਟੀ ਲਈ
200 ਤੋਂ 1000 ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਹਾਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ।

SERVICES INCLUDE

- CATERING
- SILVERWARE
- CHINAWARE
- DECORATED HALL
- LINEN
- SEVERAL BAR OPTIONS
- SECURITY
- WAIT STAFF
- FULL SETUP INCLUDING
TABLE CLOTH, NAPKINS, CHAIRS ETC.

PARADISE BALLROOMS

4100 Peralta Blvd. Fremont, CA 94536

(510) 900-6319

info@paradiseballrooms.com

www.paradiseballrooms.com